

DISCRIMINATIECIJFERS IN 2023

EEN RAPPORT

OVER REGISTRATIES VAN DISCRIMINATIE-INCIDENTEN DOOR DE POLITIE, EN MELDINGEN BIJ ANTIDISCRIMINATIEVOORZIENINGEN EN ANDERE ORGANISATIES IN NEDERLAND

APRIL 2024

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
POLITIE
Art.1 voorkomt en bestrijdt discriminatie
MOVISIE

INHOUD

Samenvatting > 3
Inleiding > 6

Hoofdstuk 1
Omschrijving en interpretatie van de cijfers
1.1 Over welke cijfers hebben we het? > 7
1.2 Hoe kunnen we de cijfers interpreteren? > 8

Hoofdstuk 2
Maatschappelijke ontwikkelingen rond discriminatie in 2023
2.1 Maatschappelijke ontwikkelingen en debat > 10
2.2 Maatschappelijke gebeurtenissen door de jaren heen > 14

Hoofdstuk 3
Discriminatie-incidenten in 2023
3.1 Aantal discriminatiemeldingen en -registraties > 16
3.2 Ontwikkelingen in de totaalcijfers > 16

Hoofdstuk 4
Discriminatiegronden
4.1 Discriminatiegronden bij politie en ADV's > 18
4.2 Discriminatiegronden bij overige instanties > 21
4.3 Meest geregistreerde discriminatiegronden > 21
4.4 Overige discriminatiegronden > 22
4.5 Meervoudige of intersectionele discriminatie > 25

Hoofdstuk 5
De wijze van discriminatie
5.1 De wijze van discriminatie bij ADV's en politie > 27
5.2 De wijze van discriminatie bij overige instanties > 27
5.3 Opvallende ontwikkelingen in de cijfers > 28
5.4 De meest geregistreerde wijzen van discriminatie > 29

Hoofdstuk 6
Waar spelen de discriminatie-incidenten zich af?
6.1 Maatschappelijk terrein bij ADV's > 33
6.2 Maatschappelijk terrein bij overige instanties > 34
6.3 Opvallende ontwikkelingen in de cijfers > 34
6.4 Meest geregistreerde terreinen > 35
6.5 Meldingen van discriminatie door overheidsinstanties > 36
6.6 Discriminatie op het internet en in de media > 38

Hoofdstuk 7
Meldingsbereidheid en meldingstoegankelijkheid
7.1 Discriminatie op papier en in de praktijk > 39
7.2 Meldingsbereidheid > 40
7.3 Meldingstoegankelijkheid > 41
7.4 Meldingsbereidheid en -toegankelijkheid vergroten > 43

Noten > 44

Bijlage 1
Regionale verschillen en overeenkomsten > 46
B1.1 Registraties en meldingen naar politie-eenheid > 47
B.1.2 Veranderingen in de registraties en meldingen > 47

Bijlage 2
Toelichting cijfers > 50
B2.1 Vergelijkbaarheid van registraties > 50
B2.2 Politie > 50
B2.3 Antidiscriminatievoorzieningen > 51
B2.4 College voor de Rechten van de Mens > 52
B2.5 Meldpunt Internet Discriminatie > 53
B2.6 Nationale ombudsman > 53
B2.7 Kinderombudsman > 53
B2.8 Definities van discriminatie > 54

Bijlage 3
Tabellen
Totaal aantal discriminatieregistraties > 56
Discriminatiegrond > 57
Wijze van discriminatie > 59
Maatschappelijk terrein > 60
Verdeling naar politie-eenheid > 62

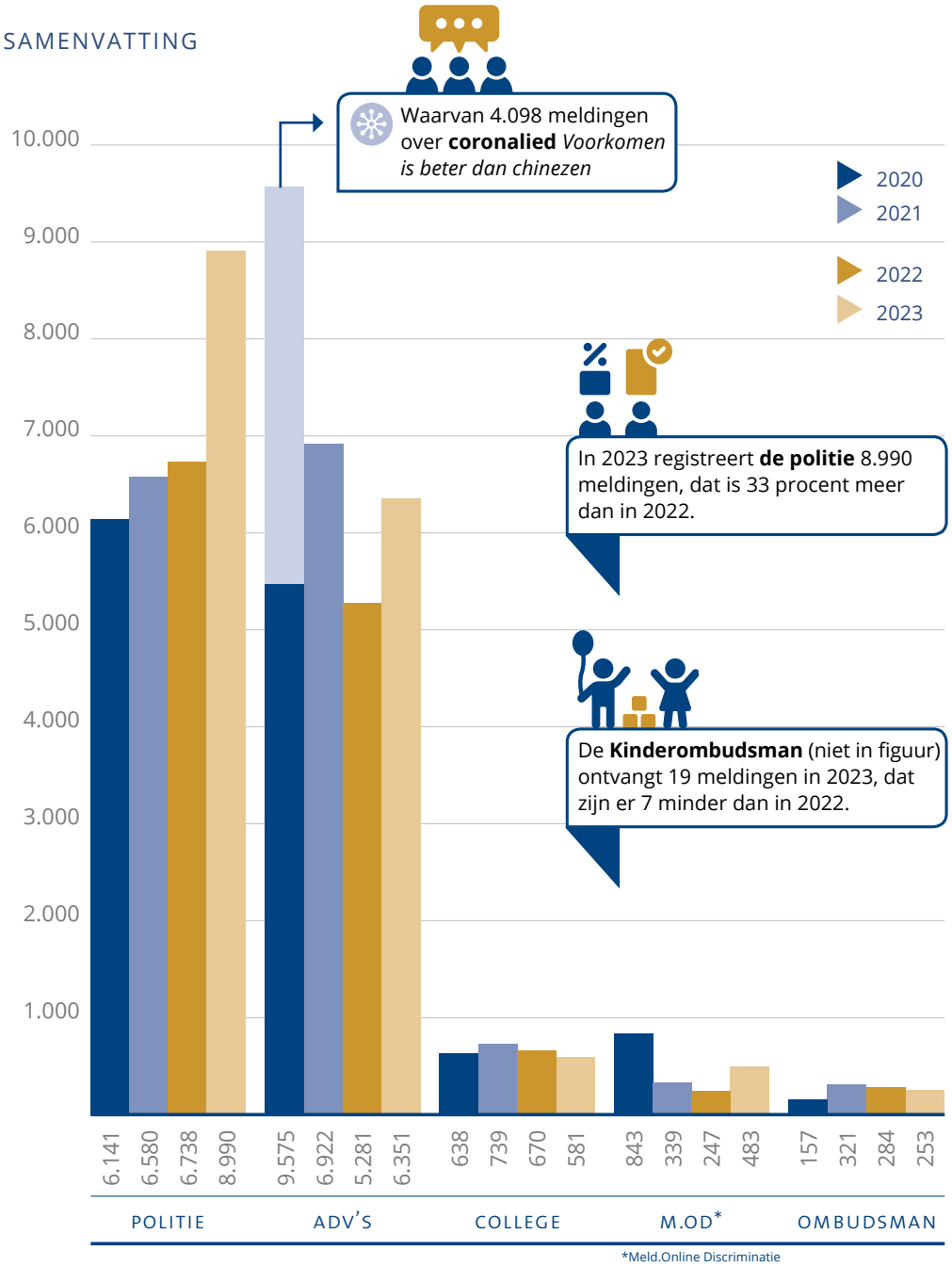

Discriminatie-incidenten bij politie, meldingen bij ADV's, Meld.Online Discriminatie en de Nationale ombudsman en verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens, 2023

Naast herkomst gaan veel politie-registraties over **seksuele gerichtheid** en veel ADV-meldingen over **handicap/ziekte**.

Herkomst is de grond die (veruit) het vaakst geregistreerd wordt. Per organisatie een vijfde tot ruim de helft van de meldingen.

HERKOMST	47%	HERKOMST	49%
SEKSUELE GERICHTHEID	28%	HANDICAP/ CHRONISCHE ZIEKTE	12%
ANTISEMITISME	10%	GESLACHT	10%
Top 3 Politie		**Top 3** ADV's	
HANDICAP/ CHRONISCHE ZIEKTE	24%	HERKOMST	58%
GESLACHT	19%	ONBEKEND/OVERIG	17%
HERKOMST	19%	LEEFTIJD	8%
Top 3 College		**Top 3** Nationale ombudsman	
HERKOMST	74%	HERKOMST	35%
ONBEKEND/OVERIG	11%	ANTISEMITISME	24%
HANDICAP/BEPERKING	5%	SEKSUELE GERICHTHEID	14%
Top 3 Kinderombudsman		**Top 3** Meld.Online Discriminatie	

Top 3 Discriminatiegronden 2023 geregistreerd door politie, ADV's, het College, de Nationale ombudsman, Kinderombudsman en Meld.Online Discriminatie

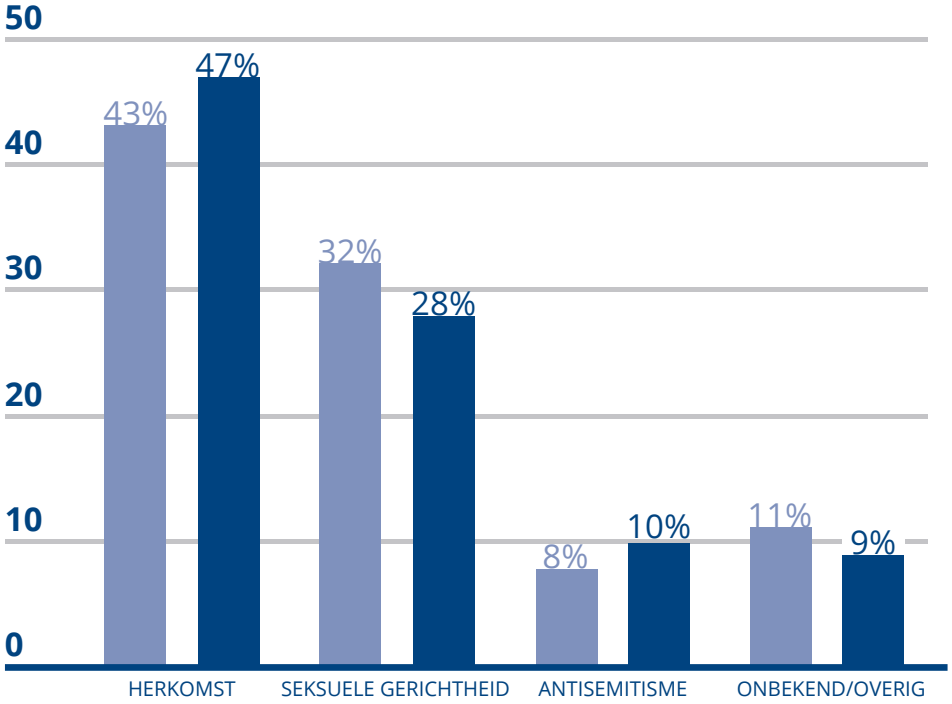

Discriminatiegronden in geregistreerde incidenten bij de politie in 2022 en 2023

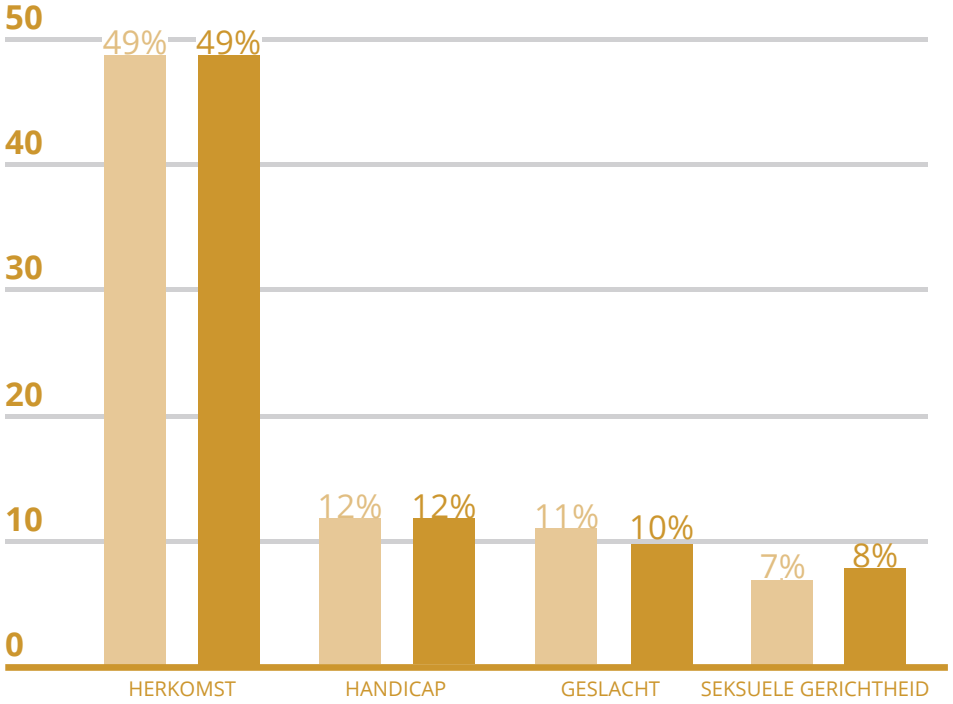

Discriminatiegronden in meldingen bij ADV's in 2022 en 2023

De politie registreert in 2023 **meer incidenten** op grond van herkomst en antisemitisme dan in 2022.

Bij de politie worden **aanzienlijk meer** incidenten geregistreerd over seksuele gerichtheid dan bij de ADV's.

Bij de ADV's zijn in 2023 **meer meldingen** binnengekomen op grond van seksuele gerichtheid.

Discriminatie op grond van herkomst blijft **veruit de meest** gemelde grond bij ADV's.

Arbeidsmarkt is het terrein waarover ADV's in 2023 de meeste meldingen ontvangen. Ook bij het College is arbeidsmarkt het terrein met de meeste verzoeken om een oordeel.

Het aantal meldingen van **internetdiscriminatie** bij Meld. Online Discriminatie stijgt flink, de meeste meldingen hebben betrekking op sociale media.

De meldingen van discriminatie door **overheden** bij de Nationale ombudsman gaan met name over het veiligheidsdomein (politie/ justitie), dit omvat niet alleen politie, maar ook andere justitie-afdelingen zoals COA en IND.

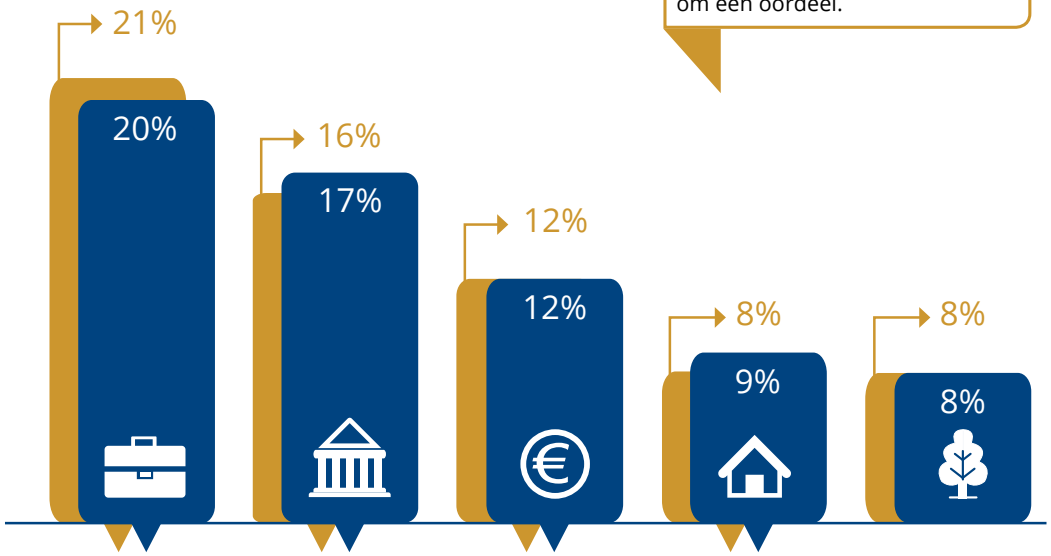

- Arbeidsmarkt
- Collectieve voorzieningen
- Commerciële dienstverlening
- Buurt/wijk
- Openbare ruimte

Maatschappelijk terrein in meldingen bij ADV's in 2022 en 2023

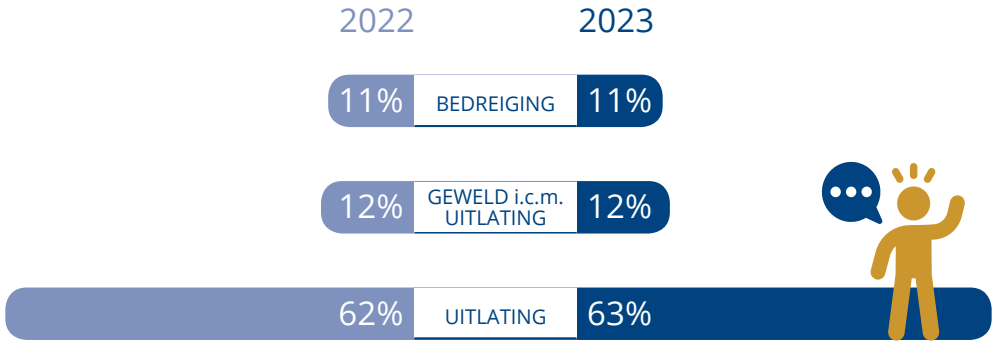

Wijze van discriminatie in geregistreerde incidenten bij de politie in 2022 en 2023

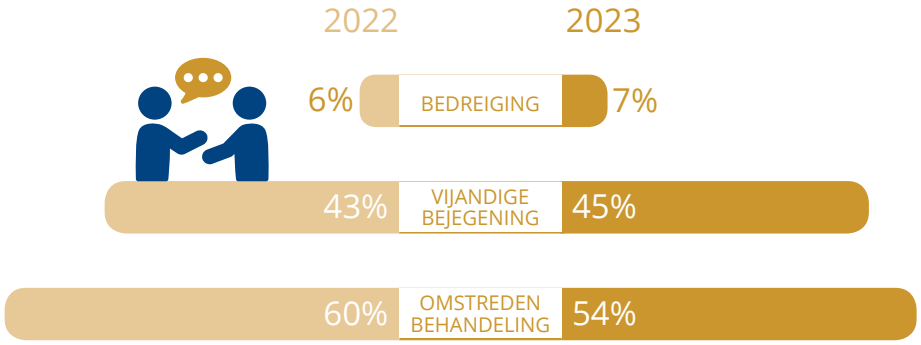

Wijze van discriminatie in meldingen bij ADV's in 2022 en 2023

Doelstelling en functie van het rapport

In dit rapport presenteren we de cijfers van de Nationale Politie (hierna: politie) en antidiscriminatievoorzieningen (hierna: ADV's) over discriminatie naast elkaar. In de analyse zijn daarnaast gegevens opgenomen van andere organisaties die discriminatiemeldingen registreren: het meldpunt voor discriminatie op het internet (Meld. Online Discriminatie), het College voor de Rechten van de Mens (hierna: het College), de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman. Discriminatie is het ongelijk behandelen van mensen op basis van kenmerken die er in die situatie niet toe (mogen) doen. Bijvoorbeeld een woning niet krijgen vanwege je herkomst, door de buren getreiterd worden vanwege je seksuele gerichtheid of geen stageplek krijgen vanwege het dragen van een hoofddoek. Gemeenten voldoen aan de rapportageverplichting die zij hebben in het kader van de Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (Wga) door de gemeentelijke ADV-data te leveren voor dit landelijke rapport. Met de jaarlijkse rapportage over meldingen en registraties van discriminatie, houden de betrokken organisaties zicht op de cijfers en delen zij welke soorten incidenten bij hen bekend zijn.

Wat is de doelstelling van dit rapport?

Dit rapport biedt een overzicht van de discriminatie-incidenten en -meldingen die in Nederland in 2023 zijn vastgelegd door een instantie die een wettelijke (of officiële) taak heeft om discriminatiemeldingen of -incidenten te registreren en/of behandelen. Het geeft daarmee inzicht in de meldingen van discriminatie die bekend zijn bij deze instanties. Het rapport heeft daarnaast tot doel een jaarlijks beeld te geven van discriminatie in Nederland. Het rapport heeft dit jaar voor het eerst een thematisch hoofdstuk (hoofdstuk 7). Hierin wordt een thema verder toegelicht dat relevant is in het kader van de discriminatiecijfers. Dit jaar gaat het hoofdstuk over meldingsbereidheid en meldingstoegankelijkheid. Hiermee geven we extra context bij de cijfers in dit rapport over meldingen van discriminatie.

Welke inzichten biedt dit rapport?

Het rapport *geeft inzicht in hoeveel incidenten en meldingen van discriminatie* bekend zijn bij officiële instanties. Indirect kan het rapport daarmee ook een indicatie geven van (ontwikkelingen in) de meldingsbereidheid en gevolgen van veranderende registratiepraktijken. Bijvoorbeeld wanneer een campagne om meldingen te stimuleren samenvalt met een duidelijke stijging in het aantal meldingen. De discriminatiecijfers geven *geen inzicht in de totale omvang van discriminatie*. Verreweg de meeste ervaringen of incidenten worden immers niet gemeld bij de betreffende instanties. De cijfers kunnen wel iets zeggen over de aard van discriminatie in Nederland. Door te kijken naar de verdeling van de discriminatieregistraties en -meldingen over discriminatiegronden, maatschappelijke terreinen en manieren van discriminatie en door casusbeschrijvingen te bestuderen, brengen we in beeld wat voor soort discriminatie-incidenten zich voordoen in Nederland. Zo zien we welke typen incidenten regelmatig voorkomen, welke patronen in de verschillende subcategorieën en deelterreinen terugkomen, en soms ook welke impact discriminatie-incidenten hebben op de betrokkenen. Verschuivingen in de cijfers, landelijk of regionaal (zie bijlage 1), kunnen een resultaat zijn van maatschappelijke ontwikkelingen en/of van veranderingen in de meldingsbereidheid en meldingstoegankelijkheid (landelijk of op lokaal of regionaal niveau).

LEESWIJZER

HOOFDSTUK 1 geeft een toelichting op de herkomst van de cijfers en de manier waarop we ze moeten interpreteren.
IN HOOFDSTUK 2 schetsen we een aantal belangrijke gebeurtenissen en maatschappelijke discussies in 2023. Deze vormen de context waarin we de gepresenteerde cijfers moeten plaatsen.
IN HOOFDSTUK 3 presenteren we de totale aantallen meldingen en registraties bij politie, ADV's, Meld.Online Discriminatie, verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens, en meldingen bij de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman.
IN HOOFDSTUK 4, 5 EN 6 bespreken we achtereenvolgens de discriminatiegronden, wijze van discriminatie (verschijningsvorm) en het maatschappelijk terrein waar de discriminatie-incidenten en -ervaringen zich afspeelden.
HOOFDSTUK 7 gaat verder in op het thema meldingsbereidheid en meldingstoegankelijkheid.

Mensen die discriminatie ervaren, kunnen dat bij verschillende organisaties melden. Soms maken mensen gericht melding van discriminatie, soms is discriminatie een van de aspecten van een melding, aangifte of waarneming. In dit hoofdstuk leggen we kort uit welke gegevens in dit rapport worden gepresenteerd. Voor de geïnteresseerde lezer is een uitgebreide toelichting opgenomen in bijlage 2.

1.1 Over welke cijfers hebben we het?

1.1.1 Discriminatie-incidenten geregistreerd door de politie

Politiemedewerkers registreren alle aangiften, meldingen en eigen waarnemingen in het bedrijfsprocessensysteem Basis Voorziening Handhaving (BVH). De politie rapporteert via dit rapport jaarlijks over de discriminatie-incidenten die in de BVH zijn geregistreerd. De lijst met discriminatie-incidenten bevat meldingen, aangiften en eigen waarnemingen van discriminatie, en meldingen, aangiften en eigen waarnemingen van incidenten met een mogelijk discriminatie-aspect. Dat er een discriminatie-aspect is, wil niet altijd zeggen dat de betrokkene het ook als discriminatie heeft ervaren, herkend of benoemd. De rechter bepaalt uiteindelijk of het gaat om een strafbaar feit: strafrechtelijke discriminatie. Als er meerdere meldingen, aangiften of eigen waarnemingen zijn over hetzelfde incident, dan wordt dit maar één keer opgenomen in de cijfers.

1.1.2 Meldingen en klachten bij antidiscriminatie-voorzieningen (ADV's)

Mensen die discriminatie ervaren of waarnemen kunnen hiervan melding maken bij een ADV. Als de indiener wil dat er een klachtenprocedure volgt, spreken we van een klacht. Bij een melding wil de melder de ADV alleen op de hoogte brengen en de melding laten registreren. ADV's registreren alle klachten en meldingen (hierna: meldingen) en staan de melder op verschillende manieren bij. Bij de ADV-cijfers tellen alle meldingen mee, ook als er meer meldingen waren over dezelfde gebeurtenis. Incidenten van discriminatie die ADV's zelf hebben gesignaleerd en vastgelegd, maar waar geen melding van is gedaan, zijn niet meegeteld in de cijfers.

1.1.3 Meldingen bij het meldpunt voor internet-discriminatie (Meld.Online Discriminatie)

Het meldpunt Meld.Online Discriminatie (hierna MOD) registreert meldingen over online uitingen (bijvoorbeeld websites, sociale media en blogs) die de melder als discriminerend ervaart. Het meldpunt beoordeelt vervolgens of deze uitingen strafbaar kunnen zijn. Als dat zo is, vraagt het meldpunt de beheerders of eigenaars van de website of het platform om de uiting te verwijderen. In dit rapport zijn alleen de meldcijfers opgenomen en gaan we niet in op de aantallen die volgens het meldpunt mogelijk strafbaar zijn.

1.1.4 Registratiecijfers van het College voor de Rechten van de Mens

Mensen die vermoeden dat zij gediscrimineerd zijn, kunnen contact opnemen met het College voor de Rechten van de Mens. Het College beantwoordt en registreert alle vragen en meldingen die gaan over discriminatie. Deze kunnen ook anoniem ingediend worden. Bij vragen en meldingen worden geen eisen gesteld aan de informatie die aangeleverd wordt. Daarnaast kan iemand een discriminatieklacht of een verzoek tot een oordeel indienen. Bij het indienen van een klacht of verzoek tot een oordeel worden wel eisen

gesteld aan de informatie die hiervoor aangeleverd wordt. Het College toetst vervolgens of deze klacht in strijd is met de gelijkebehandelingswetgeving. In dit rapport gaan we in op de verzoeken om een oordeel bij het College, en op de meldingen die het College ontvangt. In het jaarverslag en online dashboard over discriminatie van het College is ook informatie over de afhandeling van de verzoeken door het College te vinden.

1.1.5 Klachten bij de Nationale ombudsman

Mensen met klachten over overheidsinstanties kunnen bij de Nationale ombudsman terecht. Deze behandelt klachten over gedrag van de rijksoverheid en aangesloten decentrale overheden. Een deel van de klachten die de Nationale ombudsman ontvangt, gaat over discriminatie door de overheid. Ook zaken die niet over de overheid gaan worden geregistreerd, maar deze worden niet behandeld omdat de ombudsman daar geen mandaat voor heeft. Deze gevallen worden wel meegenomen in de cijfers in dit rapport, omdat het wel meldingen zijn van mensen over discriminatie. De Nationale ombudsman registreert een klacht in de categorie discriminatie wanneer een burger aangeeft dat daar sprake van was. Indien het mandaat van de Nationale ombudsman het toelaat, kan de ombudsman bij dergelijke meldingen ook tot een oordeel komen. In dit rapport zijn de klachtcijfers over discriminatie opgenomen. Deze worden aangeduid als meldingen van discriminatie.

1.1.6 Klachten bij de Kinderombudsman

Iedereen – kinderen, ouders, professionals en hulpverleners – kan een klacht voorleggen aan de Kinderombudsman. Of om hulp en advies vragen bij situaties waarvan ze vermoeden dat kinderrechten niet worden nageleefd. Bij de klachten die de Kinderombudsman ontvangt, zitten ook klachten over discriminatie. Als een ouder, professional of kind zelf aangeeft dat het gaat om discriminatie, dan registreert de Kinderombudsman dat. In dit rapport presenteren we de klachten over discriminatie. Het komt voor dat een klacht wel geregistreerd is als een klacht over pesten, maar niet als een klacht over discriminatie. In de analyse is daarom bij klachten over pesten door een onderzoeker van de Kinderombudsman beoordeeld of het hierbij ging om een discriminatie-ervaring. Dit wil zeggen: of het ging om pesten op basis van een van de gronden zoals ze beschermd zijn in Artikel 2 van het Kinderrechtenverdrag. In dit rapport spreken we over de klachten die de Kinderombudsman ontvangt als meldingen.

1.2 Hoe kunnen we de cijfers interpreteren?

1.2.1 Bestaat er overlap tussen cijfers van de verschillende instanties?

De diverse organisaties registreren de meldingen en incidenten op hun eigen manier en voor verschillende doelen. De cijfers die we in dit rapport presenteren, zijn dan ook verschillend van aard en in de manier waarop ze tot stand zijn gekomen. Daarom tellen we ze niet bij elkaar op, maar zien we ze als elkaar aanvullende informatiebronnen.

Het is mogelijk dat gebeurtenissen bij twee organisaties worden gemeld, waardoor er een overlap tussen meldingen en registraties kan zitten. Dat komt ook doordat de verschillende organisaties samenwerken en in specifieke gevallen naar elkaar doorverwijzen, afhankelijk van de wijze van discriminatie en de context waarin het incident zich afspeelt. Het is niet bekend hoe vaak melders daadwerkelijk de stap naar een andere instantie zetten.

1.2.2 Wat is de betekenis van registratiecijfers?

Uit onderzoek weten we dat er onderrapportage van discriminatie is. Ook als mensen discriminatie herkennen, stappen zij nog niet vanzelfsprekend naar een instantie om hier melding van te doen.

Gemiddeld doet slechts een op de vijf mensen die discriminatie ervaart ergens melding, blijkt uit het recentste kwantitatieve onderzoek naar discriminatie-ervaringen van het Sociaal en Cultureel Planbureau.[1] Hierbij kan het ook gaan om een melding bij een manager, vertrouwenspersoon, docent of ander soort persoon met gezag. Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat als we alleen kijken naar de ervaringen die gemeld worden bij politie, ADV's, het College of Meld.Online Discriminatie, het om slechts 3 procent van de ervaringen gaat. Ook zien we verschillen in de meldingsbereidheid bij verschillende vormen van discriminatie, en bij de verschillende terreinen waarop discriminatie plaatsvindt.

Dat betekent dat bij de interpretatie van de registratiecijfers voorzichtigheid geboden is. De cijfers in dit rapport laten verschillende ontwikkelingen zien, zowel in totaal aantal discriminatie-incidenten als in de gronden, maatschappelijke terreinen en verschijningsvormen waar ze over gaan. Deze ontwikkelingen kunnen duiden op:

- Daadwerkelijke veranderingen van discriminatie in Nederland.
- Veranderingen in de mate waarin mensen discriminatie herkennen, benoemen en melden.[2]
- Veranderingen in de manier waarop incidenten en meldingen worden geregistreerd (in het afgelopen jaar hebben op dit punt geen relevante veranderingen plaatsgevonden).

Waar mogelijk geven we in dit rapport verklaringen voor ontwikkelingen in de cijfers. Uitgebreide duiding van een toe- of afname in de meldcijfers is meestal niet mogelijk door een gebrek aan kwalitatieve informatie en context.

TERMINOLOGIE

In dit rapport hebben we het over meldingen, registraties, en geregistreerde incidenten. De politie registreert *incidenten* waarbij discriminatie (mogelijk) een rol speelt. Deze incidenten noemen we ook *registraties*. Voor de meldingen en klachten van ADV's, het College, Meld.Online Discriminatie, de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman gebruiken we de term *meldingen*. Tot slot ontvangt het College ook *verzoeken tot een oordeel*.

Discriminatiemeldingen en geregistreerde incidenten laten maar een deel van daadwerkelijke ervaringen van discriminatie en racisme zien. Discriminatie is ook regelmatig het onderwerp van publieke en politieke discussies. Soms leiden deze discussies of ontwikkelingen tot extra meldingen bij de verschillende instanties. In andere gevallen hebben de ontwikkelingen geen invloed op het meldgedrag van mensen. In dit hoofdstuk geven we context bij de geregistreerde incidenten en meldingen door enkele belangrijke onderwerpen uit te lichten die in 2023 in het maatschappelijke debat over discriminatie en gelijke behandeling aan de orde kwamen. De onderwerpen in dit hoofdstuk zijn geselecteerd omdat ze hebben geleid tot maatschappelijke discussie en meldingen bij meldinstanties.

2.1 Maatschappelijke ontwikkelingen en debat

2.1.1 Discriminatie en racisme bij overheidsorganisaties

Er zijn in 2023 verschillende onderzoeken gedaan naar ervaringen met discriminatie en racisme bij verschillende overheidsorganisaties. Hoewel deze organisaties verondersteld worden om gelijke behandeling en non-discriminatie hoog in het vaandel te hebben en het goede voorbeeld te geven, zijn er toch gevallen van discriminatie aan het licht gekomen. Half december 2022 werd een onderzoek gepubliceerd naar ervaringen bij het ministerie van Buitenlandse Zaken.[3] Uit dit onderzoek bleek dat er sprake is van institutioneel racisme op het ministerie van Buitenlandse Zaken. Dat vindt plaats op het ministerie zelf, maar ook op ambassades en diplomatieke posten in het buitenland. Er zijn gevallen geweest waarbij medewerkers te maken kregen met discriminatie op basis van hun afkomst, geslacht, seksuele gerichtheid of religie. Dit varieert van subtiele vormen van uitsluiting tot expliciete pesterijen en ongelijke behandeling bij promoties of toegang tot kansen binnen de organisatie. Dit onderzoek werd ook aanleiding voor andere overheidsorganisaties, waaronder ministeries, om in 2023 soortgelijke onderzoeken te starten.

Ook bij gemeenten als werkgever komen institutioneel racisme en discriminatie voor.[4] Voorbeelden van opmerkingen genoemd in dit onderzoeksrapport zijn: 'Wat spreek jij goed Nederlands', 'Jij bent anders dan de rest' en 'Waarom doen jullie zoiets?'. Discriminatie komt terug in sociale omgangsvormen, maar uit zich ook in gemeentelijke procedures voor in- en doorstroom en de beoordeling van ambtenaren. Verder komt uit het onderzoek dat racisme niet altijd wordt opgemerkt en dat de belevingswerelden van leidinggevenden en medewerkers vaak ver uit elkaar liggen. Signalen van racisme worden niet altijd herkend, waardoor er ook niet altijd tegen opgetreden wordt. Mede naar aanleiding van het onderzoek bij het ministerie van Buitenlandse Zaken is er in 2023 bij overheidsorganisaties op verschillende niveaus meer aandacht gekomen voor discriminatie en racisme binnen de eigen organisatie.

2.1.2 Discriminerende en racistische leuzen op gebouwen

In 2023 zijn er op verschillende gebouwen discriminerende en racistische leuzen geprojecteerd. Dit gebeurde tijdens de jaarwisseling op de Erasmusbrug in Rotterdam, waar het nationale aftelmoment werd gehouden. Er werden teksten geprojecteerd als 'vrolijk blank 2023', 'white lives matter', '14 words' en 'zwarte piet deed niets verkeerd'. In januari werden ook discriminerende teksten geprojecteerd op het

stadskantoor in Alkmaar. In februari werden racistische leuzen geprojecteerd op het stadhuis in Eindhoven. Er stonden teksten als 'Alaaf namens blank Nederland', '14 words' en 'Houd Lampegat blank'. Hierna verscheen op Telegram een video van gemaskerde mannen van WLM (White Lives Matter) met een projector in een busje. Voor de incidenten in Rotterdam, Alkmaar en Eindhoven werden dezelfde twee mannen aangehouden en zij worden vervolgd voor groepsbelediging en aanzetten tot haat. Begin februari is er enkele minuten een antisemitische tekst geprojecteerd op het Anne Frank Huis. In de projectie stond in het Engels en Nederlands de tekst 'Anne Frank uitvinder van de balpen'. Hiermee werd gesuggereerd dat zij haar dagboek niet zelf geschreven zou hebben. De dader hiervan kreeg twee maanden cel. In juli werd een antisemitische leus geprojecteerd op een kantoorgebouw in Capelle aan den IJssel. Daar stond de tekst 'Joden runden de slavernij blanken schaften het af'. De dader hiervan is ook aangehouden en wordt verdacht van discriminatie en aanzetten tot haat.

2.1.3 Campagne tegen woningmarktdiscriminatie

Begin 2023 lanceerde het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) een campagne tegen discriminatie op de woningmarkt. De campagne zorgde voor ophef op sociale media en voor meldingen bij ADV's. Vooral de poster met de tekst 'Erik en Annemarie krijgen morgen de sleutel. (Omar en Samira niet)' heeft voor verontwaardiging gezorgd. Mensen voelden zich hierdoor onheus bejegend en vonden dat groepen onnodig tegenover elkaar worden gezet in de campagne. De campagne is gericht op het creëren van bewustwording over discriminatie op de woningmarkt, waarbij verschillende groepen benadeeld worden, waaronder mensen met een Poolse of Marokkaans klinkende naam.[5][6]

Uit de monitor *Discriminatie bij woningverhuur 2023* blijkt dat 73 procent van de verhuurbemiddelaars bereid is om kandidaten met een bepaald profiel te weren.[7] De posters zijn onderdeel van de campagne *Wijs discriminatie de deur*, die is gestart om dit probleem aan te pakken.

2.1.4 Gerechtshof verbiedt etnisch profileren

In 2020 werd een rechtszaak aangespannen tegen de Nederlandse Staat over de manier waarop de Koninklijke Marechaussee (KMar) mensen selecteert voor controle op verblijfstatus na grensovergang. De rechtszaak werd aangespannen door een coalitie van burgers en organisaties, waaronder Amnesty International, Controle Alt Delete, RADAR (antidiscriminatievoorziening) en NJCM (Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten). De rechtszaak ging om de vraag of de KMar bij grenscontroles mensen mede vanwege hun etniciteit mag selecteren voor een controle. Volgens de coalitie door wie de zaak is aangespannen gebruikte de KMar daarbij onder meer 'ras' als selectiemiddel en dat is volgens hen discriminatie op grond van ras en dus verboden. Op 14 februari 2023 oordeelde het gerechtshof Den Haag in hoger beroep dat de werkwijze van de KMar een vorm van rassendiscriminatie is en verbood deze werkwijze. De Nederlandse Staat heeft niet kunnen aantonen dat etniciteit relevant is voor dit soort beslissingen. Dit betekent dat de KMar haar werkwijze per direct moest aanpassen, ongeacht of de Staat in beroep zou gaan. De Staat heeft besloten om niet in cassatie te gaan tegen de uitspraak van het gerechtshof. Dit betekent dat de uitspraak definitief is, wat een belangrijke stap is in de strijd tegen racisme en discriminatie.

2.1.5 Discriminerende en racistische uitingen in het voetbal

In zowel het betaalde voetbal als amateurvoetbal waren in 2023 incidenten van discriminatie en racisme, zoals homofobe en racistische spreekkoren tijdens wedstrijden. Het gaat dan bijvoorbeeld om het maken van oerwoudgeluiden vanaf de tribune, spreekkoren met het woord homo erin of opmerkingen over religie van de zijlijn. Dit gebeurt al langere tijd, maar het aantal incidenten en de ernst van de incidenten namen toe in 2023. In april maakte PSV na een wedstrijd melding bij de tegenstander Spakenburg en bij de KNVB van homofobe spreekkoren tegen een van de PSV-spelers. In mei werden 154 AZ-fans aangehouden door de politie voor groepsbelediging, omdat ze antisemitische liederen zongen in de metro onderweg naar een wedstrijd tussen AZ en Ajax. In september werd een Ajax-speler tijdens een wedstrijd racistisch bejegend door een supporter van FC Twente. De supporter kreeg een stadionverbod van 20 jaar, een geldboete en werd strafrechtelijk vervolgd. De KNVB neemt maatregelen om discriminatie en racisme in het voetbal aan te pakken, zoals het stilleggen van wedstrijden en het opleggen van stadionverboden. In juli kondigde de KNVB aan dat er vanaf dat seizoen actie wordt ondernomen tegen supporters die het woord 'homo' als scheldwoord gebruiken tijdens spreekkoren, aanvullend op andere discriminerende en racistische uitingen.

2.1.6 Anti-lhbtiqa+ incidenten en vernielingen van regenboogvlaggen en -symbolen

Vernielingen van regenboogvlaggen in verschillende gemeenten kwamen in het nieuws en ADV's en de politie ontvingen meldingen van dit soort incidenten. In wijken in Amsterdam, Delft, Eindhoven en Utrecht werden regenboogvlaggen vernield. Buurtbewoners reageerden hierop door uit solidariteit massaal regenboogvlaggen aan hun gevel te hangen. In Amsterdam werd een man aangehouden voor het vernielen van een regenboogvlag, hij kreeg hiervoor een boete opgelegd door de rechtbank. Op 15 april werd er een landelijke actie georganiseerd, waarbij meer dan zeventig verschillende gemeenten, bedrijven, organisaties en particulieren hun solidariteit en steun lieten zien aan lhbtiqa+ personen. De aanleiding hiervoor was een aantal verschillende incidenten in een korte periode. Bij diverse voetbalwedstrijden werden homofobe leuzen gehoord vanaf de tribunes. Op 8 april werd een aantal jongeren uit de lhbtiqa+ gemeenschap door een groep voetbalhooligans uitgescholden, voor onder andere 'kankerhomo', in het COC-pand in Eindhoven. Op diezelfde locatie werd een vrijwilliger aangevallen en werd een regenboogvlag van het gebouw getrokken. Diezelfde nacht werden medewerkers van een Groningse dragshowbar en een lhbtiqa+ café aangevallen. In verschillende gemeenten werden andere symbolen vernield, zoals regenboogzebrapaden en regenboogbankjes. Ook werden er demonstraties georganiseerd in verschillende gemeenten tegen voorleesmiddagen met drag queens.

2.1.7 Geweldstoename in Israël en de Palestijnse Gebieden

Sinds oktober 2023 is er een toename van geweld in Israël en de Palestijnse Gebieden. De invloed van deze geweldstoename zorgt ook in Nederland voor spanningen en verdeeldheid binnen de samenleving. Het conflict roept al lange tijd sterke emoties op bij verschillende groepen in Nederland, met voorstanders van beide zijden die hun steun betuigen en zich daarvoor inzetten. Sinds oktober is het conflict veel in het nieuws, het onderwerp speelt breed op allerlei plekken in de samenleving, zoals op sociale media, op scholen, op de werkvloer en op straat. Er zijn ook regelmatig

▶ **Melder wordt tijdens voetbalwedstrijd meerdere malen geprovoceerd door een tegenspeler (betrokkene). Betrokkene scheldt melder meerdere malen uit met onder meer "zwarte, kut aap, vieze buitenlander, ga terug naar je eigen land, stink n*, ga douchen je stinkt". Ook wordt melder onderuit geschopt. Melder geeft betrokkene vervolgens een klap.**
Politieregistratie

▶ **Melder heeft een ei op het balkon gegooid gekregen. Melder vermoedt dat dit komt door de regenboogvlag die op het balkon zichtbaar is.**
ADV-melding

demonstraties op verschillende plekken in Nederland. In tijden van verhoogde spanningen in Israël en de Palestijnse Gebieden kunnen bepaalde gemeenschappen in Nederland, zoals de joodse en islamitische gemeenschappen, geconfronteerd worden met (meer) discriminatie, vooroordelen en negatieve stereotypering. Er zijn sinds oktober 2023 meer incidenten gemeld van antisemitisme en moslimdiscriminatie bij ADV's en de politie. Hierbij werden individuen of groepen gediscrimineerd vanwege hun etnische of religieuze achtergrond, in relatie tot de situatie in Israël en de Palestijnse Gebieden.

2.1.8 College: Belastingdienst discrimineerde toeslagenouders

ADV RADAR heeft twee toeslagenouders bijgestaan in een procedure bij het College voor de Rechten van de Mens rond discriminatie door de Belastingdienst. Het College heeft in oktober geoordeeld dat de Belastingdienst zich schuldig heeft gemaakt aan discriminatie in beide gevallen. Het College stelt in de uitspraak dat deze mensen onterecht op deze manier zijn behandeld vanwege hun afkomst. Discriminatie door overheidsinstanties zorgt voor minder vertrouwen van mensen in die overheid en instituties. Het College roept uitvoeringsinstanties zoals de Belastingdienst op om vaker te monitoren of ze bij controles onderscheid maken op basis van herkomst. Voor de gedupeerden is de uitspraak een opluchting, omdat ze erkenning krijgen voor het ervaren van discriminatie. De klachtbehandelaar van RADAR is blij met de uitspraak van het College. 'De Belastingdienst bleef tijdens de zitting ontkennen dat er sprake was van discriminatie, maar het College is heel duidelijk: deze mensen zijn onterecht behandeld vanwege hun afkomst. Discriminatie dus. Dat is een belangrijke principiële uitspraak.' [8] Naast het College deden verschillende rechtbanken in 2023 uitspraken waarin werd gesteld dat de Belastingdienst onrechtmatig heeft gehandeld. De Autoriteit Persoonsgegevens oordeelde al in 2020 dat de verwerking van nationaliteit door de Belastingdienst onrechtmatig en discriminerend was.[9]

2.1.9 Uitspraken burgemeester van Den Bosch

De burgemeester van Den Bosch heeft tijdens een bewonersbijeenkomst in oktober over de komst van een azc naar Den Bosch een opmerking gemaakt die veel onrust heeft veroorzaakt. Hierover is in de Marokkaanse gemeenschap en daarbuiten onvrede ontstaan. Tijdens de bijeenkomst over de mogelijke komst van opvangcentra voor asielzoekers in Den Bosch gaf een vrouw haar mening over asielzoekers uit Syrië. Ze zei onder meer: '(...) Alles wat er gebeurt: Syrië staat bovenaan'. De burgemeester reageerde daarop met: 'Dat is niet waar, dat is Marokko'. Deze uitspraak is te horen en te zien op een filmpje dat een bezoeker van de bijeenkomst heeft gemaakt en via sociale media werd verspreid. De uitspraak van de burgemeester heeft geleid tot meldingen bij ADV's en aangiftes bij de politie. Melders bij de ADV's gaven aan zich gediscrimineerd te voelen, gestereotypeerd, vernederd of weggezet als criminelen. Ze waren verontwaardigd en boos en gaven aan zich niet veilig te voelen met een burgemeester die hen op deze manier typeert. Ook kwamen er meldingen binnen over het feit dat de burgemeester de opmerking van de bewoonster over Syrische mensen niet weersprak.

Tegen de burgemeester werd aangifte gedaan van discriminatie omdat hij strafbare uitingen zou hebben gedaan over Marokkanen. In totaal ontving de politie 27 aangiftes, alle zijn door het OM geseponeerd. Volgens het OM kan de reactie van de burgemeester worden gezien als een reactie

op overlastgevende asielzoekers. Hierbij gaat het niet om een beledigende uitspraak gericht op een groep mensen vanwege hun herkomst, maar eerder om een uitspraak over het gedrag van een specifieke groep. Dit valt niet binnen de discriminatie-artikelen uit het Wetboek van Strafrecht. De mensen die aangifte hebben gedaan vinden dat de uitspraak een negatieve weerspiegeling vormt van Marokkaanse mensen en een schadelijke impact heeft op zowel henzelf als anderen in hun gemeenschap.

2.1.10 Uitslag Tweede Kamerverkiezingen, zorgen over ongelijke behandeling en Grondwet

Op 22 november 2023 waren er verkiezingen voor de Tweede Kamer. De Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme (NCDR) Rabin Baldewsingh benoemde toenemende druk en uitdagingen rond racismebestrijding na de verkiezingen. Hij ontving na de uitslag signalen van mensen die vrezen niet meer welkom te zijn in Nederland. Baldewsingh vindt dat er ondanks politieke tegenstand meer aandacht moet zijn voor discriminatie en racisme. Vooral vanwege de angst onder sommige groepen over hun toekomst in Nederland na de verkiezingswinst van de PVV. Ook ontvangen ADV's meldingen van mensen die zich gediscrimineerd voelen, bang zijn of hun zorgen uiten naar aanleiding van de verkiezingswinst van de PVV.

2.1.11 Belastingverhoging op plantaardige dranken

In 2023 werd een belastingverhoging aangekondigd vanaf 1 januari 2024 op verschillende niet-alcoholische dranken, waaronder plantaardige dranken zoals haverdrank. Dit wordt ook wel de 'limonadetaks' genoemd. Het gaat om een verhoging van de verbruiksbelasting op deze producten met 195 procent. Koemelk is vrijgesteld van deze belasting. Plantaardige dranken, zoals haver-, amandel- en erwtendrank, worden als 'frisdranken' aangemerkt en worden daarom meegenomen in de belastingverhoging. De regeling is voornamelijk bedoeld om het kopen en drinken van frisdranken te ontmoedigen. Gedurende 2023 ontstond er al enige onrust rond de verhoging, er werden petities gestart om de verhoging tegen te houden. Ook kwamen er meldingen binnen bij ADV's over de verhoging. Mensen die bijvoorbeeld vanwege medische redenen geen dierlijke melk kunnen drinken, voelen zich gediscrimineerd door de belastingverhoging.

2.2 Maatschappelijke gebeurtenissen door de jaren heen

De meeste ontwikkelingen die in dit hoofdstuk beschreven worden, hebben geen direct aanwijsbare invloed op de meldingen en registraties. In de afgelopen jaren zijn er soms (eenmalige) incidenten of ontwikkelingen geweest die voor een stijging van het aantal meldingen en registraties zorgden. De tijdlijn op de volgende pagina laat zien welke maatschappelijke ontwikkelingen of incidenten in de afgelopen jaren mede van invloed zijn geweest op het aantal geregistreerde meldingen en incidenten. Deze gebeurtenissen zorgden in verschillende mate voor een stijging van het aantal meldingen en incidenten.

▶

Melder geeft aan dat haar dochter van 11 jaar wordt weggeduwd door een meisje van 12 jaar uit een oudere groep op school. Het meisje zoekt ruzie met haar dochter over de verkiezingen en de steun voor de PVV. Het meisje zegt tegen haar dochter 'Kutmoslim met je picknickdoek', verwijzend naar de hoofddoek die zij draagt.
ADV-melding

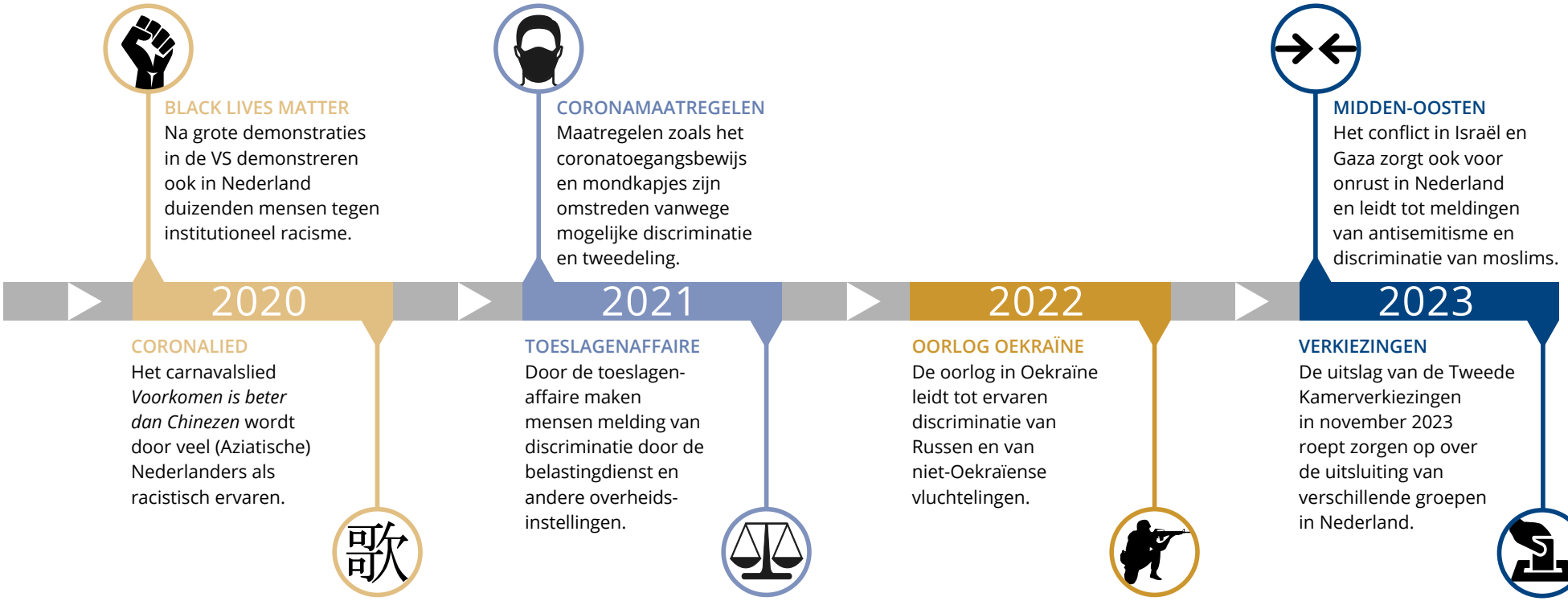
2020
BLACK LIVES MATTER
Na grote demonstraties in de VS demonstreren ook in Nederland duizenden mensen tegen institutioneel racisme.
CORONALIED
Het carnavalslied *Voorkomen is beter dan Chinezen* wordt door veel (Aziatische) Nederlanders als racistisch ervaren.
2021
CORONAMAATREGELEN
Maatregelen zoals het coronatoegangsbewijs en mondkapjes zijn omstreden vanwege mogelijke discriminatie en tweedeling.
TOESLAGENAFFAIRE
Door de toeslagen-affaire maken mensen melding van discriminatie door de belastingdienst en andere overheids-instellingen.
2022
OORLOG OEKRAÏNE
De oorlog in Oekraïne leidt tot ervaren discriminatie van Russen en van niet-Oekraïense vluchtelingen.
2023
MIDDEN-OOSTEN
Het conflict in Israël en Gaza zorgt ook voor onrust in Nederland en leidt tot meldingen van antisemitisme en discriminatie van moslims.
VERKIEZINGEN
De uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen in november 2023 roept zorgen op over de uitsluiting van verschillende groepen in Nederland.

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van het totaal aantal door de politie geregistreerde discriminatie-incidenten en de meldingen bij de antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), het College voor de Rechten van de Mens, Meld. Online Discriminatie, de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman. De cijfers vergelijken we met de drie voorgaande jaren.

3.1 Aantal discriminatiemeldingen en -registraties

Figuur 1 laat het totaal aantal geregistreerde discriminatie-incidenten en meldingen per registrerende instantie zien. De politie registreert in 2023 in totaal 8990 discriminatie-incidenten. Bij de ADV's komen 6351 meldingen binnen. Het College ontvangt 581 verzoeken om een oordeel over een discriminatie-ervaring en daarnaast 2293 meldingen over discriminatie.[10] Bij Meld.Online Discriminatie wordt 483 keer melding gemaakt van discriminatie op het internet. De Nationale ombudsman ontvangt 253 meldingen die met discriminatie te maken hebben. De Kinderombudsman (niet in de figuur te zien) krijgt 19 meldingen over discriminatie.

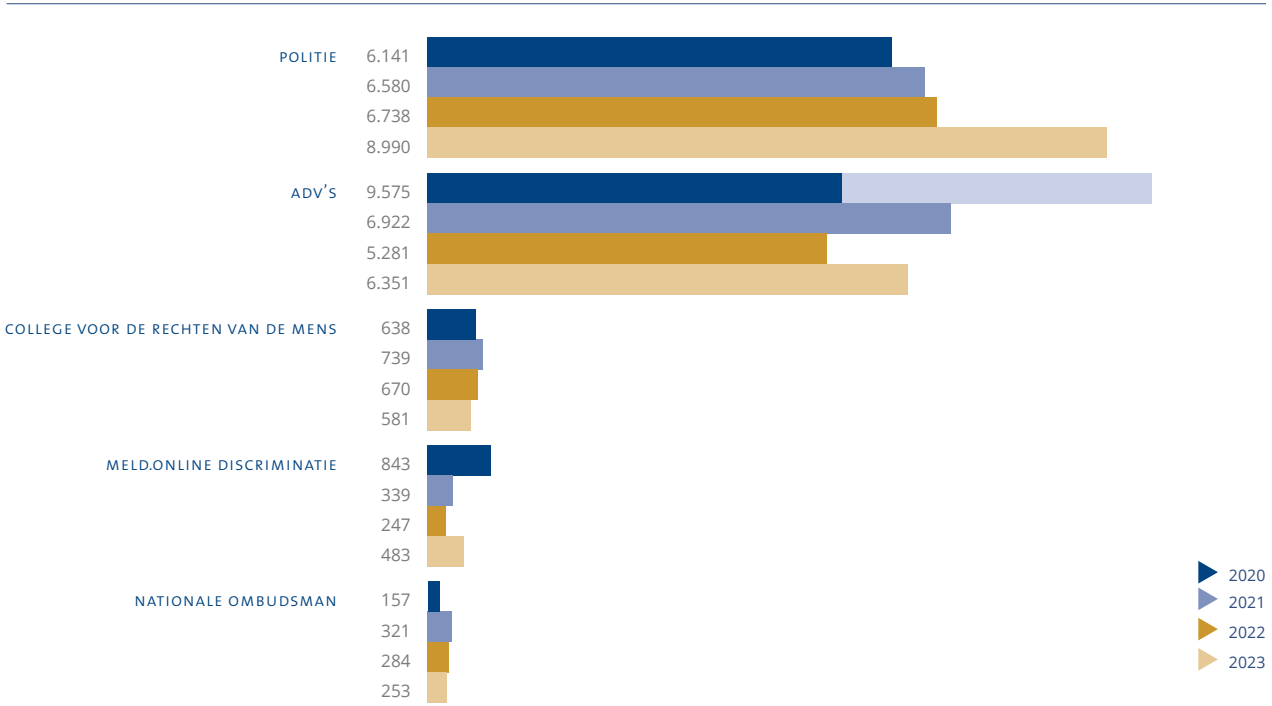

Figuur 1 Overzicht van discriminatie-incidenten gemeld bij politie, meldingen bij ADV's, Meld.Online Discriminatie en de Nationale ombudsman en verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens, 2020-2023[11]

3.2 Ontwikkelingen in de totaalcijfers

Hieronder beschrijven we de opvallendste ontwikkelingen in het totaal aantal geregistreerde discriminatie-incidenten en meldingen per organisatie.

3.2.1 Politie: aantal registraties blijft stijgen

De politie registreert 8990 incidenten in 2023, 33 procent meer dan in 2022. In de voorgaande jaren was er ook elk jaar een stijging van het aantal geregistreerde incidenten te zien, maar deze stijgingen waren kleiner. In 2022 steeg het aantal registraties met 2 procent en in 2021 met 7 procent ten opzichte van het jaar ervoor. Mogelijke oorzaken van de stijgingen zijn de aanhoudende maatschappelijke, politieke en media-aandacht voor het onderwerp discriminatie en een sterkere focus binnen de politie op de aanpak van discriminatie in de samenleving.

3.2.2 ADV's: schommeling in aantal meldingen

ADV's ontvangen 6351 meldingen in 2023, dat is 20 procent meer dan in 2022. Het aantal ADV-meldingen schommelt de laatste jaren: in 2022 kwamen er 5281 meldingen binnen en in 2021 waren dat er 6922. In tegenstelling

tot de politieregistraties laten de ADV-meldingen geen duidelijke trend zien. Dat komt deels omdat het aantal ADV-meldingen gevoeliger is voor eenmalige maatschappelijke gebeurtenissen die tot veel meldingen leiden. Bij de politie worden registraties over hetzelfde incident teruggebracht naar één registratie. 2021 was in dat opzicht een uitzonderlijk jaar door het hoge aantal meldingen als gevolg van de coronamaatregelen. In de volgende hoofdstukken maken we daarom soms de vergelijking met andere jaren dan 2021. In 2023 zijn er geen grote 'piekincidenten' geweest, waarbij er een duidelijke piek in het aantal meldingen te zien is. Toch zien we een stijging in het totaal aantal meldingen dat binnenkwam bij de ADV's in 2023.

3.2.3 Overige instellingen ontvangen minder meldingen, met uitzondering van Meld.Online Discriminatie

Het aantal meldingen bij Meld.Online Discriminatie is bijna verdubbeld: van 247 in 2022 naar 483 in 2023. De flinke toename van het aantal meldingen kan een gevolg zijn van de nieuwe positionering van het meldpunt. Er is een nieuwe naam en een nieuwe website, en er zijn campagnes gevoerd. Bij de andere instellingen is er een daling van het aantal meldingen van discriminatie. Bij het College daalt het aantal verzoeken om een oordeel met 13 procent (van 670 naar 581 verzoeken); het aantal meldingen van ongelijke behandeling stijgt daarentegen met 27 procent (van 1811 naar 2293 meldingen). Het aantal meldingen bij de Nationale ombudsman neemt af met 11 procent (van 284 naar 253 meldingen). Bij de Kinderombudsman is er een daling van 27 procent (van 26 naar 19 meldingen).

Discriminatie is het ongelijk behandelen van mensen op basis van kenmerken die er in die situatie niet toe (mogen) doen. Bijvoorbeeld een woning niet krijgen vanwege je herkomst, door de buren getreiterd worden vanwege je seksuele gerichtheid of geen stageplek krijgen vanwege het dragen van een hoofddoek. De kenmerken waarop mensen gediscrimineerd worden noemen we discriminatiegronden. Dit hoofdstuk gaat in op de verdeling van meldingen en registraties over de verschillende discriminatiegronden en de verschuivingen daarin.

4.1 Discriminatiegronden bij politie en ADV's

Figuren 2 en 3 laten zien hoe de discriminatie-incidenten die door de politie geregistreerd zijn en de meldingen die bij de ADV's zijn ontvangen, zijn verdeeld over de discriminatiegronden. Voor een volledig overzicht en absolute aantallen verwijzen we naar de tabellen in bijlage 3.

Naast de discriminatiegronden die apart in de wetgeving opgenomen zijn, hebben we informatie opgenomen over registraties en meldingen van antisemitisme en moslimdiscriminatie. Vanwege de maatschappelijke en politieke belangstelling voor deze vormen van discriminatie geven we deze gronden apart weer. Met als toelichting:

- Antisemitische incidenten vallen juridisch gezien onder discriminatie op grond van 'ras' (de juridische term voor herkomst) of discriminatie op grond van godsdienst. De politie registreert antisemitisme als aparte discriminatiegrond. Bij de ADV's wordt de subgrond 'Joods' (bij meldingen op grond van herkomst en godsdienst) gehanteerd. Voor deze rapportage trekken we deze meldingen af van de gronden herkomst en godsdienst en geven we deze als antisemitisme weer.

- Ook incidenten van moslimdiscriminatie kunnen zowel onder discriminatie op grond van godsdienst als herkomst vallen.[12] In dit hoofdstuk wordt duidelijk gemaakt welk deel van de registraties en meldingen van discriminatie op grond van godsdienst over het islamitische geloof gaat. Bij de politieregistraties is dit gebaseerd op een aparte analyse van de registraties. Bij de ADV-cijfers is dit gedaan op basis van de registratie van de subcategorie 'islamitisch' (bij meldingen op grond van godsdienst).

Tot slot laten we zien hoeveel van de meldingen en registraties van discriminatie op grond van geslacht gericht zijn tegen transgender personen.

4.1.1 Discriminatiegronden bij politie

De stijging van het totale aantal registraties bij de politie heeft geen invloed gehad op de verdeling tussen de discriminatiegronden over de afgelopen jaren, dit beeld blijft stabiel. De volgorde van grootte van de aantallen registraties van de verschillende gronden is door de jaren heen vrijwel hetzelfde gebleven. Ook in de relatieve omvang van de gronden (de omvang van de gronden in vergelijking met elkaar) zijn beperkte verschillen te zien. Wel is de relatieve omvang van de incidenten op grond van herkomst gestegen van 43 naar 47 procent, en de relatieve omvang op grond van seksuele gerichtheid gedaald van 32 naar 28 procent. Dat betekent niet dat er minder incidenten op basis van seksuele gerichtheid geregistreerd zijn. Als we kijken naar de absolute aantallen zijn er van iedere discriminatiegrond namelijk meer incidenten geregistreerd bij de politie.

DISCRIMINATIEGRONDEN

Politie, ADV's en andere organisaties hanteren verschillende indelingen van discriminatiegronden waarop de registratie is gebaseerd. De politieregistraties waarover we in dit rapport schrijven, gaan over discriminatie op een van de zes gronden die in het Wetboek van Strafrecht strafbaar zijn gesteld: ras (in dit rapport 'herkomst' genoemd), geslacht, godsdienst, levensovertuiging, seksuele gerichtheid en handicap. Daarnaast worden bekladdingen en vernielingen met hakenkruisen geregistreerd, ook als de discriminatiegrond daarvan niet kon worden vastgesteld. ADV's richten zich op de gronden die worden genoemd in de gelijkebehandelingswetgeving die voortvloeit uit de Algemene wet gelijke behandeling en aanverwante wetgeving (zoals de Wet gelijke behandeling op grond van leeftijd bij de arbeid). De gronden zijn leeftijd, seksuele gerichtheid, godsdienst, levensovertuiging, ras, geslacht, nationaliteit, handicap of chronische ziekte, politieke overtuiging, burgerlijke staat, soort contract (vast of tijdelijk) en arbeidsduur (fulltime of parttime). Ook meldingen over ongelijke behandeling en discriminatie op niet-wettelijke gronden worden door ADV's geregistreerd, zoals discriminatie op grond van sociale positie of uiterlijk. Andere organisaties die discriminatie-ervaringen registreren en die in dit rapport worden genoemd, werken met een ander (wettelijk) kader. De geregistreerde gronden komen daardoor niet helemaal overeen. In dit rapport houden we de categorieën aan die de organisaties zelf hanteren.

Herkomst is met 47 procent van de registraties, net als vorige jaren, de grootste categorie. Seksuele gerichtheid is daarna het vaakst geregistreerd met 28 procent van alle incidenten. Bij de politie worden aanzienlijk meer incidenten geregistreerd over seksuele gerichtheid dan bij de ADV's. In 10 procent van de incidenten gaat het om antisemitisme. 9 procent van de incidenten valt onder de categorie onbekend of 'overig'. In 3 procent van de gevallen is godsdienst de discriminatiegrond, in 2 procent handicap, en in 1 procent van de incidenten gaat het om geslacht. Onder politieregistraties over seksuele gerichtheid en antisemitisme vallen ook beledigingen tegen medewerkers met een publieke taak, die bijvoorbeeld bij een staande- of aanhouding, tijdens een surveillance of in het openbaar vervoer worden uitgescholden met 'homo' of 'jood'.

▶
In een winkel maken twee klanten ruzie over wie als eerste kan afrekenen. Volgens een getuige roept de ene klant: 'je bent een Marokkaan, rot op naar je eigen land'. Een andere getuige verklaart dat deze klant 'kut buitenlander' zegt. Daarna roept de klant tegen de omstanders: 'Jullie zijn Nederlanders en jullie moeten mij helpen.' Later is hiervan aangifte gedaan.

▶
Melder wordt al enige tijd lastiggevallen door een buurtbewoner. Deze zegt onder andere: 'Jij ontvangt al 6 jaar uitkering van ons geld', 'Mijn pensioen is ingekort, omdat jullie allochtonen uitkering moeten ontvangen', 'Ik steek een mes in je rug'.

Politieregistraties

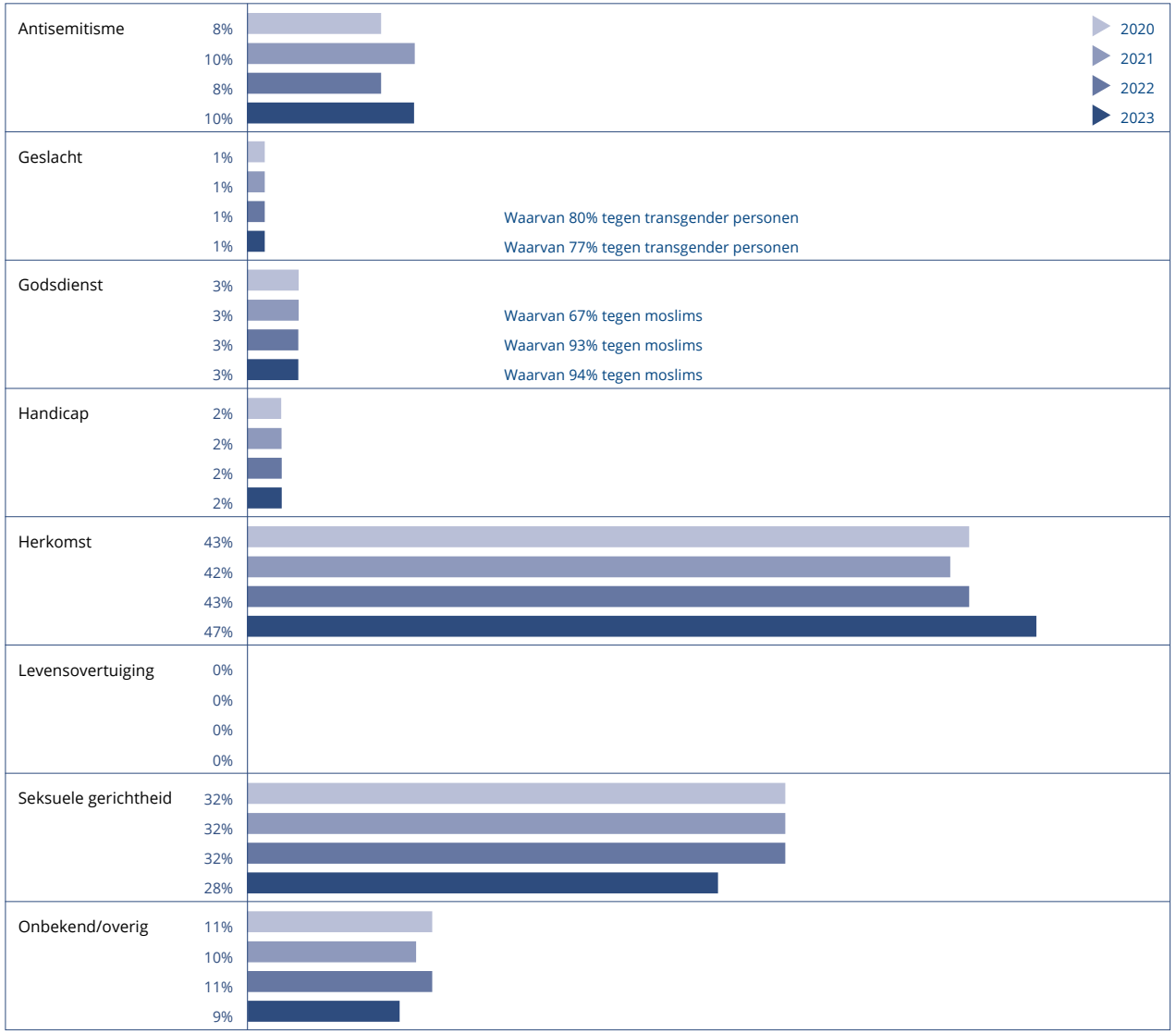

Figuur 2 Discriminatie-incidenten politie naar discriminatiegrond in 2020-2023

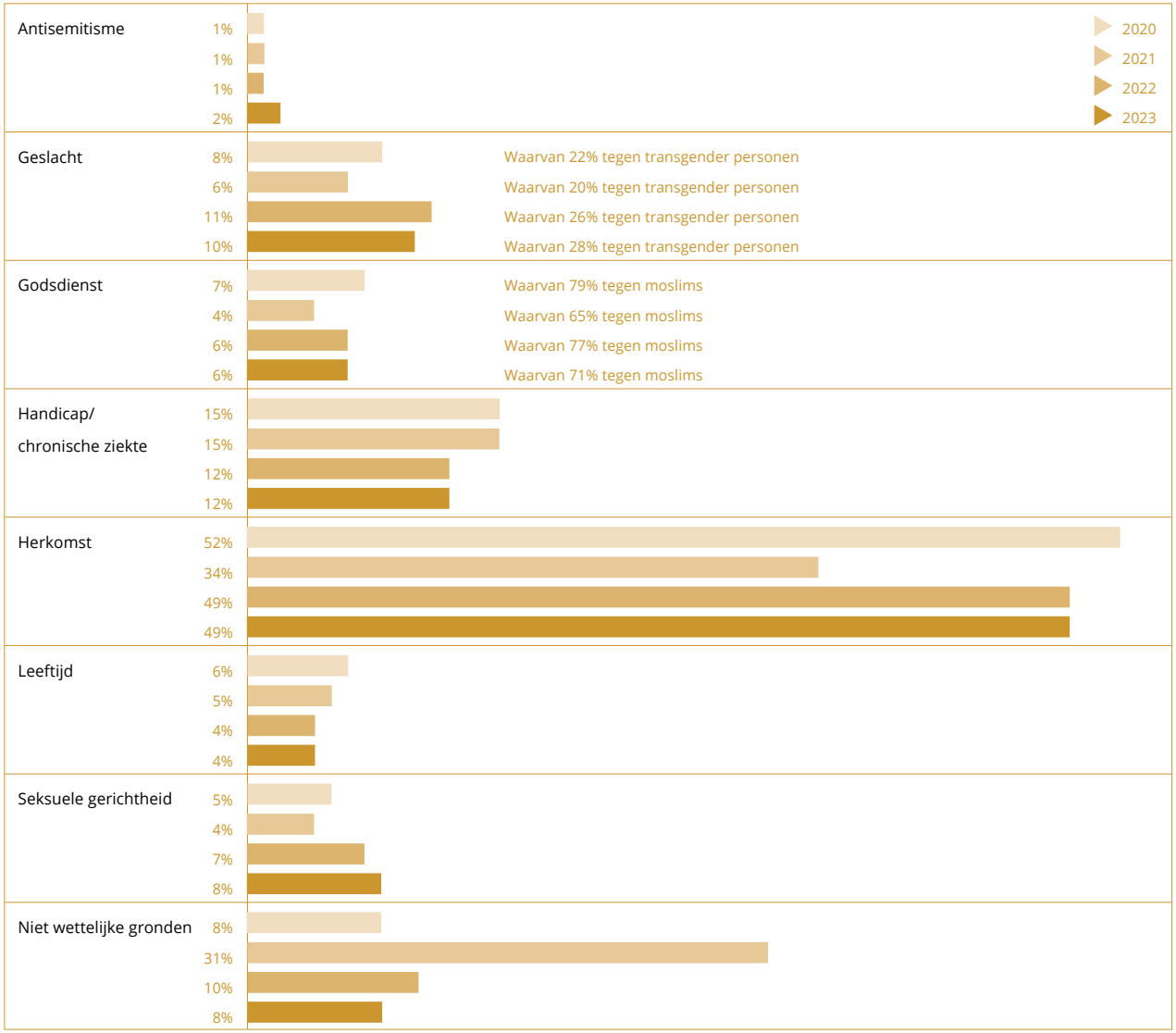

Figuur 3 ADV-meldingen ingedeeld op discriminatiegrond (selectie) in 2020-2023[13|14|15]

TERMINOLOGIE

In dit rapport gebruiken we de term ‘discriminatie op grond van herkomst’ in plaats van ‘discriminatie op grond van ras’, omdat het begrip ‘ras’ verschillend geïnterpreteerd kan worden en hierdoor voor verwarring kan zorgen. We verwijzen met ‘herkomst’ wel naar het juridische begrip ‘ras’ zoals vastgelegd in het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie. Daarin wordt onder ‘ras’ verstaan: huidskleur, afkomst en nationale of etnische afstamming. De discriminatiegrond ‘nationaliteit’ wordt door ADV’s, College en de Nationale ombudsman apart geregistreerd en wordt ook in dit rapport waar relevant als aparte categorie weergegeven.

4.1.2 Discriminatiegronden bij ADV's

Ook bij de ADV-meldingen zijn de volgorde van grootte en relatieve omvang van de discriminatiegronden weinig veranderd. Net als in 2022 gaat het in bijna de helft van de meldingen om discriminatie op grond van herkomst. Bij de ADV's komen aanzienlijk meer meldingen op grond van handicap/chronische ziekte en geslacht binnen dan bij de politie. Handicap is met 12 procent dan ook de op één na grootste discriminatiegrond, gevolgd door geslacht met 10 procent van de meldingen. Daarna volgen de gronden overig/niet-wettelijk en seksuele gerichtheid ieder met 8 procent, godsdienst met 6 procent, leeftijd met 4 procent, nationaliteit met 3 procent en antisemitisme met 2 procent. De gronden levensovertuiging, politieke gezindheid, burgerlijke staat en arbeidscontract vormen ieder 1 procent van de meldingen.

De relatieve omvang van de categorie overig/niet-wettelijk is weer gedaald naar een vergelijkbare omvang als in 2020 het geval was. In 2021 was de categorie overig/niet-wettelijk uitzonderlijk hoog vanwege de vele meldingen over coronamaatregelen.

4.2 Discriminatiegronden bij overige instanties

De top 3 discriminatiegronden voor de verzoeken tot oordeel ontvangen in 2023 bij het College voor de Rechten van de Mens zijn handicap/chronische ziekte (24%; 138), geslacht (19%; 111) en herkomst (19%; 109). Dit is dezelfde top 3 als in 2022, maar de volgorde is anders. In 2022 was herkomst het hoogst, gevolgd door handicap/chronische ziekte en geslacht. In absolute aantallen gaat het echter om kleine verschillen.

Het grootste aantal meldingen bij de Nationale ombudsman gaat over de discriminatiegrond herkomst. Zowel op zichzelf staand als in combinatie met andere discriminatiegronden. Van de meeste zaken met de grond 'overig/onbekend' is de discriminatiegrond onbekend. Een voorbeeld van een 'overige' zaak is een klacht over ex-gedetineerden die vinden dat ze anders behandeld worden. Of een klacht over vriendjespolitiek op de werkvloer. Ook bij de zaken van de Kinderombudsman zien we dat de meeste registraties over discriminatie gaan over herkomst, al dan niet in combinatie met een andere discriminatiegrond. Het gaat vaak over pestgedrag op school op basis van herkomst.

De cijfers van Meld.Online Discriminatie zijn te lezen in hoofdstuk 6.6.

4.3 Meest geregistreerde discriminatiegronden

In deze paragraaf beschrijven we de meest geregistreerde discriminatiegronden van de ADV's en de politie.

4.3.1 Herkomst: meest geregistreerde grond bij politie en ADV's

Zowel bij de politie als bij de ADV's is herkomst het meest geregistreerd als discriminatiegrond. De politie heeft meer discriminatie-incidenten op grond van herkomst geregistreerd dan voorgaande jaren. In 2022 ging het om 2890 registraties. In 2023 is dit aantal gestegen naar 4186. Ook de relatieve omvang van discriminatie op grond van herkomst is gestegen, van 43 procent naar 47 procent van de meldingen. Bij de ADV's gaat het net als in 2022 om 49 procent van de meldingen.

Bij de discriminatiegrond herkomst kunnen ADV's één of meerdere subgronden registreren. Bij alle door ADV's geregistreerde subgronden onder herkomst zijn meer

▶

Man van kleur wordt twee keer voor hetzelfde gecontroleerd in winkel. De eerste keer door een winkelmedewerker en de tweede keer door de beveiliger. Hij vond dat raar en heeft daar wat van gezegd. Hierna stonden opeens 5/6 handhavers om hem heen. De ervaring vond hij zeer discriminerend.
ADV-melding

meldingen binnengekomen dan in 2022 het geval was, zoals te zien is in figuur 4. De volgorde van grootte van deze subgronden is ook gelijk gebleven. De meeste meldingen komen binnen over de subgrond (Nederlanders) met migratieachtergrond, met 62 procent van de meldingen. Daarna volgen 'Uiterlijke kenmerken: donker/zwart' (23%), 'Nederlanders zonder migratieachtergrond/wit' (7%), 'Uiterlijke kenmerken: Aziatisch' (5%), anders (5%), en Roma/Sinti/woonwagenbewoners (3%). Ook de relatieve omvang van de verschillende subgronden is weinig veranderd vergeleken met 2022. Wel is de omvang van de subgrond 'anders' gestegen van 3 procent naar 5 procent, die van 'Uiterlijke kenmerken: Aziatisch van 4 procent naar 5 procent en die van (Nederlanders) met een migratieachtergrond' van 60 procent naar 62 procent.

4.3.2 Seksuele gerichtheid: stijging bij politie en ADV's

De laatste jaren stijgt de omvang van meldingen op grond van seksuele gerichtheid bij de ADV's. Deze stijging is dit jaar doorgezet. Waar het in 2020 om 5 procent van de meldingen ging, gaat het nu om 8 procent van de meldingen. In absolute aantallen zijn er dit jaar ook duidelijk meer meldingen binnengekomen over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid: van 353 in 2022 naar 529 in 2023.

Ook bij de politie is er in absolute aantallen een stijging van het aantal registraties van discriminatie op grond van seksuele gerichtheid. In 2022 ging het om 2152 registraties, en in 2023 om 2545 registraties. Door stijgingen bij andere discriminatiegronden – met name bij herkomst – is de relatieve omvang van seksuele gerichtheid echter licht gedaald.

4.3.3 Handicap/chronische ziekte: meeste verzoeken tot een oordeel bij het College

Bij het College gaan de meeste verzoeken tot een oordeel over de grond handicap/chronische ziekte. Dat gaat om 481 meldingen, wat 24 procent is van het totaal aantal verzoeken dat het College ontvangt in 2023. Bij de ADV's komen 768 meldingen binnen over de grond handicap/chronische ziekte, dat is 12 procent van het totale aantal meldingen bij de ADV's. Hiermee is handicap/chronische ziekte de op-een-na meest gemelde grond bij ADV's.

4.4 Overige discriminatiegronden

In deze paragraaf beschrijven we een deel van de overige discriminatiegronden die door politie en ADV's zijn geregistreerd. We beschrijven niet alle discriminatiegronden. De volledige cijfers over alle gronden zijn te vinden in bijlage 3.

4.4.1 Geslacht

Net als handicap/chronische ziekte is ook geslacht een discriminatiegrond die vooral in de ADV-meldingen en bij meldingen bij het College vaak voorkomt. De ADV's registreerden 649 meldingen op grond van geslacht. Dit is een stijging ten opzichte van vorig jaar, toen er 564 meldingen binnenkwamen. Van het totaal aantal meldingen op grond van geslacht, gaan bij de ADV's 183 meldingen over discriminatie van transgender personen. Het gaat dus om ruim een kwart van de meldingen. In absolute aantallen zijn er dit jaar opnieuw meer meldingen van discriminatie van transgender personen binnengekomen. In 2022 ging het om 149 meldingen, en in 2021 om 78. Hierbij gaan in 2023 de meeste meldingen over vijandige taal en schelden richting personen op straat en in het openbaar vervoer. Dit gebeurt in de eigen buurt door buurtbewoners en op straat

▶

Melder voelt zich gediscrimineerd op grond van seksuele gerichtheid, doordat er 3 jongeren in trainingspak mensen lastigvallen bij een café. Ze schreeuwen 'homo' en steken hun middelvinger op. Ook gingen ze voor de ramen gebaren maken en provoceren.

▶

Melder is in 2006 begonnen met een studie aan een universiteit. Tijdens deze studie is er een chronische beperking ontstaan waardoor ze zich moeilijk kan voortbewegen. Ze heeft veel last van pijn en heeft hierdoor een fikse studievertraging opgelopen. Melder ervaart dat de universiteit haar weinig tot niet wil tegemoetkomen bij haar klachten. Ze wenst graag te beginnen met haar master, maar de opleidingscommissie weigert dit omdat ze de lessen niet fysiek zou kunnen bijwonen.

ADV-meldingen

door onbekenden. Ook gaan relatief veel meldingen over uitgescholden, gepest of niet goed behandeld worden bij zorg- en welzijnsinstellingen.

Ook het aantal registraties bij de politie op grond van geslacht is gestegen, van 61 in 2022 naar 102 in 2023. Waar tot en met 2022 jaarlijks sprake was van een kleine toename, is in 2023 een behoorlijke stijging ten opzichte van het voorgaande jaar te zien, namelijk van 67 procent. Ook in 2023 gaan de meeste zaken over discriminatie van transgender personen, namelijk 79 van de in totaal 102. In procenten is dat iets minder dan in 2022 (80 procent), tegen 77 procent in 2023. En ook nu gaan de meeste registraties over afkeuring door buurtbewoners en jongeren onderling en soms binnen de familie. In verreweg de meeste gevallen gaat het om schelden tegen transgender personen. Bij 18 registraties gaat het om geweld, dit speelt zich vooral af op straat en in het openbaar vervoer. Een licht groeiende categorie meldingen/aangiften bij de politie is incidenten die gaan over personen van wie de genderidentiteit voor de buitenwereld (overwegend onbekenden) 'kennelijk' onduidelijk is en die, vooral op straat, ongewenst worden bejegend. Het gaat hier om 9 registraties, waaronder over non-binaire personen. In een derde van deze gevallen is sprake geweest van geweld.

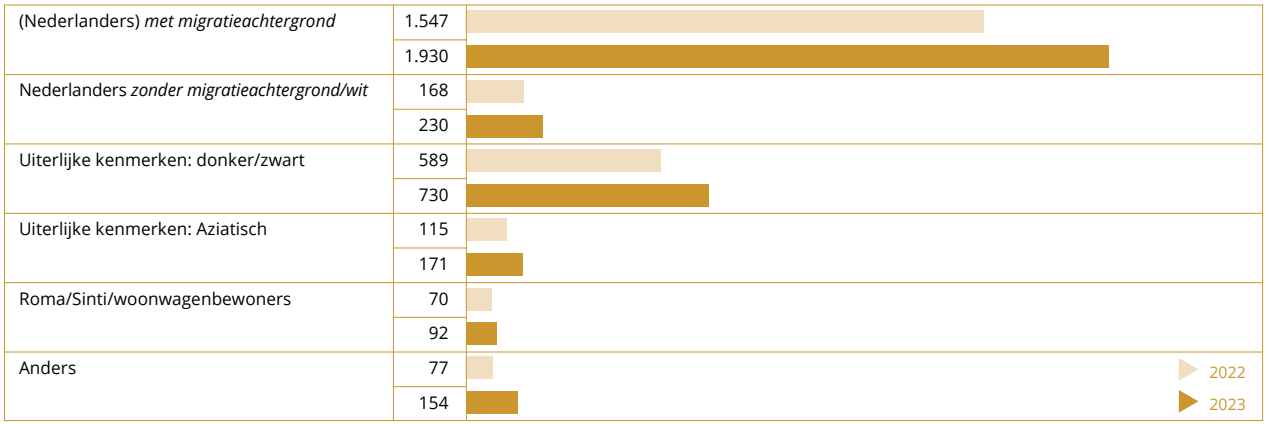

Figuur 4 ADV-meldingen over herkomst ingedeeld op subgrond in 2022-2023[16]

4.4.2 Antisemitisme

Bij de politie is het aantal registraties op grond van antisemitisme gestegen van 549 in 2022 naar 880 in 2023. Een aantal registraties gaat over graffiti, posters, stickers en/of flyers van rechtsextremistische groeperingen of personen, met daarop onder meer verwijzingen naar de antisemitische documentaire 'Europe The Last Battle'. Sinds de geweldstoename in Israël en de Palestijnse gebieden vanaf oktober 2023 lijken dit soort registraties toe te nemen. De algemene stijging is slechts deels toe te schrijven aan de situatie in Israël en de Palestijnse Gebieden; waarbij het in 126 registraties vooral gaat om intimidatie en bedreiging op straat, bij woningen of aan het adres van een synagoge, via sociale media, de telefoon of een dreigbrief, beledigende uitingen tijdens demonstraties en het wegnemen van de Israëlische vlag in combinatie met uitingen en/of bedreigingen.[17] Van het aantal toegenomen bedreigingen (6 in 2022, 80 in 2023) heeft bijna een derde te maken met het geweld in Israël en de Palestijnse gebieden.

Opvallend is de forse toename van incidenten in de context van voetbalwedstrijden, waarbij vooral beledigende leuzen en kwetsende liederen over Joden worden gezongen of antisemitisch wordt gescholden richting de 'tegenpartij'.

De aangever is transgender en is door de verdachte bij de keel gepakt, terwijl met een hoog gemaakt stemmetje werd geroepen 'transgender'. De aangever zit op dezelfde school als de verdachte en wordt vaker gepest en uitgescholden door de verdachte en vrienden. Politie houdt een stopgesprek met de verdachte, deze verklaart aangever bij de kraag te hebben gegrepen, de uitlating te hebben gedaan en tevens dat hij 'aangever vies vindt'.
Politieregistratie

Dit is gestegen van 30 geregistreerde incidenten in 2022 naar 98 in 2023. Antisemitisch schelden tegen medewerkers met een publieke taak waaronder politiemensen, inclusief schelden tijdens voetbalwedstrijden, is in aantallen in 2023 gelijk gebleven aan 2022. Antisemitisch schelden tegen buren of onbekenden in bijvoorbeeld het verkeer of op straat, is in 2023 licht gedaald ten opzichte van 2022.

▶
Aangever is tijdens een amateurwedstrijd met de dood bedreigd en meermaals voor 'vieze k*jood' uitgemaakt door een persoon van het thuispubliek. Aangever is onder meer voetbaltrainer, Joods en draagt een Davidster.
Politieregistratie

Bij de ADV's is het aantal meldingen over antisemitisme meer dan verdubbeld. In absolute aantallen is het aantal meldingen gestegen van 69 in 2022 naar 154 in 2023. Er werden 66 meldingen gedaan sinds de geweldstoename in Israël en de Palestijnse Gebieden begin oktober. Dat is 43 procent van het totale aantal meldingen over antisemitisme in 2023. Hiervan waren 25 meldingen expliciet gelinkt aan de situatie in Israël en de Palestijnse Gebieden.

▶
Een autobestuurder schreeuwt vanuit de auto door het open raam naar meldster: 'Kankerjood, je ramen gaan er vanavond uit!' Meldster heeft aan haar woning een Israëlische vlag hangen en voor haar raam meerdere posters met daarop de namen van ontvoerde Israëliërs. Meldster is Joods en voelt zich bedreigd.
Politieregistratie

4.4.3 Leeftijd

In 2023 kwamen er bij de ADV's 232 meldingen van leeftijdsdiscriminatie binnen. Dit aantal is sinds 2022, toen er 225 meldingen binnenkwamen, vrijwel gelijk gebleven. 42 procent van de meldingen op basis van leeftijd gaat over de arbeidsmarkt. Daarbij gaat het vaak om vacatures waarin specifiek om jonge kandidaten wordt gevraagd (met een leeftijdsgrens of woorden als 'starters' of 'studenten') of om sollicitatieprocedures waarin mensen vanwege hun leeftijd worden afgewezen. Andere meldingen gaan bijvoorbeeld over collectieve voorzieningen die alleen voor mensen van een bepaalde leeftijd beschikbaar zijn, of over voorzieningen die alleen digitaal toegankelijk zijn.

4.4.4 Godsdienst/moslimdiscriminatie

Na een lichte daling in 2022 is het aantal registraties bij de politie op de grond godsdienst in 2023 gestegen van 173 naar 272, een toename van 57 procent. Ook in 2023 gaan verreweg de meeste van deze registraties over moslimdiscriminatie: 255 in totaal, dat is 94 procent. Dit is iets meer dan in 2022 (93 procent). De politie registreerde in 2023 9 incidenten van ervaren discriminatie op grond van het christelijk geloof, in 2022 waren dat er 7.

In de politieregistraties over moslimdiscriminatie spelen uiterlijke kenmerken een grote rol, vooral als het gaat om vrouwen met een hoofddoek (62 registraties). Van de 255 registraties over moslimdiscriminatie hebben er 12 te maken met het geweld in Israël en de Palestijnse Gebieden. Bij 40 incidenten gaat het om een combinatie van moslimdiscriminatie en discriminatie op grond van herkomst. Daarbij is er tegen dezelfde persoon gescholden met termen over zowel moslims als afkomst. Van de discriminatievormen

▶
Een 52-jarige man was uitgenodigd om een dagdeel mee te lopen op het werk. Dat ging goed. Daarna kreeg hij een mail van de werkgever waarin stond dat deze toch liever een jonger iemand had voor de functie.
ADV-melding

is uitlatingen al jaren de grootste categorie, ook nu weer. Wel is er een stijging als het gaat om geweld, namelijk van 4 registraties in 2022, naar 30 in 2023. Ruim de helft daarvan gaat om incidenten waarbij vrouwen/meisjes met een hoofddoek slachtoffer zijn, waaronder 5 incidenten tussen leerlingen/schoolgenoten. Het aantal bedreigingen nam in verhouding iets toe ten opzichte van 2022, van 19 naar 43 zaken in 2023.

Het aantal meldingen van moslimdiscriminatie bij ADV's stijgt de laatste jaren, van 165 in 2021, naar 230 in 2022 en 285 in 2023. Net als bij de politieregistraties gaan veel van deze meldingen over vrouwen met een hoofddoek. Meldingen gaan bijvoorbeeld over vrouwen die discriminerende opmerkingen ontvangen, of over het niet mogen sporten of werken vanwege het dragen van een hoofddoek. Er werden 105 meldingen gedaan sinds de geweldstoename in Israël en de Palestijnse Gebieden begin oktober, dat is bijna 40% van het totale aantal meldingen over moslimdiscriminatie in 2023. Hiervan waren 34 meldingen expliciet gelinkt aan de situatie in Israël en de Palestijnse Gebieden.

4.4.5 Overig/niet-wettelijk: effect coronamaatregelen voorbij

In de categorie 'overig/niet-wettelijk' en 'onbekend/overig' registreren de politie en ADV's incidenten waarbij de discriminatiegrond niet vast te stellen is of niet valt binnen de wettelijk bepaalde discriminatiegronden. De daling van het aantal meldingen binnen deze categorie sinds de coronapiek van 2021 is verder doorgezet.

De overige meldingen gaan soms om een algemeen gevoel van onrechtvaardigheid dat wordt geuit, zonder dat dit te koppelen is aan een specifieke discriminatiegrond. Daarnaast voelen enkele melders zich gediscrimineerd op grond van hun opleidingsniveau, inkomen of woonplaats. Ook armoede of schulden worden enkele keren als uitsluitingsgrond ervaren. Bij de politie gaan de meeste incidenten die onder 'overig' geregistreerd staan over hakenkruisen die in de openbare ruimte worden gezien, zonder dat er een duidelijke verwijzing naar een doelwit of achterliggend sentiment kan worden vastgesteld.

4.5 Meervoudige en intersectionele discriminatie

ADV's kunnen per melding meerdere discriminatiegronden registreren. In deze gevallen kan het gaan om meervoudige of intersectionele discriminatie. We spreken van meervoudige discriminatie wanneer een persoon meerdere keren achter elkaar en op grond van verschillende kenmerken wordt gediscrimineerd. Denk bijvoorbeeld aan een reeks beledigingen waarin een persoon zowel op diens herkomst als diens seksuele gerichtheid wordt aangesproken.

Met intersectionele discriminatie bedoelen we vormen van uitsluiting waarbij de specifieke combinatie ('intersectie') van verschillende kenmerken in een specifieke context voor discriminatie zorgt. Intersectionaliteit gaat over de intersectie(s) van verschillende kenmerken van mensen of groepen. De combinatie van kenmerken bepaalt iemands positie in de maatschappij. Dit wordt ook wel kruispuntdenken genoemd. Daarnaast zegt de interactie tussen verschillende factoren iets over de mate van discriminatie die iemand kan ervaren.[18] Het gaat dan bijvoorbeeld over dat zwarte vrouwen en vrouwen van kleur, net als witte vrouwen kunnen worden uitgesloten om hun vrouw-zijn, maar daar bovenop ook nog eens om hun huidskleur. Kortom, dat uitsluiting kan worden ervaren op

▶
Verdachte is klant van een apotheek en wil niet geholpen worden door een medewerkster die een hoofddoek draagt. Verdachte spreekt de medewerkster direct aan met: 'Ik maak bezwaar tegen jouw hoofddoek. Jullie moslims zijn fundamentalisten'. Medewerkster haalt er een collega bij, die aan verdachte vraagt waarom hij zo reageert. Verdachte schreeuwt 'jullie zijn fundamentalisten, jullie vermoorden mensen uit naam van jullie geloof'. Apotheker heeft verdachte de deur gewezen en doet aangifte. Verdachte heeft dergelijke uitingen ook via de email gedaan.

▶
Verdachte is aangehouden nadat was gehoord dat hij in de richting van pro-Palestina demonstranten riep 'fuck moslims' en daarbij zijn middelvinger opstak.

Politieregistraties

één grond, zoals geslacht, maar ook op de combinatie van meerdere gronden tegelijkertijd: geslacht en herkomst.

De ADV's registreren bij 449 meldingen meerdere discriminatiegronden. De registratie van meerdere discriminatiegronden lijkt niet consequent toegepast. Zo blijkt uit sommige casusomschrijvingen dat het gaat om meervoudige discriminatie, maar wordt dit niet altijd zo geregistreerd. Dat kan er ook mee te maken hebben dat de melder de nadruk legt op discriminatie op een van de gronden. Een voorbeeld hiervan is discriminatie van vrouwen met een hoofddoek. Dit kan gezien worden als intersectionele discriminatie op grond van geslacht en godsdienst, maar in de ervaring van de betrokkenen staat godsdienstdiscriminatie vaak voorop. Toch geven de casusomschrijvingen inzicht in de dynamiek tussen de discriminatiegronden. De combinaties van gronden die vooral voorkomen zijn:

- Herkomst en godsdienst
- Herkomst en geslacht
- Herkomst en nationaliteit
- Herkomst en handicap/chronische ziekte
- Herkomst en seksuele gerichtheid
- Geslacht en seksuele gerichtheid

Herkomst lijkt de grond met de meest diverse combinaties met andere gronden te zijn. Bij de overige gronden zijn het vaak één of twee andere gronden die in combinaties voorkomen.

Bij sommige combinaties van gronden zijn terugkerende patronen te zien: zo zijn er onder de combinatie herkomst/godsdienst diverse meldingen van mensen die zich gediscrimineerd voelen omdat zij er 'islamitisch' uit zouden zien of uit een gepercipieerd 'islamitisch land' komen. Het is dan niet alleen de herkomst, en ook niet alleen het geloof, maar de specifieke combinatie van niet-Nederlandse herkomst met een islamitisch geloof die de basis vormt voor de discriminatie. Onder dezelfde combinatie zijn ook een aantal meldingen van moslims (man en vrouw) van kleur die zich door deze specifieke combinatie van kenmerken gediscrimineerd voelen. Meldingen op grond van geslacht en herkomst komen vaak van vrouwen van kleur die in een unieke uitsluitingspositie terecht komen.

Onder de combinatie geslacht/seksuele gerichtheid vallen verschillende ervaringen van transgender personen die op basis van hun gender en vermeende seksuele gerichtheid vijandig worden bejegend. Bij de combinatie geslacht/leeftijd worden situaties gemeld waarbij er in vacatures of bij inzet van medewerkers specifiek wordt gevraagd om bijvoorbeeld een 'schoonmaakster' die 'studeert of in een tussenjaar zit'. Hierbij wordt dus gezocht naar iemand met een combinatie van een bepaald geslacht en een bepaalde leeftijd.

De registratiepraktijk voor meervoudige en intersectionele vormen van discriminatie lijkt nog onvoldoende uitgekristalliseerd: de meldingen bevatten duidelijke voorbeelden van intersectionele discriminatie, maar ook ervaringen waarbij niet duidelijk is wat de onderliggende discriminatiegronden zijn. In potentie kan de registratie van combinaties van gronden ons wel wijzen op patronen van discriminatie van specifieke groepen die anders onderbelicht zouden blijven.

- **Meldster is geboren in het Midden-Oosten en heeft als kind in de oorlog een granaatscherf op haar linkerbeen gekregen. Hierdoor heeft ze een andere manier van lopen. De man van een van haar dochters maakt haar belachelijk op grond van haar fysieke beperking en noemt haar niet bij haar naam maar alleen maar als 'de gehandicapte'. Ook beledigt hij haar over haar (vermeende) afkomst.**
- **Melder merkt dat er bij de supermarkt onderscheid wordt gemaakt in wie gekozen wordt voor een tassencontrole. Hij merkt dat mannen en mannen met een donkere huidskleur vaker worden onderzocht. Melder heeft de winkelmanager hierop aangesproken maar die neemt deze signalen niet serieus.**

ADV-meldingen

In dit hoofdstuk gaan we in op de wijze waarop discriminatie zich voordoet in de geregistreerde incidenten, van geweldsincidenten in de buurt tot afwijzingen bij sollicitaties. De organisaties gebruiken verschillende categorieën en aanduidingen voor de discriminatiewijzen. Hierdoor kunnen de categorieën voor een deel niet goed met elkaar vergeleken worden.

5.1 De wijze van discriminatie bij ADV's en politie

Figuur 5 en figuur 6 laten de percentages van de wijze van discriminatie zien die in de registraties van de politie en ADV's is vastgelegd. De absolute aantallen zijn te vinden in de tabellen in bijlage 3.

Bij de registraties van de politie is de meest voorkomende wijze van discriminatie een 'uitlating', met 63 procent van de registraties. Het gaat dan bijvoorbeeld over discriminerende opmerkingen en beledigingen. Meestal verbaal maar ook bijvoorbeeld via sociale media. In 12 procent van de gevallen gaat het om geweld in combinatie met een uitlating. In 11 procent van de gevallen gaat het om een bedreiging. Bekladding komt terug in 5 procent van de registraties, vernieling in 4 procent, pesterijen, bespugen en weigeringen in 1 procent en in 2 procent van de gevallen is er sprake van een overige of onbekende wijze van discriminatie. Dit beeld is in vergelijking met vorige jaren weinig veranderd.

Bij ADV's is omstreden behandeling de meest gemelde wijze van discriminatie, met 54 procent van de meldingen. Het gaat hierbij om ervaringen waarbij de melders op diverse manieren oneerlijk of anders worden behandeld dan anderen. Bij 45 procent van de meldingen gaat het om vijandige bejegening. Het gaat dan vaak over beledigingen die in verschillende contexten worden geuit: op straat, op internet, op school of op het werk. Sommige meldingen gaan niet over persoonlijke ervaringen van discriminatie maar om uitspraken van politici of andere personen in de publieke ruimte. Bij 7 procent van de meldingen gaat het om bedreiging, bij 4 procent van de gevallen om geweld. Bij 2 procent van de meldingen is de discriminatiewijze onbekend of overig. De volgorde van grootte van de verschillende wijzen van discriminatie is gelijk gebleven met vorige jaren. Wel is de relatieve omvang van omstreden behandeling de laatste jaren licht gedaald en is de relatieve omvang van bedreigingen en geweld licht gestegen.

5.2 De wijze van discriminatie bij overige instanties

Het College voor de Rechten van Mens is bevoegd om situaties te toetsen aan de gelijkebehandelingswetgeving. Verzoeken om een oordeel en meldingen bij het College die in deze rapportage worden behandeld, gaan dan ook om ervaren ongelijke behandeling. Dat wil zeggen dat het gaat om situaties waarbij een persoon anders wordt behandeld dan anderen behandeld (zouden) worden, op grond van een bepaald kenmerk. Denk bijvoorbeeld aan een (onterechte) afwijzing bij een sollicitatie of een weigering om bepaalde diensten te leveren.

Een groot deel van de meldingen bij de Nationale ombudsman, namelijk 43 procent, gaan over (on)gelijke behandeling. Dit gaat om zaken waarin gelijke gevallen gelijk behandeld moeten worden en om ongelijke gevallen die ongelijk behandeld moeten worden. Een voorbeeld van het laatste is het niet mee mogen nemen van een hulphond naar een zwembad. De meeste meldingen van (on)gelijke

behandelingen gaan over herkomst (40%). Bijvoorbeeld een aanvraag die wel is toegekend toen een bedrijf een Nederlandse eigenaar had, maar wordt afgewezen nu de eigenaar een man van Turkse herkomst is. Daarnaast gaan veel meldingen over bejegening, waarbij een uitlating de grootste subcategorie is (soms in combinatie met een andere manier), met 40 meldingen. Ook zijn er 55 meldingen van etnisch profileren binnengekomen. Dit is 22 procent van het totaal aantal meldingen.

Net als bij de Nationale ombudsman is ook bij de Kinderombudsman 'ongelijke behandeling' de meest genoemde aard van de ervaren discriminatie. Denk bijvoorbeeld aan niet de juiste ondersteuning krijgen in de klas waar andere (Nederlandse, witte) kinderen die ondersteuning wel krijgen.

5.3 Opvallende ontwikkelingen in de cijfers

Als we kijken naar de manieren van discrimineren door de jaren heen, zijn er bij de ADV-meldingen enkele opvallende verschillen te zien. Dit geldt niet voor de politieregistraties, daar zijn de laatste vier jaar nauwelijks verschillen te zien in de verdeling van de incidenten naar manier van discrimineren.

5.3.1 ADV's ontvangen weer meer meldingen van vijandige bejegening en minder van omstreden behandeling

De ADV-meldingen van vijandige bejegening zijn gestegen van 30 procent in 2021 naar 43 procent in 2022 en 45 procent in 2023. Deze relatieve stijging komt vooral door de daling van het aantal meldingen van omstreden behandeling. In 2021 kwamen als gevolg van de coronamaatregelen uitzonderlijk veel meldingen van omstreden behandeling bij ADV's binnen.

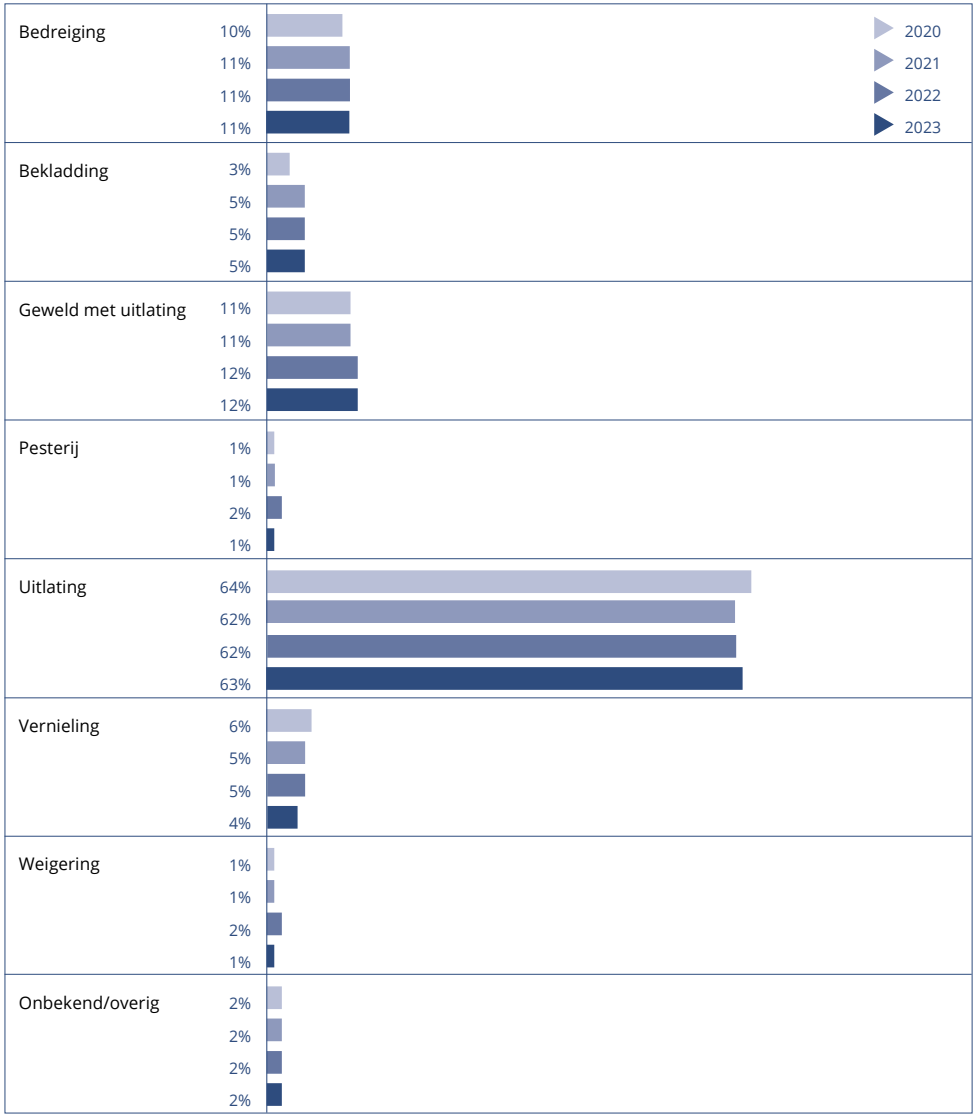

Figuur 5 Discriminatie-incidenten politie ingedeeld op wijze van discriminatie (selectie) in 2020-2023[19]

In 2022 en 2023 kwamen deze meldingen minder binnen, en is de relatieve omvang van omstreden behandeling weer gedaald.

5.3.2 Aandeel ADV-meldingen van bedreiging en geweld neemt toe

De relatieve omvang van de ADV-meldingen van bedreiging is opnieuw toegenomen. In 2021 ging het bij 5 procent van de meldingen om bedreiging, in 2022 bij 6 procent van de meldingen en in 2023 bij 7 procent van de meldingen.

Ook de relatieve omvang van de ADV-meldingen van geweld is toegenomen. In 2021 ging het bij 2 procent van de gevallen om geweld, in 2022 bij 3 procent van de gevallen en in 2023 bij 4 procent van de gevallen. Daarmee is het aandeel van meldingen van geweld nu ook groter dan in 2020, toen coronamaatregelen nog een beperkte invloed hadden op de discriminatiemeldingen.

5.4 De meest geregistreerde wijzen van discriminatie

5.4.1 Uitlatingen

Van de meldingen over herkomst die bij de politie binnenkwamen, ging het in ruim twee derde van de gevallen om een 'uitlating': een belediging of een scheldpartij, zoals te zien in figuur 7. Ook bij de andere discriminatiegronden was met afstand het vaakst sprake van een discriminerende uitlating. Een uitlating gecombineerd met geweld komt relatief het vaakst voor bij discriminatie op grond van seksuele gerichtheid (15%), handicap (12%) en herkomst (13%). Bij godsdienst gaat dit om 10 procent van de gevallen en bij antisemitisme om 4 procent van de gevallen. Hieronder vallen ook meldingen van politieagenten die zelf tijdens hun

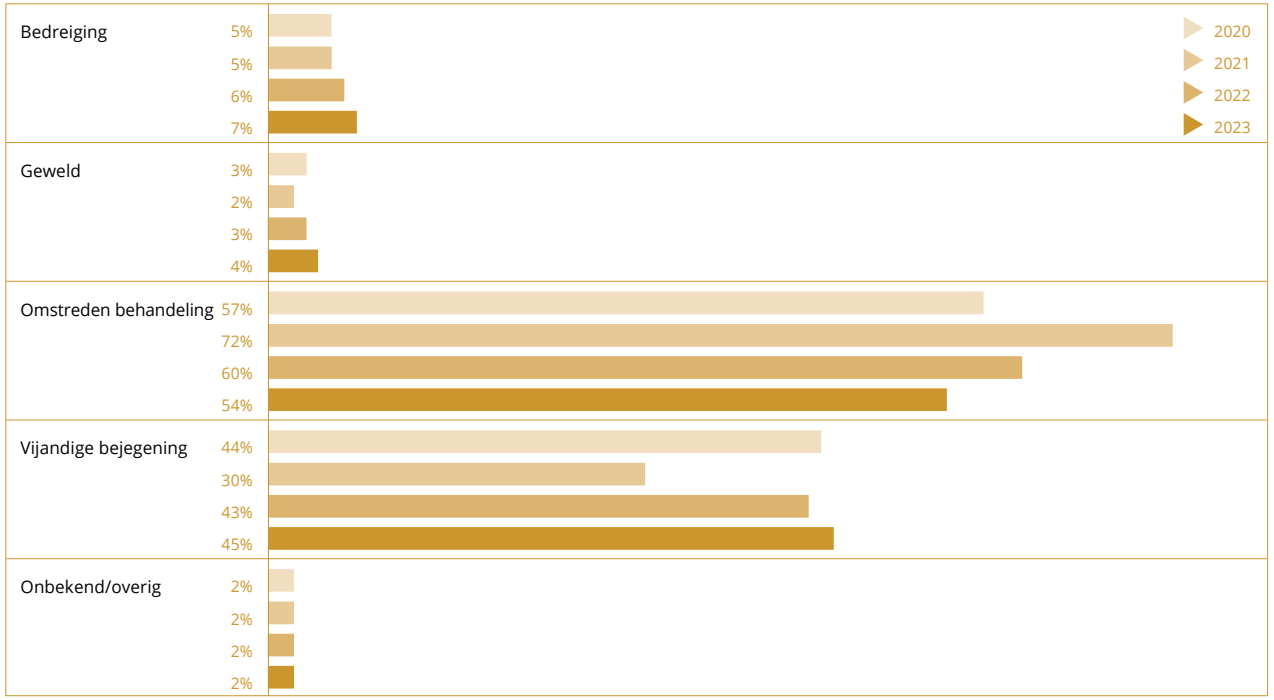

Figuur 6 ADV-meldingen ingedeeld op wijze van discriminatie in 2020-2023[20|21]

werk discriminerend bejegend worden. Een deel van de ADV-meldingen van vijandige bejegening lijkt op de door de politie geregistreerde uitlatingen: het gaat om beledigingen en kwetsende opmerkingen van zowel bekenden als onbekenden. Een ander deel van deze meldingen gaat over vormen van bejegening die soms wat minder concreet en in ieder geval minder expliciet beledigend zijn. Het kan bijvoorbeeld gaan om kleinerende

Melder ervaart discriminatie doordat zij een keer tegen een buurtbewoner met een grote hond aangaf er bang voor te zijn. De buurtbewoner gaf toen aan dat "hoofddoekjes hier altijd bang voor zijn". Sinds dit moment loopt de buurman expres bedreigend op haar af met de hond wanneer ze elkaar tegen komen.
ADV-melding

of grappig bedoelde opmerkingen over iemands afkomst door collega's. Of ervaringen van mensen die in een restaurant onvriendelijk behandeld of genegeerd worden vanwege hun genderidentiteit.

5.4.2 Omstreden behandeling

54 procent van de ADV-meldingen gaat over omstreden behandeling. Het gaat hierbij om ervaringen van mensen die 'anders dan anderen' worden behandeld. Bijvoorbeeld bij sollicitaties, op de werkvloer, bij het uitgaan in de horeca of in contact met officiële instanties.

De meldingen van omstreden behandeling gaan relatief vaak over discriminatie op grond van handicap/chronische ziekte en op grond van leeftijd. Het gaat dan vaak om discriminatie op de arbeidsmarkt of om toegang tot collectieve en commerciële voorzieningen. Bijvoorbeeld om het weigeren van een hulphond in een winkel, discriminatie door zorgverleners, of het geen recht hebben op uitkeringen of toeslagen. Discriminatie op grond van herkomst komt bij deze meldingen minder vaak voor dan gemiddeld, maar vormt alsnog de grootste categorie meldingen.

Bij discriminatie op grond van herkomst, seksuele gerichtheid en godsdienst is vijandige bejegening het vaakst geregistreerd bij de ADV's, zoals te zien in figuur 8. Bij discriminatie op grond van handicap/chronische ziekte en geslacht gaat het vaker om omstreden behandeling. Bij alle vormen van discriminatie volgt daarna bedreiging en is geweld de minst gerapporteerde wijze van discriminatie.

5.4.3 Geweld en bedreiging

Bij de politie is in 12 procent van de registraties sprake van geweld en in 11 procent van de gevallen van bedreiging. Bij de ADV's gaat dit om 4 procent en 7 procent. De politie registreert dus vaker bedreigingen of geweld dan de ADV's.

Zowel bij bedreiging als geweld komt de discriminatiegrond seksuele gerichtheid relatief vaak voor in de ADV-meldingen en politieregistraties. Bij de ADV's gaat het in 32 procent van de meldingen van geweld en in 21 procent van de meldingen van bedreiging om seksuele gerichtheid. Bij de politie gaat het in 36 procent van de geweldsdelicten om seksuele gerichtheid en in 37 procent van de registraties van bedreiging.

▶ **Melder is geweigerd bij een hotel vanwege diens KNGF geleidehond. Het hotel gebruikt het argument dat men geen huisdieren toelaat.**
ADV-melding

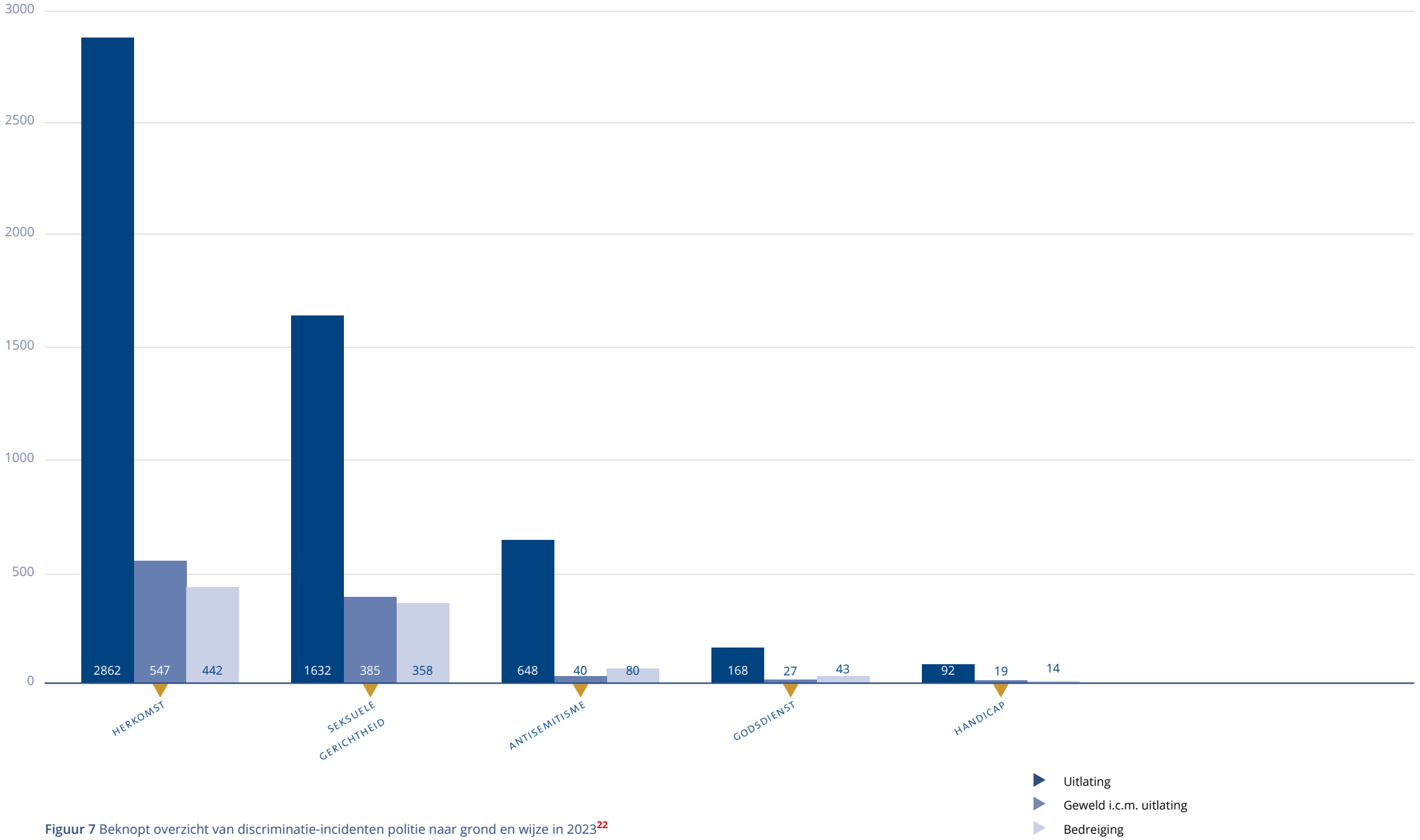

Figuur 7 Beknopt overzicht van discriminatie-incidenten politie naar grond en wijze in 2023[22]

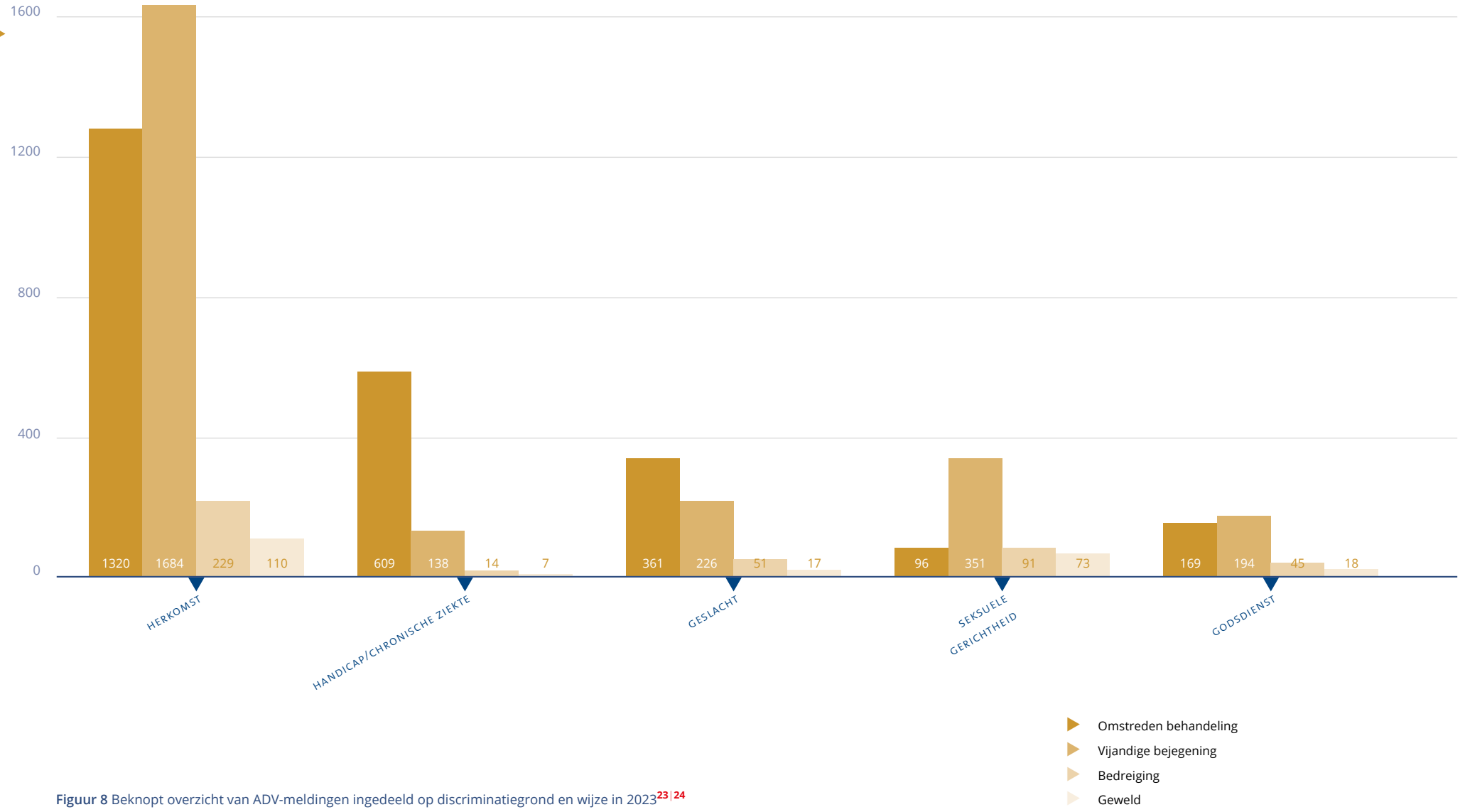

Figuur 8 Beknopt overzicht van ADV-meldingen ingedeeld op discriminatiegrond en wijze in 2023[23][24]

Discriminatie vindt plaats in verschillende contexten: in de buurt, op school, bij een sollicitatie, op internet of in contact met de gemeente. Dit noemen we maatschappelijke terreinen. De wijze waarop discriminatie zich voordoet hangt samen met de context. In het verkeer ervaren mensen bijvoorbeeld vaker beledigingen, op de woningmarkt gaat het eerder om ongelijke behandeling. ADV's registreren het maatschappelijke terrein waar de incidenten zich afspelen. Daar gaat dit hoofdstuk over.

In de politieregistraties wordt de locatie van incidenten niet meegenomen. Daarom richten we ons in dit hoofdstuk alleen op de ADV-meldingen en de cijfers van overige instanties.

6.1 Maatschappelijk terrein bij ADV's

Figuur 9 laat zien op welke maatschappelijke terreinen de ADV-meldingen zich afspelen. De absolute aantallen zijn te vinden in de tabellen in bijlage 3.

De meeste ADV-meldingen gaan over de arbeidsmarkt: 20 procent speelt zich hier af. Het kan bijvoorbeeld gaan om discriminatie bij sollicitaties, doorstroom, promotie en ontslag, of om discriminatie in de interacties met collega's, klanten of leidinggevenden. In 17 procent van de meldingen gaat het om collectieve voorzieningen. Dit zijn bijvoorbeeld gemeentelijke diensten of instellingen zoals een wijkteam of een bibliotheek. 12 procent van de meldingen gaat over de commerciële dienstverlening, zoals winkels. De openbare ruimte is goed voor 9 procent van de meldingen, de buurt/wijk voor 8 procent en het onderwijs voor 7 procent. In 5 procent van de meldingen gaat het om horeca en amusement. Hetzelfde geldt voor huisvesting.

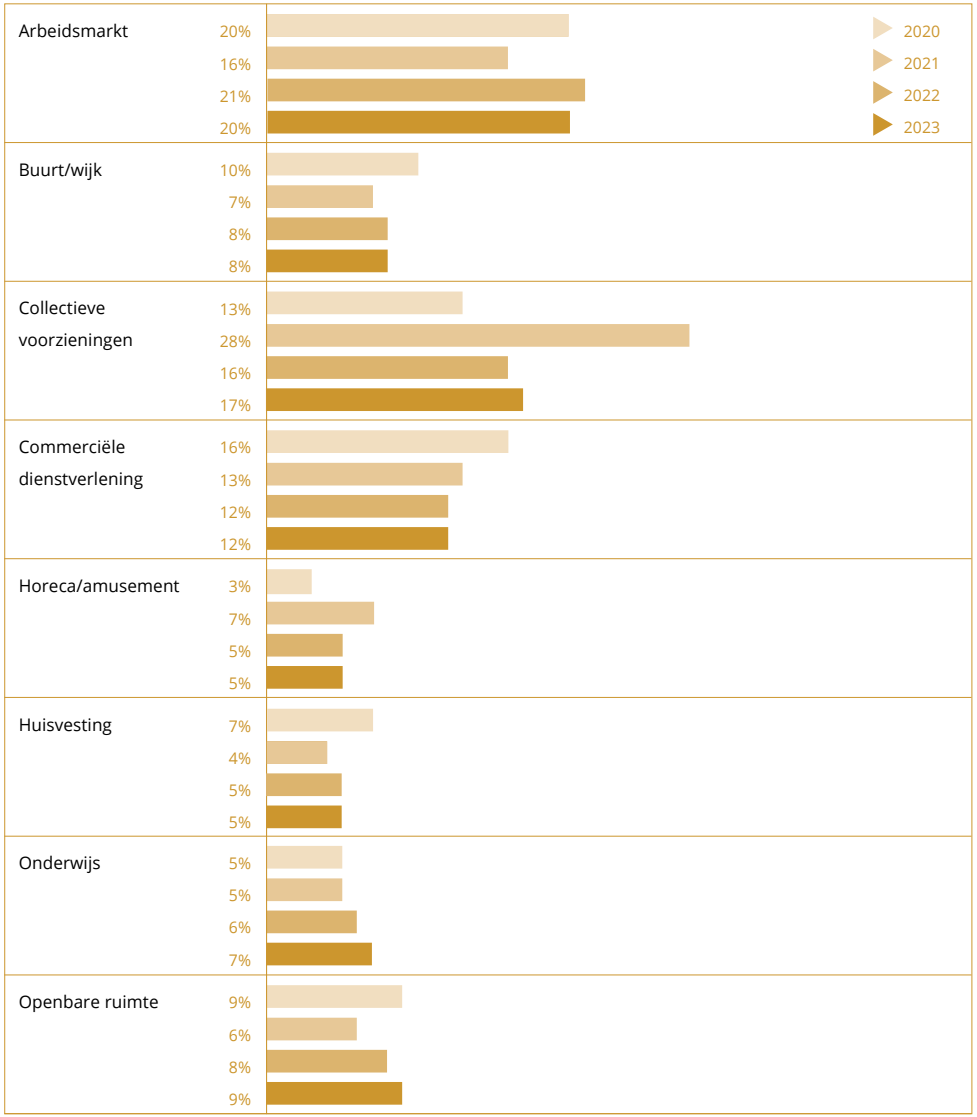

Figuur 9 ADV-meldingen ingedeeld op maatschappelijk terrein in 2020-2023[25][26]

6.2 Maatschappelijk terrein bij overige instanties

Bij het College voor de Rechten van de Mens is de top 3 van discriminatieterreinen van de verzoeken tot oordeel ontvangen in 2023: arbeid (44%; 256), leveren van en toegang tot goederen en diensten (15%; 89) en sociale bescherming (11%; 62). Dit is dezelfde top 3 als in 2022.

Binnen de terreinen waarin discriminatie ervaren wordt, komt bij de Nationale ombudsman het terrein 'politie/justitie' het vaakst voor. Deels is dit te verklaren door de breedte van het terrein. Het omvat niet alleen politie, maar ook andere justitie-afdelingen zoals COA en IND. Bij het COA gaat het hierbij in sommige gevallen om gedrag of opmerkingen van begeleiding richting bewoners op een azc, maar soms ook tussen bewoners onderling.

Bij de Kinderombudsman gaan, net als in eerdere jaren, de meeste meldingen over ervaren discriminatie over het terrein 'onderwijs'. Het gaat hierbij meestal om pestgedrag waarbij een discriminatiegrond gebruikt wordt als reden om te pesten.

6.3 Opvallende ontwikkelingen in de cijfers

6.3.1 Meer meldingen van discriminatie in het onderwijs

ADV's ontvangen de laatste jaren steeds meer meldingen over discriminatie in het onderwijs. In 2020 en 2021 ging het in 5 procent van de gevallen over het onderwijs. In 2022 steeg dit naar 6 procent en in 2023 is dit verder gestegen naar 7 procent van de meldingen. Als we kijken naar de getallen is ook een stijging te zien, van 298 meldingen in 2022, naar 414 meldingen in 2023. Meldingen over discriminatie in het onderwijs gaan relatief vaak over de discriminatiegrond herkomst. Hierbij gaat het vaak om mensen die zelf in het onderwijs werken. Ook gaan meldingen over bijvoorbeeld zwangerschapsdiscriminatie en ongelijke behandeling op grond van handicap of beperking.

6.3.2 Meer meldingen over collectieve voorzieningen

In 2021 waren er vanwege coronamaatregelen uitzonderlijk veel meldingen die gingen over collectieve voorzieningen. Toen ging het om 28 procent van de meldingen. In 2022 was dit gedaald naar 16 procent van de meldingen. Dit jaar is de relatieve omvang van dit terrein weer licht gestegen naar 17 procent van de meldingen. Dit is een laag percentage in vergelijking met 2021 maar relatief hoog vergeleken met 2020: toen ging slechts 13 procent van de meldingen over collectieve voorzieningen. Ook de aantallen meldingen over collectieve voorzieningen stijgen. In 2022 ging het om 859 meldingen, en in 2023 om 1109.

Dit jaar zijn er, zoals beschreven in hoofdstuk 2, een paar ontwikkelingen geweest waar een opvallend aantal meldingen over is binnengekomen. Allereerst heeft een campagne om discriminatie op de woningmarkt aan te kaarten, van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, tot tientallen meldingen geleid. Op de campagneposters stond de tekst: 'Erik en Annemarie krijgen morgen de sleutel. (Omar en Samira niet)'. Melders geven aan zich door deze poster gediscrimineerd te voelen. Daarnaast zijn er dit jaar tientallen meldingen binnengekomen over de verhoogde belasting op plantaardige dranken zoals haverdrank. Deze meldingen komen met name van personen die vanwege medische redenen geen dierlijke melk kunnen drinken.

▶
Op de middelbare school worden de zonen van de melder door enkele docenten gepest/anders behandeld. Haar kinderen worden aan hun eigen lot overgelaten. Ze krijgen bijvoorbeeld geen uitleg over lesstof. Moeder denkt dat sprake is van discriminatie. Ze heeft dit aangekaart op school, maar er wordt niks aan de situatie gedaan.

▶
Vader geeft aan dat de school moeite heeft om te gaan met zijn zoon. Dit heeft te maken met zijn gedrag. Hij heeft ADD. De school heeft voorwaarden opgesteld waar zijn zoon zich aan moet houden. Als hij zich er niet aan houdt, is de consequentie dat hij niet mee mag op schoolreis. Vader geeft aan dat je dit eigenlijk niet mag vragen van zijn zoon. Door zijn beperking vergeet hij regelmatig dingen. Vader is van mening dat er sprake is discriminatie op basis van zijn beperking. Hij wordt nu uitgesloten van een activiteit op basis van zijn beperking.

Meldingen bij Kinderombudsman

6.4 Meest geregistreerde terreinen

In deze paragraaf gaan we dieper in op een aantal terreinen die het vaakst in de ADV-meldingen terugkomen. Op ieder terrein is herkomst de meest geregistreerde discriminatiegrond.

6.4.1 Arbeidsmarkt: relatief veel meldingen over zwangerschapsdiscriminatie en leeftijdsdiscriminatie

De arbeidsmarkt is het maatschappelijke terrein waarover ADV's de meeste meldingen ontvangen. 20 procent van alle meldingen gaat over de arbeidsmarkt.
Het gaat om discriminatie-ervaringen bij sollicitaties, op de werkvloer of bij de doorstroom of beoordeling. De gronden geslacht (19 procent) en leeftijd (7 procent) komen vaker dan gemiddeld voor in deze meldingen.

Een groot deel van deze meldingen op basis van geslacht gaat over zwangerschapsdiscriminatie. Mensen geven bijvoorbeeld aan afgewezen te worden bij sollicitaties vanwege hun zwangerschap of vanwege hun zwangerschap geen contractverlening te krijgen. Ook gaan meldingen over discriminerende opmerkingen op de werkvloer, discriminatie tijdens sollicitatieprocedures en niet-inclusieve vacatureteksten. Ook bij het College voor de Rechten van de Mens zijn 64 meldingen binnengekomen over zwangerschapsdiscriminatie, waarvan 60 meldingen op grond van geslacht. Een kleiner deel van de ADV-meldingen over de arbeidsmarkt gaat over discriminatie ervaren door transgender en non-binaire personen. Deze meldingen gaan bijvoorbeeld over het niet ontvangen van een contractverlenging nadat iemand laat weten transgender te zijn of in transitie te gaan.

De meldingen van arbeidsmarktdiscriminatie op grond van leeftijd gaan vaak over mensen die vanwege hun leeftijd afgewezen worden bij een sollicitatie of om leeftijdseisen in vacatureteksten.

6.4.2 Collectieve voorzieningen: veel meldingen op grond van handicap of chronische ziekte

Collectieve voorzieningen zijn organisaties, instellingen of diensten die vanuit publieke organisaties aangeboden worden. Zoals de gemeente, het sociaal werk, de gezondheidszorg en ook volksverzekeringen of de Belastingdienst. Sommige mensen hebben in hun dagelijks leven vaker te maken met collectieve voorzieningen dan anderen. Dat verklaart wellicht voor een deel waarom de grond handicap/chronische ziekte veel geregistreerd is in de meldingen op dit terrein. Mensen met een beperking krijgen gemiddeld vaker te maken met publieke diensten zoals zorginstellingen of Wmo-voorzieningen.

Een groot deel van de meldingen gaat over geschillen over het wel of niet toekennen van een dienst of hulpmiddel of de bijbehorende (medische) indicatie. Dat kan bijvoorbeeld gaan over het afwijzen van een aanvraag voor aanpassingen in de woning of om huishoudelijke hulp die door vertrek van een medewerker wegvalt en niet wordt vervangen. Of om de voorwaarden van speciaal zorgvervoer dat na een bepaald tijdstip niet meer beschikbaar is. In andere gevallen zit de ongelijke behandeling in de niet-inclusieve behandeling of bejegening door de publieke instanties of in de fysieke ontoegankelijkheid van publieke voorzieningen zoals gemeenten en stembureaus.

▶
Melder doet melding voor partner van discriminatie op grond van zwangerschap, doordat zij op haar werk tegenwerking ervaart bij een interne sollicitatieprocedure. Er zijn al meerdere selectierondes geweest waar minder ervaren mannelijke collega's geselecteerd werden voor vaste contracten. Ook is er mondeling aangegeven dat zij beter kan wachten met het krijgen van een tweede kind als ze voor een vaste positie in aanmerking wil komen.
ADV-melding

6.4.3 Commerciële dienstverlening: discriminatie door winkels en winkelpersoneel

Ongeveer 47 procent van de meldingen die binnen zijn gekomen over de commerciële dienstverlening gaat over discriminatie op grond van herkomst. De meeste ervaringen vinden plaats in winkels zoals supermarkten of tankstations. Melders worden onterecht verdacht van diefstal, hun tassen worden gecontroleerd terwijl dit bij andere klanten niet gebeurt of zij worden door winkelpersoneel beledigd vanwege hun huidskleur of (vermeende) niet-Nederlandse achtergrond.

Ook discriminatie op grond van handicap wordt relatief vaak gemeld als het gaat om de commerciële dienstverlening. Het gaat dan bijvoorbeeld over winkels die niet toegankelijk zijn voor mensen die een rolstoel gebruiken of waar een hulphond niet naar binnen mag.

6.4.4 Buurt of wijk en openbare ruimte: beledigingen op grond van herkomst of seksuele gerichtheid

Meldingen over de buurt of wijk gaan bovengemiddeld vaak over discriminatie op grond van herkomst. In het overgrote deel gaat het om meldingen van beledigingen, pesterijen of agressie van buren: mensen die via de tuinschutting racistische opmerkingen naar hun buren uitspreken, kinderen die door de andere buurtkinderen worden getreiterd vanwege hun herkomst of mensen die gevlucht zijn uit een ander land en die er door hun buren op worden gewezen dat ze niet welkom zijn. Naast herkomst komt de discriminatiegrond seksuele gerichtheid vaak voor. De dynamiek van de incidenten is vergelijkbaar.

Ook bij de meldingen van discriminatie in de openbare ruimte komen de discriminatiegronden herkomst en seksuele gerichtheid het vaakst voor. Meldingen gaan over incidenten op straat, op festivals en evenementen, bij demonstraties of in het verkeer.

6.5 Meldingen van discriminatie door overheidsinstanties

De Nationale ombudsman behandelt meldingen over overheidsinstanties. Deze meldingen gaan niet alleen over discriminatie, maar over alle handelingen van de overheid. Voor dit rapport heeft de Nationale ombudsman uitgezocht hoeveel meldingen over discriminatie door overheidsinstanties gaan.

In 2023 zijn er in totaal 253 zaken bij de Nationale ombudsman binnengekomen waarin (expliciet) verwezen wordt naar discriminatie. Het gaat hier om de ervaring van burgers dat zij gediscrimineerd worden. Dit aantal zaken is lager dan vorig jaar. Het aantal meldingen in 2023 was 284. Er zijn dus 31 minder meldingen dan in 2022, een daling van 11 procent. Het grootste aantal meldingen heeft te maken met de discriminatiegrond herkomst. Zowel op zichzelf staand als in combinatie met andere discriminatiegronden. De meeste meldingen gaan over (on)gelijke behandeling. Binnen de domeinen waarin discriminatie ervaren wordt, komt het domein ‘politie/justitie’ het vaakst voor. Dit domein omvat niet alleen de politie, maar ook andere justitie-afdelingen zoals COA, IND en de Koninklijke Marechaussee. Bij het COA gaat het hierbij in sommige gevallen om gedrag of opmerkingen van medewerkers richting bewoners, maar soms ook tussen bewoners onderling.

▶

Een man (75) klaagt dat hij vanwege zijn leeftijd wordt uitgesloten van stembureaulidmaatschap. In 2007 heeft het college van B&W besloten om stembureauleden van 75+ niet meer te benoemen. Dit vindt verzoeker discriminerend. Uit onderzoek van de Nationale ombudsman blijkt dat de werkwijze van de gemeente niet strookt met hetgeen in de Kieswet is bepaald over de leeftijd en benoeming van stembureauleden. En wat er in de Wet Gelijke Behandeling is bepaald over het verbod op onderscheid op basis van leeftijd en de uitzonderingen op dit verbod. Er zijn geen redenen die het gemaakte onderscheid rechtvaardigen.

Melding Nationale ombudsman

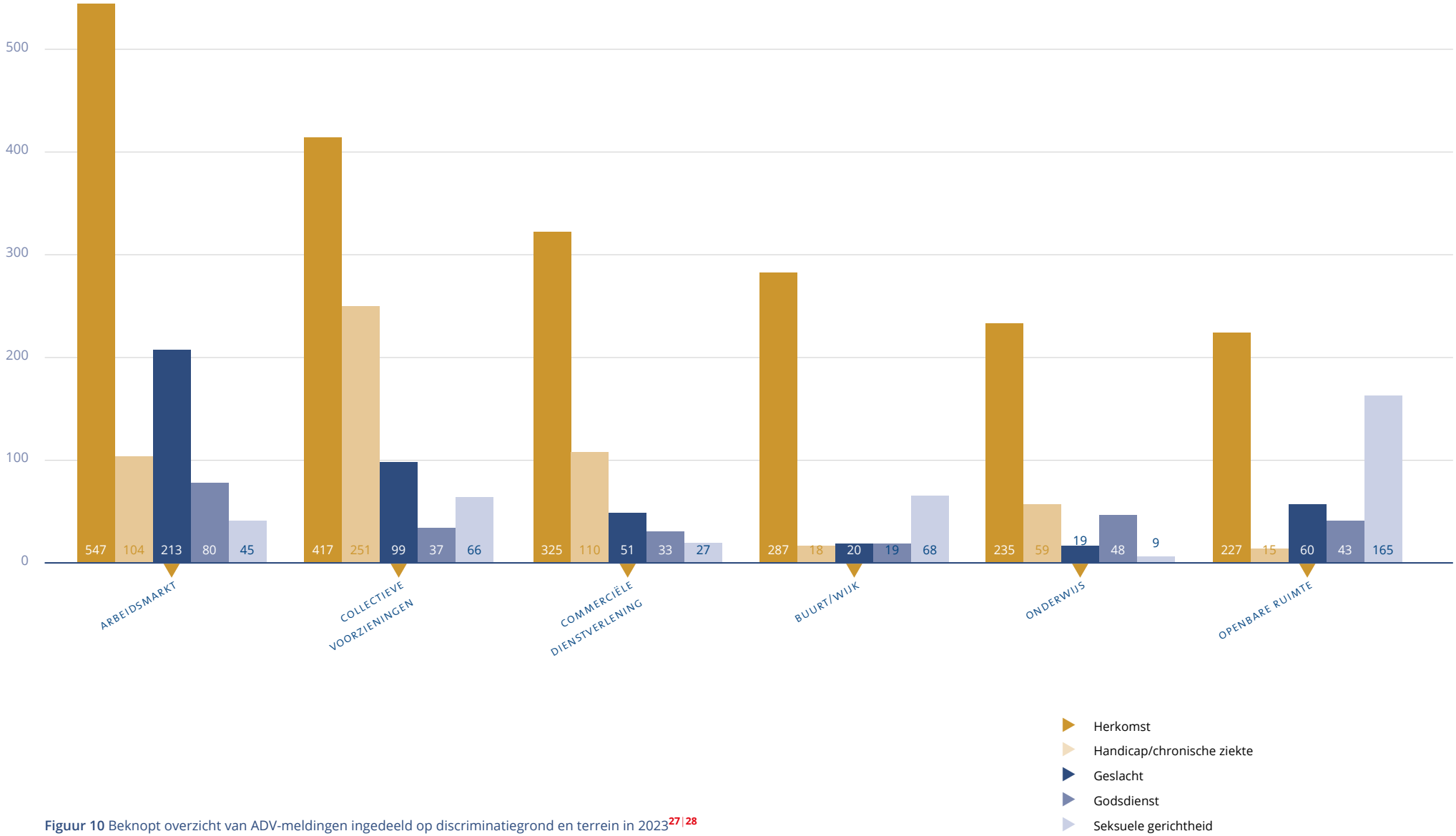

Figuur 10 Beknopt overzicht van ADV-meldingen ingedeeld op discriminatiegrond en terrein in 2023[27][28]

Daarnaast gaat een deel van de ADV-meldingen over overheidsinstanties. In de categorie collectieve voorzieningen komen bijvoorbeeld meldingen voor over gemeentelijke diensten, het overheidsbeleid en zelfstandige bestuursorganen zoals IND en het COA. Ook zijn er een aantal meldingen die gaan over discriminatie door de politie.

6.6 Discriminatie op het internet en in de media

Meld.Online Discriminatie (MOD, voorheen MiND) registreert meldingen van discriminatie die zich op het internet afspelen. Internetgebruikers kunnen bij MOD discriminatie melden. Het meldpunt beoordeelt vervolgens of die uitingen strafbaar zijn. Als dit zo is, neemt het meldpunt contact op met de beheerders van de websites en platforms om de uitingen te laten verwijderen. Discriminatie op het internet kan gaan over openbare uitingen en over privéberichten tussen internetgebruikers. Er bestaat een overlap met andere terreinen: incidenten kunnen bijvoorbeeld online plaatsvinden, maar ook gaan over de arbeidsmarkt. Denk aan berichten tussen collega's. MOD behandelt alleen meldingen over openbare uitingen. Privéberichten worden inhoudelijk niet door MOD beoordeeld, omdat daarvoor aangifte nodig is. Meldingen over uitingen in privéberichten worden wel geregistreerd en melders worden doorverwezen naar de politie, een ADV of het College voor de Rechten van de Mens.

MOD ontving in 2023 483 meldingen over (vermeende) online discriminatie. Dat is een stijging van 95 procent ten opzichte van 2022 en het hoogste aantal meldingen sinds 2020. Dat betekent dat de dalende trend in het aantal meldingen van de laatste jaren niet verder is doorgezet.

Bij MOD komen meldingen binnen van (mogelijk) discriminerende content op sociale media, websites, fora, blogs of opiniesites. De meeste meldingen kwamen in 2023 binnen over sociale media (73%), gevolgd door autonome websites (17%) en fora, blogs en opiniesites (7%). In verhouding zijn er dit jaar veel meer meldingen over sociale media binnengekomen. Waar sociale media vorig jaar goed was voor 47 procent van de meldingen, gaat het nu om 73 procent van de meldingen. Van de meldingen die over sociale media gingen, kwamen de meeste meldingen (61%) binnen over X (voorheen Twitter). Het aantal meldingen over overige/websites is zowel relatief als in absolute aantallen gedaald, van 95 naar 82.

Herkomst is de discriminatiegrond waar de meeste meldingen over binnenkomen met 35 procent van de meldingen, gevolgd door antisemitisme (24%), seksuele gerichtheid (14%) en geloofsovertuiging (11%). Met name bij antisemitisme en seksuele gerichtheid is een stijging te zien. Antisemitisme was in 2022 nog maar goed voor 13 procent van de meldingen. Het ging toen om 16 meldingen, terwijl het dit jaar over 114 meldingen gaat. In 2022 ging 10 procent van de meldingen over seksuele gerichtheid. Het ging toen om 31 meldingen, dit jaar om 68.

▶

Een melder doet melding over de ongelijke behandeling van lhbtiqa+ asielzoekers in een AZC die door medebewoners worden lastiggevallen. Medewerkers van het AZC hebben die lhbtiqa+ asielzoekers als tip meegegeven dat ze op hun kamer moeten blijven als ze niet lastiggevallen willen worden.
ADV-melding

In dit hoofdstuk zoomen we in op meldingsbereidheid en meldingstoegankelijkheid. Dit thema is relevant in het kader van de discriminatiecijfers. Zoals in de inleiding beschreven is, wordt van de meeste discriminatie-incidenten geen melding gemaakt. Dit betekent dat het aantal meldingen geen goed beeld geeft van de schaal waarop discriminatie daadwerkelijk plaatsvindt. Dit hangt onder meer samen met de bereidheid van mensen om een melding te maken en de toegankelijkheid van het meldproces. Deze begrippen lichten we in dit hoofdstuk verder toe.

7.1 Discriminatie op papier en in de praktijk

Op internationaal, Europees en nationaal niveau zijn er juridische kaders waarin discriminatie wordt verboden. De Verenigde Naties erkennen discriminatie als een schending van fundamentele mensenrechten en hebben dit vastgelegd in verschillende verklaringen en verdragen. Een van de belangrijkste verklaringen is de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM). Het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM) verbiedt discriminatie op grond van verschillende beschermde kenmerken, zoals 'ras', geslacht en religie. Verder heeft de Europese Unie richtlijnen die lidstaten verplichten om maatregelen te nemen tegen discriminatie op verschillende terreinen. In Nederland is discriminatie expliciet verboden volgens artikel 1 van de Grondwet. Aanvullend bieden de volgende wetten bescherming tegen discriminatie: de Algemene Wet Gelijke Behandeling (AWGB), de Wet Gelijke Behandeling op grond van Handicap of Chronische Ziekte (WGBH/CZ), de Wet Gelijke Behandeling op grond van Leeftijd bij arbeid (WGBL), Wet Gelijke Behandeling van mannen en vrouwen (WGB), de Wet Onderscheid Arbeidsduur (WOA) en de Wet Onderscheid Bepaalde en Onbepaalde Tijd (WOBOT). Het Wetboek van Strafrecht bevat artikelen die discriminatie verbieden en straffen vaststellen voor discriminerende handelingen, zoals haatzaaien en het maken van discriminerende opmerkingen. Straffen kunnen variëren, afhankelijk van hoe ernstig de discriminatie is. Het kan gaan om boetes, taakstraffen of gevangenisstraffen. Een discriminatieaspect kan bij een aantal strafbare feiten strafverhogend werken.

Discriminatie wordt zowel maatschappelijk als juridisch veroordeeld en niet geaccepteerd. Discriminatie is wettelijk verboden en er bestaan internationale verdragen om het te bestrijden. Toch blijft discriminatie in de praktijk een complex en veelvoorkomend probleem. Er zijn duidelijke definities in wetgeving en verdragen, maar discriminatie kan in het dagelijks leven voorkomen op expliciete, maar ook subtiele, onzichtbare en soms onbewuste manieren. Dit maakt het voor zowel slachtoffers als degenen die discriminatie proberen te bestrijden ingewikkeld. Vaak is er geen eenduidige definitie van discriminatie, wat interpretatieverschillen kan veroorzaken en een effectieve aanpak moeilijk maakt. Slachtoffers kunnen moeite hebben met het identificeren en benoemen van discriminatie. En professionals kunnen moeilijk effectieve maatregelen ontwikkelen zonder duidelijkheid over wat als discriminatie moet worden beschouwd. Discriminatie kan zich voordoen op diverse terreinen zoals op de arbeidsmarkt, in het onderwijs en in de gezondheidszorg, en in verschillende vormen zoals directe, indirecte en institutionele discriminatie. Lees meer over de verschillende definities van discriminatie in bijlage 2.8.

7.2 Meldingsbereidheid

Meldingsbereidheid is de bereidheid van mensen om incidenten van discriminatie te melden bij relevante autoriteiten of instanties.

Melden is belangrijk, omdat we hierdoor een adequate reactie op ervaren discriminerende incidenten kunnen geven, bewustzijn creëren en toekomstige gevallen kunnen voorkomen. Over het algemeen is de meldingsbereidheid laag: veel mensen melden hun ervaringen met discriminatie niet. De cijfers in dit rapport geven daarom maar een heel beperkt beeld van de echte omvang van discriminatie.[29] Bovendien ervaren veel mensen discriminatie op verschillende terreinen, zoals op de arbeidsmarkt en in het onderwijs. Dan gaat het niet om losse incidenten, maar eerder om een doorlopend patroon in het leven van mensen.[30] Dit wordt ook wel chronische of structurele discriminatie genoemd.[31] [32]

7.2.1 Waarom melden mensen wel?

Mensen die melding maken van discriminatie, doen dit omdat ze hopen of verwachten dat het melden in bepaalde behoeften kan voorzien. Het Sociaal Cultureel Planbureau heeft vijf behoeften onderzocht waar door melden aan kan worden voldaan, namelijk: het verhaal kwijt kunnen, hulp bij het verwerken van het incident, duidelijk maken dat mensen last hebben van discriminatie, dat degene die het gedaan heeft wordt gestraft, en dat de discriminatie ophoudt . Een (ruime) meerderheid van de mensen die een melding hebben gemaakt bij een registratie-instantie, had deze behoeften. Mensen hadden het minste behoefte aan hulp bij het verwerken van het incident (68 procent). Voor de andere vier geldt dat meer dan 90 procent van de melders die behoefte had.

Melden bij een meldinstantie voorziet het beste in de behoefte om het verhaal kwijt te kunnen (82 procent vindt dat melden in deze behoefte heeft voorzien), gevolgd door duidelijk maken dat mensen last hebben van discriminatie. Voor deze behoefte geeft 70 procent van de melders met die behoefte aan dat melden hieraan heeft bijgedragen. 63 procent van de melders geeft aan dat het melden heeft bijgedragen aan hulp bij verwerking. Melden voorziet het minst in de behoefte dat de pleger gestraft wordt en dat de discriminatie ophoudt (56 procent en 55 procent).

7.2.2 Waarom melden mensen niet?

Zoals eerder benoemd maken veel mensen geen melding van hun discriminatie-ervaringen. Voor het niet melden van discriminatie zijn uiteenlopende redenen.

Veel mensen die discriminatie niet melden weten ook niet dat ze het kunnen melden. Ongeveer de helft van de bevolking weet niet dat je discriminatie kunt melden bij een ADV.[34] [35] Mensen die wel meldinstanties kennen, hebben niet altijd genoeg vertrouwen in deze instanties. Zeker over bepaalde vormen van discriminatie, zoals moslimdiscriminatie, is uit onderzoek bekend dat er vaak weinig vertrouwen is in de officiële instanties waar discriminatie gemeld kan worden.[36] Ook een gebrek aan vertrouwen in de overheid speelt een rol. Een ADV kan (meestal onterecht) worden gezien als een verlengstuk van de gemeente. En juist als de gemeente – of een dienst van de gemeente – discrimineert, willen mensen daar geen klacht indienen.[37] Hiernaast is discriminatie niet altijd makkelijk te herkennen. Soms is discriminatie subtiel of zit het 'verpakt', bijvoorbeeld in grappen. Bovendien kan het lastig zijn om een patroon te ontdekken hoe mensen uit eenzelfde groep als jij worden behandeld, omdat je alleen

▶ **Meldingsbereidheid** is de bereidheid van mensen om incidenten van discriminatie te melden bij relevante autoriteiten of instanties.

weet hoe jijzelf behandeld wordt.[38][39] Een reden dat mensen geen melding maken is dan ook dat mensen twijfelen of wat hen overkomen is (strafbare) discriminatie is.[40] Discriminatie wordt door gedupeerden ook niet altijd erkend. Bijvoorbeeld omdat mensen willen vasthouden aan het idee dat ze in een eerlijke wereld leven.[41]

Een deel van de niet-melders is bovendien gewend geraakt aan discriminatie, omdat zij het vaak meemaken of meegemaakt hebben. Sommigen schatten een incident als niet belangrijk of ernstig genoeg in en melden daarom niet.[42] Mensen melden soms niet omdat stilstaan bij discriminatie-ervaringen negatieve gevolgen kan hebben. Sommige gedupeerden vinden de discriminatie die ze hebben ervaren te pijnlijk, te stressverhogend en te veel energie kosten om het te herbeleven.[43] Dit kan een reden zijn om, vanuit zelfbescherming, niet te melden. Een manier om daarmee om te gaan, kan zijn om discriminatie-ervaringen zo snel mogelijk proberen te vergeten.[44]

Melden voorziet niet helemaal in de behoefte van het slachtoffer. Uit onderzoek van Movisie komt naar voren dat slachtoffers van discriminatie vooral willen dat de discriminatie stopt. Gedupeerden zouden eerder een melding maken als dat hulp oplevert die zorgt voor een verandering van de situatie. Voor henzelf en voor anderen in een vergelijkbare situatie. Op dit moment sluit de opvolging die door de verschillende formele meldinstanties geboden kan worden hier onvoldoende op aan. Aanvullend is het praktisch gezien vrijwel onmogelijk om alle discriminatie-ervaringen te melden. Veel mensen ervaren discriminatie wekelijks of zelfs dagelijks. Al deze ervaringen melden, is praktisch gezien onhaalbaar.[45] Een laatste reden om niet te melden is angst voor de gevolgen van het melden. Niet-melders geven aan dat ze bang zijn voor de gevolgen van hun melding, zoals dat de pleger wraak zal nemen.[46][47]

7.3 Meldingstoegankelijkheid

Meldingstoegankelijkheid is de toegankelijkheid van het meldingssysteem.

Hierbij gaat het over de mate waarin de procedures en kanalen voor het melden van discriminatie gemakkelijk toegankelijk zijn voor mensen, ongeacht hun achtergrond, ervaringen of omstandigheden. Het gaat erom dat de meldingsprocessen begrijpelijk, laagdrempelig en inclusief zijn, zodat mensen van diverse achtergronden en met uiteenlopende ervaringen meldingen kunnen doen. Het zou voor burgers makkelijk moeten zijn om discriminatie te melden. Partijen die onderdeel zijn van het systeem dat is ingericht rondom het melden van discriminatie, zijn hier verantwoordelijk voor. Naast de formele meldinstanties zijn er door burgers en organisaties ook informele meld-punten opgezet, om het melden zo toegankelijker te maken.

7.3.1 Formele meldinstanties

Er zijn verschillende instanties waarbij mensen een melding kunnen maken van discriminatie. De volgende instanties hebben deze rol op basis van wet- en regelgeving: antidiscriminatievoorzieningen, de politie, het College voor de Rechten van de mens, Meld.Online Discriminatie, de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman.

Burgers die discriminatie ervaren kunnen dit melden bij antidiscriminatievoorzieningen (ADV's). ADV's hebben twee wettelijke taken:

▶ **Meldingstoegankelijkheid** is de toegankelijkheid van het meldingssysteem.

1 onafhankelijke bijstand bieden bij het melden en afhandelen van discriminatieklachten, en
2 deze meldingen registreren. Burgers die discriminatie ervaren, kunnen bij een ADV op een laagdrempelige en toegankelijke manier kosteloos terecht. Voor een luisterend oor, informatie, advies en bemiddeling en ondersteuning bij juridische procedures.
Burgers of organisaties kunnen ook aangifte doen van discriminatie of een incident melden bij de politie. Dit kan leiden tot strafrechtelijke vervolging door het Openbaar Ministerie (OM) in gevallen van strafbare discriminatie of strafbare feiten waarbij discriminatie een rol speelt.

Mensen die discriminatie hebben ervaren, kunnen verder contact opnemen met het College voor de Rechten van de Mens voor een onafhankelijk oordeel over de melding. ADV's verwijzen ook mensen door naar het College en staan mensen bij tijdens procedures bij het College. Het College beoordeelt zaken aan de hand van wetten voor gelijke behandeling. Oordelen van het college zijn niet bindend, maar wel gezaghebbend. Niet bindend betekent dat men niet verplicht is zich aan het oordeel te houden. In veel gevallen nemen verweerders (degenen die beschuldigd worden van discriminatie) wel individuele of structurele maatregelen als discriminatie wordt vastgesteld. In 2023 gebeurde dit in 68 procent van de gevallen.[48]

Discriminerende uitingen op internet kunnen gemeld worden bij Meld.Online Discriminatie. Het meldpunt onderzoekt of de uiting (nog) online staat en of deze strafbaar zou kunnen zijn. Is een uiting mogelijk strafbaar? Dan probeert het meldpunt de uiting offline te krijgen door hiervoor een verzoek in te dienen bij de betreffende website. Als op een (herhaald) verzoek niet gereageerd wordt, kan het meldpunt een aangiftedossier opstellen voor het Openbaar Ministerie (OM). Het OM kan een strafrechtelijk onderzoek starten naar aanleiding van een aangifte.

Mensen met klachten over overheidsinstanties kunnen dit melden bij de Nationale ombudsman. Ook als dit over discriminatie gaat. De Kinderombudsman bevordert de naleving van kinderrechten in Nederland. Iedereen – kinderen, ouders, professionals en hulpverleners – kan een klacht voorleggen aan de Kinderombudsman of om hulp en advies vragen bij situaties waarvan ze vermoeden dat kinderrechten niet worden nageleefd. Dit geldt ook voor klachten over discriminatie. Voor de beide ombudsmannen geldt dat zij bij dit soort klachten kunnen adviseren, kunnen verwijzen naar meer passende andere instanties, of een klacht in behandeling kunnen nemen.

7.3.2 Informele meldinstanties

Naast de formele instanties zijn er ook informele meldpunten. Deze meldpunten zijn een belangrijke aanvulling als het gaat om specifieke discriminatie-ervaringen. Slachtoffers van discriminatie kunnen drempels ervaren bij het benaderen van formele instanties, zoals politie of overheidsinstanties, vanwege zorgen over veiligheid, betrouwbaarheid of het gevoel dat hun klachten niet serieus worden genomen. Informele meldpunten zijn ontstaan als reactie op deze uitdagingen, met als doel een laagdrempelig, vertrouwd en herkenbaar platform te bieden waar slachtoffers discriminatie kunnen melden en ondersteuning kunnen krijgen. Een aantal van deze instanties registreert alleen meldingen en biedt geen verdere ondersteuning.

WAAROM WEL MELDEN?

Redenen waarom mensen discriminatie willen melden

- Verhaal kwijt kunnen > 90%
- Kenbaar maken van last > 90%
- Bestraffing > 90%
- Beëindiging > 90%
- Hulp bij verwerking > 68%

In hoeverre heeft melden aan de verwachting voldaan

- Verhaal kwijt kunnen > 82%
- Kenbaar maken van last > 70%
- Hulp bij verwerking > 63%
- Bestraffing > 56%
- Beëindiging > 55%

Deze informele meldpunten kunnen een veilige en toegankelijke plek bieden voor slachtoffers van discriminatie om hun ervaringen te delen en hulp te zoeken. Ze vervullen een belangrijke rol bij het vergroten van bewustzijn over verschillende specifieke vormen van discriminatie en het bieden van ondersteuning aan getroffen mensen en gemeenschappen. Verder bieden deze meldpunten vaak gespecialiseerde ondersteuning en expertise, zoals juridisch advies, psychosociale begeleiding en belangenbehartiging. Voorbeelden van informele meldinstanties zijn het Meldpunt Islamofobie, Meldpunt Asian Raisins voor racisme tegen Aziatische-Nederlanders, het meldpunt voor antisemitisme van het CIDI, Ieder(in) voor belangenbehartiging bij beperkingen of chronische ziekten en het meldpunt van Transgender Netwerk. Klachten over discriminatie kunnen ook worden ingediend bij de klachtencommissie van de relevante instantie, zoals de werkgever, verhuurder of het vervoersbedrijf.

7.4 Meldingsbereidheid en -toegankelijkheid vergroten

Uit onderzoek blijkt dat zowel de samenleving als de politiek zouden willen dat meer mensen melding maken van discriminatie.[49] Hiervoor is het belangrijk om te werken aan de meldingsbereidheid en aan de meldingstoegankelijkheid. Deze twee hangen met elkaar samen; als het meldproces toegankelijker is, zijn mensen misschien meer bereid om te melden. Veel mensen hebben gedurende hun hele leven te maken met discriminatie. Dit wordt ook wel 'chronische discriminatie' genoemd. Mensen die hiermee te maken hebben, willen dat dit stopt. Zij melden het alleen als het echt helpt voor henzelf of anderen in dezelfde situatie.

De betrokken partijen in het huidige meldsysteem hebben gezamenlijk een rol in het vergroten van de meldingsbereidheid en -toegankelijkheid. Recente onderzoeken van Berenschot[50] en Movisie[51] gaan in op de mogelijkheden om de meldingsbereidheid en meldingstoegankelijkheid te vergroten. Hieruit volgt een aantal aanbevelingen:

- Een eerste verwachting is dat het aantal meldingen van discriminatie zal toenemen als de ADV's onder één naam opereren.[52] Deze wens bestond ook al langer bij de ADV's zelf. Inmiddels is dit gerealiseerd en is het gezamenlijke Discriminatie.nl gelanceerd in januari 2024.
- Het meldproces kan nog meer worden afgestemd op de behoeften van de gedupeerden. Ervaringsdeskundigen kunnen een belangrijke rol spelen in dit proces. Een meldproces moet inspelen op de behoeften van de gedupeerden en uitnodigend zijn, met de boodschap: kom bij ons, wij helpen de discriminatie te verminderen en jouw positie en die van anderen te verbeteren.
- Specifieke hulp en ondersteuning moet worden aangeboden voor mensen die ervaring hebben met chronische of structurele discriminatie.
- Om tegemoet te komen aan de behoeften van gedupeerden, moeten meldinstanties zichtbaar zijn in gemeenschappen die chronisch discriminatie ervaren. Het meldproces zou moeten bijdragen aan een goede oplossing voor de gedupeerden, waardoor de drempel om te melden wordt verlaagd.

TOEGANKELIJK MELDPROCES

Het is belangrijk dat het meldproces toegankelijk is. Daarbij worden de volgende aanbevelingen genoemd:

- Meldinstanties moeten in verschillende talen bereikbaar en beschikbaar zijn.
- Mensen moeten zowel fysiek als digitaal een melding kunnen maken van ervaringen van discriminatie.
- Melden moet overal kunnen, niet alleen in de eigen woonplaats van de melder.
- Meldinstanties moeten er ook zijn voor mensen die alleen hun verhaal willen doen en gehoord willen worden.
- Meldinstanties moeten diversiteitsnormen opstellen en handhaven.

1 Andriessen, I., Dijkhof, J. H., Van der Torre, A., & Putters, K. (2020), *Ervaren discriminatie in Nederland II*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

2 Andriessen, I. (2017), *Discriminatie herkennen, benoemen en melden*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

3 Omlo, J., Kaya, A., Charif, S., Butter, E., Kromhout, M. & Ramlakhan, K. (2022), *Racisme bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken, een verkennend onderzoek*, Utrecht: Bureau Omlo.

4 Kros, K., de Winter-Koçak, S., Felten, H., Keers, T., van de Gevel, M., Yenga, M., van Rhemen, R., Speelman, I., Bektas, G. & Does, S. (2023), *Institutioneel racisme bij de gemeente als werkgever*, Utrecht: Kennisplatform Inclusief Samenleven.

5 Hoogenbosch, A. & Fiere, B. (2021), *Gelijke kansen op een huurwoning in Nederland?*, Rotterdam: Art. 1, RADAR.

6 Van Duuren, R., van Keulen, C. & Nti Mensah, M. (2023), Onderzoek: *Discriminatie bij woningverhuur 2023*, Maastricht/ Lelystad: ADV Limburg, Bureau Gelijke Behandeling Flevoland.

7 Britt, A., Tierolf, B., Hoogenbosch, A., Verstappen, M., Dusault, Y. & Yasinne, D. (2023), *Monitor discriminatie bij woningverhuur 2023*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

8 RADAR (2023). Belastingdienst discrimineerde toeslagenouders.

9 Autoriteit Persoonsgegevens (2020). *Belastingdienst/ Toeslagen, De verwerking van de nationaliteit van aanvragers van kinderopvangtoeslag*.

10 In de figuren in dit rapport wordt bij het College het aantal verzoeken om een oordeel weergegeven, niet het aantal meldingen.

11 Het aantal meldingen bij ADV's in 2020 is inclusief 4.098 meldingen over het liedje *Voorkomen is beter dan chinezen* dat op Radio 10 is uitgezonden. In de overige figuren in dit rapport zijn deze meldingen niet meegenomen.

12 Discriminatie-incidenten op grond van herkomst kunnen immers te maken hebben met of gemotiveerd zijn door een anti-moslimsentiment.

13 In deze figuur staan de zeven meest gemelde discriminatiegronden. Daarnaast is antisemitisme weergegeven, vanwege de politieke en maatschappelijke aandacht hiervoor. Een overzicht van alle discriminatiegronden is te vinden in tabel 3 in bijlage 3.

14 De percentages zijn berekend over het totaal aantal meldingen. Per melding kunnen meerdere discriminatie-gronden zijn geregistreerd, waardoor de optelsom van de percentages hoger dan 100% kan zijn.

15 Voor percentages over 2020 zijn de 4.098 meldingen over het lied *Voorkomen is beter dan chinezen*, net zoals in het rapport *Discriminatiecijfers in 2020* niet meegeteld.

16 Per melding kunnen meerdere subcategorieën van de grond herkomst worden geregistreerd. Bij ongeveer 5% van de meldingen over herkomst in 2022 en ongeveer 3% van de meldingen over herkomst in 2023 is geen subgrond geregistreerd.

17 Behalve wanneer melder/aangever dit zelf als antisemitisme heeft ervaren, zijn weggenomen/gestolen of vernielde Israëlische vlaggen – zonder dat er een uiting/uitlating, bedreiging, geweld, et cetera was – niet meegenomen in de tellingen. Een kleinere gemeente valt op met tussen de 20 en 30 incidenten. Dit aantal lijkt niet representatief voor andere gemeenten.

18 Crenshaw, K. (1989) *Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine*, Feminist Theory and Antiracist Politics, University of Chicago Legal Forum: Vol. 1989, Article 8.

19 In deze figuur staan de acht meest geregistreerde manieren van discrimineren. Een overzicht van alle door de politie geregistreerde wijzen van discriminatie is te vinden in tabel 7 in bijlage 3.

20 De percentages zijn berekend over het totaal aantal meldingen. Per melding kunnen meerdere wijzen van discriminatie zijn geregistreerd, waardoor de optelsom van de percentages hoger dan 100% kan zijn.

21 Voor percentages over 2020 zijn de 4.098 meldingen over het lied *Voorkomen is beter dan Chinezen*, net zoals in het rapport *Discriminatiecijfers in 2020* niet meegeteld.

22 In deze figuur staan de vijf meest geregistreerde discriminatiegronden (exclusief onbekend/overig) en de drie meest geregistreerde wijzen van discriminatie. Een overzicht van alle door de politie geregistreerde gronden en wijzen van discriminatie is te vinden in tabel 5 in bijlage 3.

23 In deze figuur staan de vijf meest geregistreerde discriminatiegronden (exclusief overig/niet-wettelijk) en de vier meest geregistreerde wijzen van discriminatie. Een uitgebreid overzicht van door de ADV's geregistreerde gronden en wijzen van discriminatie is te vinden in tabel 6 in bijlage 3.

24 Deze figuur is gebaseerd op informatie uit ADV-net over 2023. ADV-net is het programma dat door vrijwel alle regionale ADV's wordt gebruikt om hun meldingen te registreren. ADV's die niet met ADV-net werken, gebruiken eigen registratieprogramma's en hebben hun meldcijfers los aangeleverd. Die informatie is echter beperkter en hierdoor kunnen we geen uitspraken doen over de verbanden tussen discriminatiegronden, -terreinen en -wijzen. In 2023 is 92% van alle meldingen in ADV-net geregistreerd.

25 De percentages zijn berekend over het totaal aantal meldingen. In deze figuur staan alleen de meest gemelde terreinen. In tabel 7 in bijlage 3 is de verdeling over alle maatschappelijke terreinen te vinden.

26 Voor percentages over 2020 zijn de 4.098 meldingen over het lied *Voorkomen is beter dan Chinezen*, net zoals in het rapport *Discriminatiecijfers in 2020* niet meegeteld.

27 In deze figuur staan de vijf meest geregistreerde discriminatiegronden (exclusief overig/niet-wettelijk) en de zes meest geregistreerde terreinen van discriminatie. Een uitgebreid overzicht van door de ADV's geregistreerde gronden en terreinen van discriminatie is te vinden in tabel 10 in bijlage 3.

28 Deze figuur is gebaseerd op informatie uit ADV-net over 2022 en van Den Haag Meldt. ADV-net is het programma dat door vrijwel alle regionale ADV's wordt gebruikt om hun meldingen te registreren. ADV's die niet met ADV-net werken, gebruiken eigen registratieprogramma's en hebben hun meldcijfers los aangeleverd. Die informatie is echter beperkter en hierdoor kunnen we geen uitspraken doen over de verbanden tussen discriminatiegronden, -terreinen en -wijzen. Den Haag Meldt heeft aanvullende informatie over hun meldcijfers gedeeld, die bij de cijfers uit ADV-net zijn opgeteld. Daarmee is de informatie in deze figuur gebaseerd op 95% van alle meldingen.

29 Van Bon, S., Fiere, B., & de Wit, N. (2021), *Discriminatiecijfers in 2020*, Rotterdam: Art.1.

30 Kros, K., Harnacke, C., Felten, H., Broekroelofs, R., Does, S. (2022), *'Een antidiscriminatievoorziening moet slagkracht hebben'*, Utrecht: Movisie.

31 Andriessen, I., Dijkhof, J. H., Van der Torre, A., & Putters, K. (2020), *Ervaren discriminatie in Nederland II*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

32 Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme (2023), *Aard, omvang en oorzaken van discriminatie en racisme in Nederland: eerste inzichten en vervolg*.

33 Andriessen, I., Dijkhof, J. H., Van der Torre, A., & Putters, K. (2020), *Ervaren discriminatie in Nederland II*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

34 Sinds januari 2024 werken alle ADV's samen onder de naam Discriminatie.nl. Mensen kunnen nu een melding maken via de gezamenlijke website of direct bij een ADV.

35 Andriessen, I., Dijkhof, J. H., Van der Torre, A., & Putters, K. (2020), *Ervaren discriminatie in Nederland II*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

36 Wolf, M., Sandford, N., & Van Loon, D. (2022), *Resultaten van de proeftuin moslimdiscriminatie melden*, Amsterdam: Kennisland.

37 Kros, K., Harnacke, C., Felten, H., Broekroelofs, R., Does, S. (2022), *'Een antidiscriminatievoorziening moet slagkracht hebben'*, Utrecht: Movisie.

38 Kaiser, C. R., & Major, B. (2006), *A social psychological perspective on perceiving and reporting discrimination*, Law & Social Inquiry, 31(4), 801-830.

39 Major, B., Quinton, W. J., & McCoy, S. K. (2002), *Antecedents and consequences of attributions to discrimination: Theoretical and empirical advances*, In Advances in experimental social psychology, 34, 251- 330.

40 Ens, A. (2016), *Discriminatie melden bij de politie? Een onderzoek naar de meldingsbereidheid van slachtoffers van moslimdiscriminatie*, Nationale Politie.

41 Kaiser, C. R., & Major, B. (2006), *A social psychological perspective on perceiving and reporting discrimination*, Law & Social Inquiry, 31(4), 801-830.

42 Ens, A. (2016), *Discriminatie melden bij de politie? Een onderzoek naar de meldingsbereidheid van slachtoffers van moslimdiscriminatie*, Nationale Politie.

43 Kros, K., Harnacke, C., Felten, H., Broekroelofs, R., Does, S. (2022), *'Een antidiscriminatievoorziening moet slagkracht hebben'*, Utrecht: Movisie.

44 Felten, H., Schuyf, J. & Van Hoof. J. (2012), *Zoenen is gevaarlijk: Onderzoek naar geweld tegen lesbische vrouwen*, Utrecht: Movisie.

45 Kros, K., Harnacke, C., Felten, H., Broekroelofs, R., Does, S. (2022), *'Een antidiscriminatievoorziening moet slagkracht hebben'*, Utrecht: Movisie.

46 Ens, A. (2016), *Discriminatie melden bij de politie? Een onderzoek naar de meldingsbereidheid van slachtoffers van moslimdiscriminatie*, Nationale Politie.

47 Vijlbrief. A., De Wit. N, & Fiere, B. (2021), *Ervaren discriminatie onder moslima's op de Rotterdamse arbeidsmarkt*, Rotterdam: IDEM Rotterdam.

48 College voor de Rechten van de Mens (2023), *Monitor Discriminatiezaken 2023*.

49 Van Beijnhem, R., Drost, S., Van den Ende, E., Van de Hoef, J., Hylkema, D., Michelon, R., Morskate, O., Priem, L. (2023), *Inrichting, takenpakket en financiering ADV's*.

50 Van Beijnhem, R., Drost, S., Van den Ende, E., Van de Hoef, J., Hylkema, D., Michelon, R., Morskate, O., Priem, L. (2023), *Inrichting, takenpakket en financiering ADV's*.

51 Kros, K., Harnacke, C., Felten, H., Broekroelofs, R., Does, S. (2022), *'Een antidiscriminatievoorziening moet slagkracht hebben'*, Utrecht: Movisie.

52 Van Beijnhem, R., Drost, S., Van den Ende, E., Van de Hoef, J., Hylkema, D., Michelon, R., Morskate, O., Priem, L. (2023), *Inrichting, takenpakket en financiering ADV's*.

In de voorgaande hoofdstukken presenteerden we de discriminatiecijfers op landelijk niveau. In deze bijlage kijken we naar de verdeling van meldingen en incidenten over de tien politie-eenheden. De politie verzamelt en analyseert de gegevens op het niveau van de politie-eenheid. In de meeste politie-eenheden zijn meerdere ADV's actief. De meldingen van deze ADV's zijn per politie-eenheid bij elkaar opgeteld. Cijfers van het College voor de Rechten van de Mens, Meld.Online Discriminatie, Nationale ombudsman en Kinderombudsman zijn in dit rapport niet uitgesplitst naar de politie-eenheden.

De politie-eenheden verschillen in een aantal opzichten van elkaar, bijvoorbeeld in bevolkingssamenstelling, omvang, infrastructuur (stedelijk of landelijk) en aanwezige voorzieningen. Dat heeft vanzelfsprekend invloed op de geregistreerde meldingen en incidenten. Het verklaart op zijn minst deels de verschillen die we zien in de cijfers per politie-eenheid. In deze bijlage vergelijken we het beeld in de verschillende politie-eenheden slechts op het niveau van het totaal aan meldingen en registraties. De volledige cijfers per politie-eenheid zijn te zien in bijlage 3. Voor de geïnteresseerde lezer die meer wil weten over meldingen en registraties per politie-eenheid en gemeente, verwijzen we naar de Monitors Discriminatie die, tegelijk met dit rapport, over elk van de politie-eenheden verschijnen.[1]

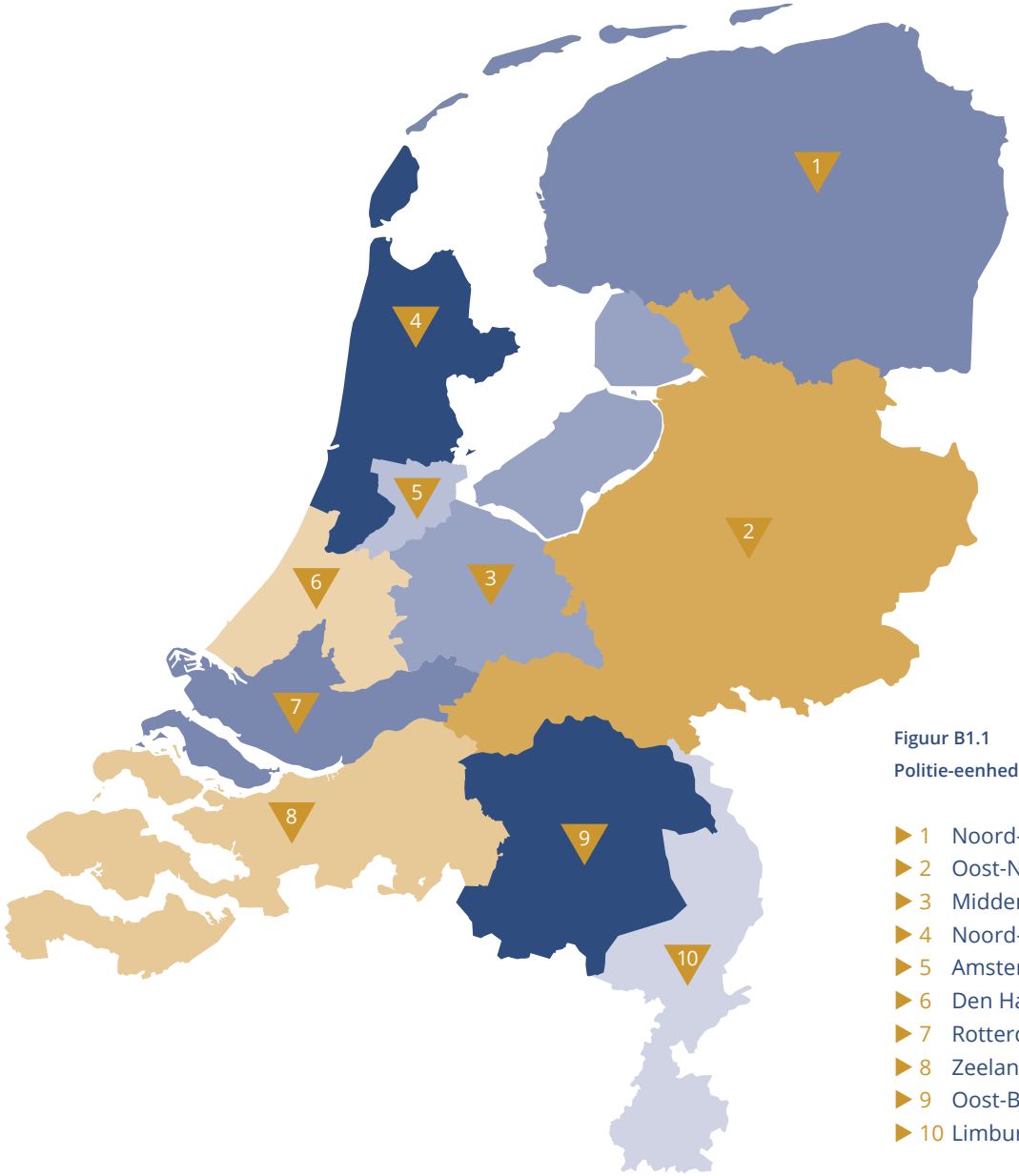

Figuur B1.1
Politie-eenheden in Nederland

- 1 Noord-Nederland
- 2 Oost-Nederland
- 3 Midden-Nederland
- 4 Noord-Holland
- 5 Amsterdam
- 6 Den Haag
- 7 Rotterdam
- 8 Zeeland-West-Brabant
- 9 Oost-Brabant
- 10 Limburg

1 Op de website Discriminatie.nl zijn alle rapporten te vinden.

B1.1 Registraties en meldingen naar politie-eenheid

In deze paragraaf bespreken we het aantal politieregistraties en ADV-meldingen per politie-eenheid. Omdat er grote verschillen zijn tussen politie-eenheden als het gaat om grootte en inwoneraantal, hebben we de aantallen registraties en meldingen per 1.000 inwoners berekend. In figuur B1.2 zijn deze cijfers (promillages) per eenheid weergegeven.

Het aantal politieregistraties van discriminatie in 2023 is 0.50 per 1000 inwoners. Dit is een duidelijke stijging ten opzichte van het gemiddelde van 0.39 in 2022. Bij de ADV's is er een lichte stijging: van 0.30 meldingen per 1000 inwoners in 2022, naar 0.36 in 2023.

Amsterdam heeft het hoogste aantal incidenten en meldingen per 1.000 inwoners, dit geldt voor politieregistraties en ADV-meldingen. Verder registreert de politie in de eenheden Rotterdam, Den Haag en Midden-Nederland bovengemiddeld veel incidenten. De ADV's ontvangen in de eenheden Midden-Nederland en Limburg bovengemiddeld veel meldingen.

De politie registreert in Noord-Nederland in verhouding de minste incidenten. ADV's in Oost-Nederland, Oost-Brabant en Zeeland-West-Brabant ontvangen relatief weinig meldingen.

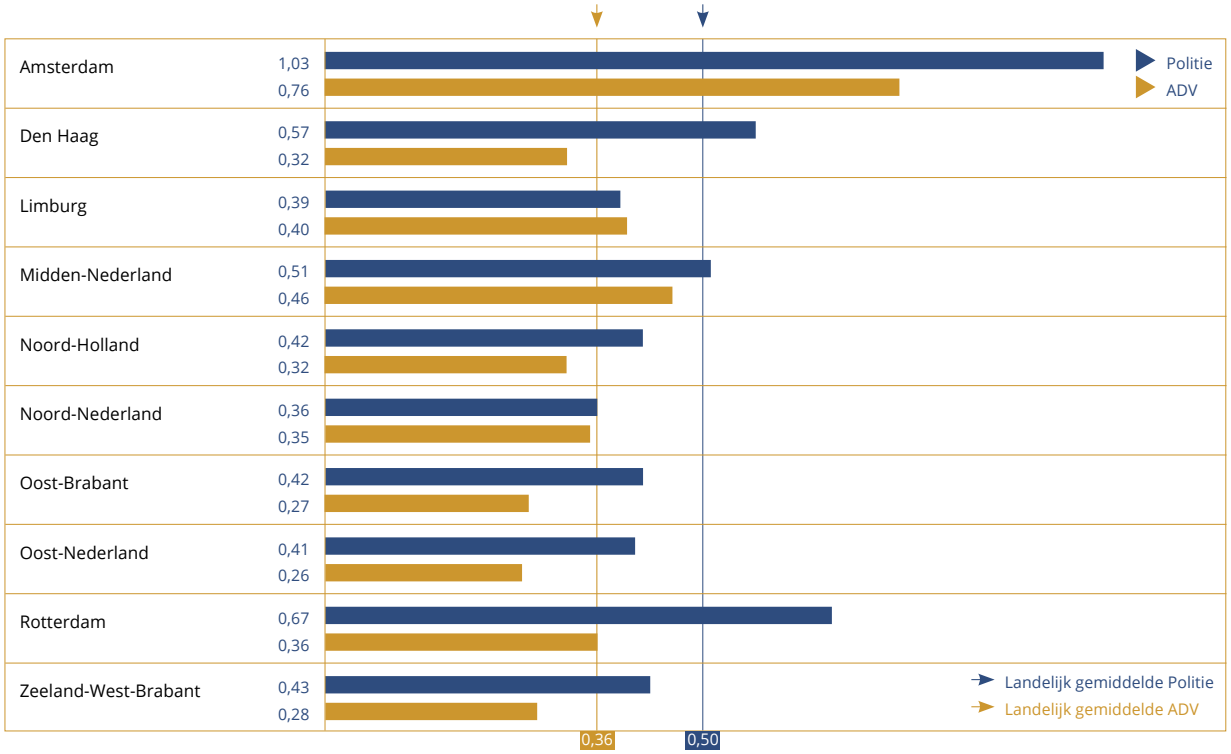

Figuur B1.2 Discriminatie-incidenten gemeld bij politie en ADV-meldingen per politie-eenheid ingedeeld op aantal per 1.000 inwoners in 2023

B1.2 Veranderingen in de registraties en meldingen

In figuur B1.3 en B1.4 staan de absolute aantallen registraties en meldingen per politie-eenheid. Het absolute aantal meldingen per eenheid zegt niet veel, door de verschillen in omvang van de bevolking. De figuren laten wel de verschuivingen door de jaren heen zien. De sterke landelijke stijging in het aantal politie-registraties van discriminatie is in iedere eenheid te zien. Iedere eenheid registreerde in 2023 namelijk meer discriminatie-incidenten dan in 2022.

Net als bij de politieregistraties het geval is, is ook het aantal ADV-meldingen in iedere politie-eenheid gestegen sinds 2022, zoals te zien in figuur B1.4.

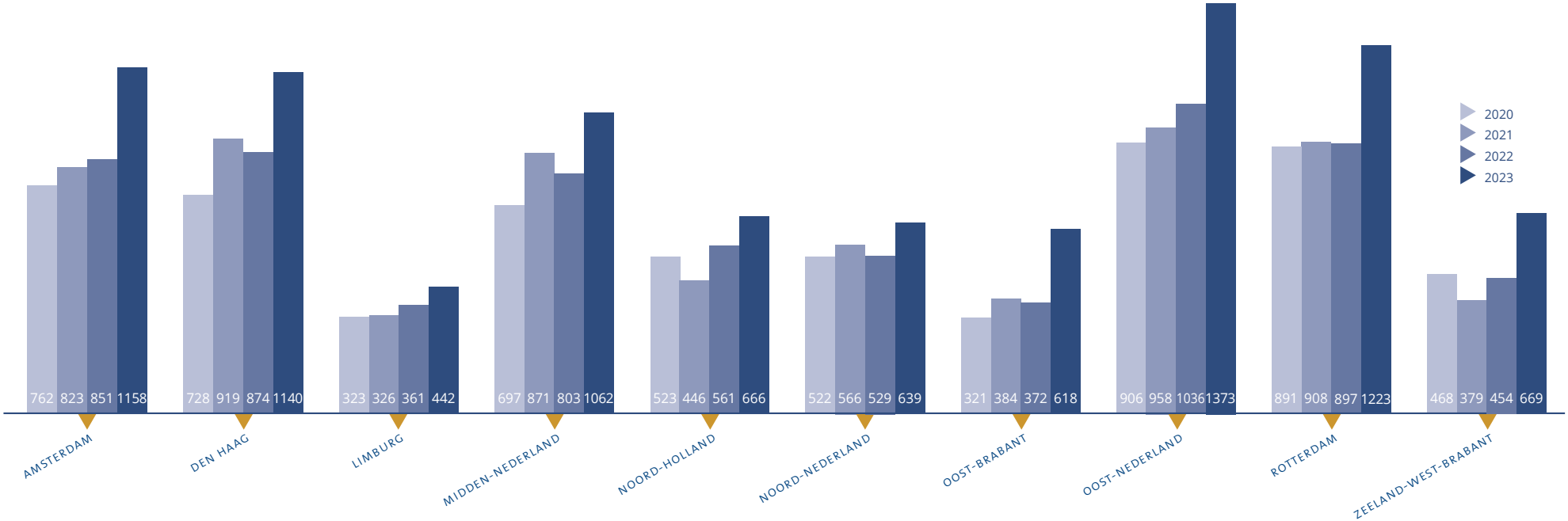

Figuur B1.3 Discriminatie-incidenten politie per politie-eenheid in 2020-2023

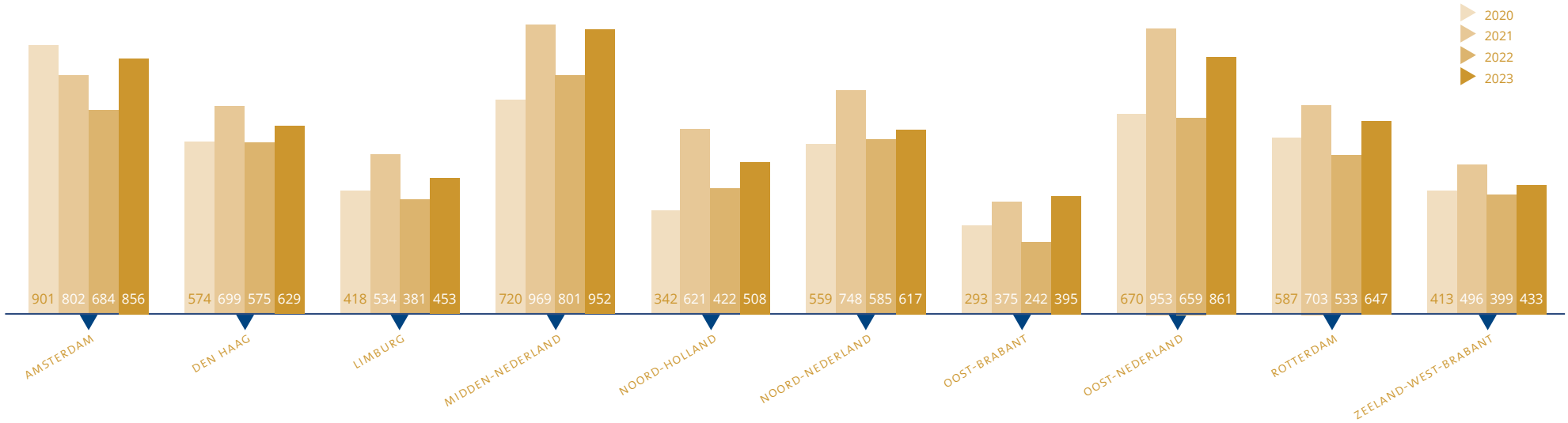

Figuur B1.4 ADV-meldingen per politie-eenheid in 2020-2023[2|3]

2 In 2021 zijn 22 meldingen direct door Discriminatie.nl behandeld en niet doorgestuurd naar een ADV. Daardoor zijn deze meldingen niet op regionaal niveau terecht gekomen.
3 Bij de aantallen in 2020 zijn de 4.098 meldingen over het lied *Voorkomen is beter dan chinezen*, net zoals in het rapport *Discriminatiecijfers in 2020* niet meegeteld.

In deze bijlage gaan we per organisatie kort in op de (wettelijke) taken die deze heeft in de bestrijding van discriminatie. Vervolgens leggen we uit welke data van de organisaties we gebruiken. Dit wordt ook uitgelegd in hoofdstuk 1.

B2.1 Vergelijkbaarheid van registraties

De gegevens van instanties die meldings- en incident-registraties over discriminatie bijhouden, zijn niet gelijksoortig en kunnen daarom niet bij elkaar worden opgeteld. Instanties hebben verschillende verantwoordelijkheden, taken en procedures en hun registraties zijn hierop ingericht. Dit betekent dat zij andere typen situaties registreren en andere categorieën hanteren. Daarnaast zijn er verschillen tussen de gebruikte definities van bepaalde termen en tussen registratieprotocollen. Ten slotte is er enige overlap tussen de cijfers van verschillende organisaties. Het komt namelijk voor dat gedupeerden zich zowel bij een ADV als bij de politie melden, of zich zowel bij een ADV melden als bij het College voor de Rechten van de Mens een verzoek om een oordeel indienen. En ook tussen de cijfers van ADV's en Nationale ombudsman of tussen College en Nationale ombudsman kan overlap zijn. Als we de cijfers zouden optellen, zouden er daarom een onbekend (vermoedelijk klein) aantal dubbeltellingen zijn. Daarom presenteren we de informatie uit de verschillende bronnen apart; deze informatie vult elkaar aan.

B2.2 Politie

Het maken van onderscheid kan strafbaar zijn. Burgers of organisaties kunnen daarom aangifte doen van discriminatie of een incident melden bij de politie. In het Wetboek van Strafrecht is discriminatie op zes discriminatiegronden strafbaar gesteld, dat zijn: ras (in dit rapport 'herkomst' genoemd), geslacht, godsdienst of levensovertuiging, seksuele gerichtheid en handicap. Naast de specifieke discriminatiefeiten kent het strafrecht commune delicten (delicten die door iedereen kunnen worden gepleegd, zoals mishandeling, belediging of vernieling) met een discriminatie-aspect. Dit noemen we codis-feiten. Iets is een codis-feit als het discriminatie-aspect een rol speelt bij het motief, de aanleiding is tot het plegen van het feit of als het is gebruikt om het delict indringender te plegen.[4] Bij zo'n delict moet de officier van justitie volgens de Richtlijn Discriminatie van het OM in de strafeis een strafverzwaring opnemen vanwege een discriminatie-aspect. De data over discriminatie worden verkregen met behulp van een landelijke trefwoordenlijst, samengesteld op basis van de hiervoor genoemde discriminatiegronden. Deze lijst wordt uitgezet in de Basis Voorziening Integrale Bevraging (BVI-IB); het raadpleegsysteem van de politie waarin dagelijks een aantal standaardformulieren (tekst) uit de Basis Voorziening Handhaving (BVH) wordt geüpload (zie figuur B2.1). Materiedeskundigen en discriminatie-rechercheurs binnen de politie bekijken of er in de resultaten van deze zoekopdracht discriminerende aspecten aanwezig zijn. Alle gescreende resultaten bij elkaar vormen de eindlijst voor deze jaarcijfers. De eindlijst is ingelezen in Excel. Dit databestand is verder bewerkt, waarbij dubbel geregistreerde incidenten zoveel mogelijk zijn verwijderd, en vormt uiteindelijk de basis voor de analyse in dit rapport.

Meldingen discriminatie via politie.nl

Op www.politie.nl kunnen burgers digitaal en laagdrempelig melding maken van discriminatie met het Meldformulier

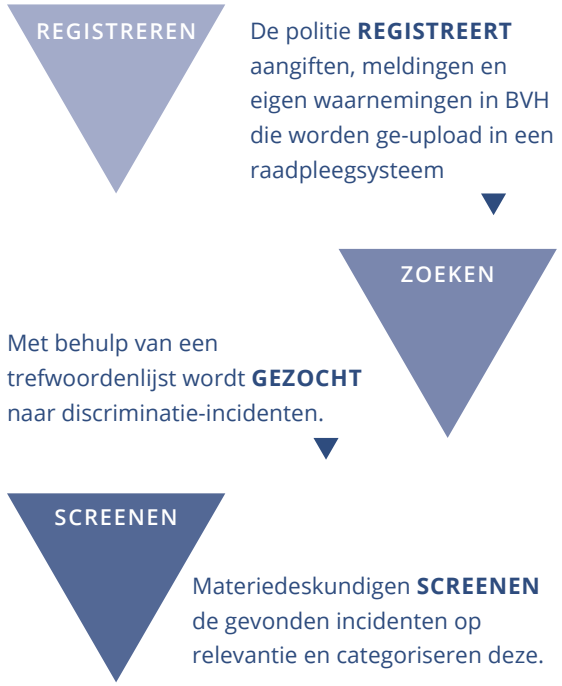

Figuur B2.1 Totstandkoming politiecijfers discriminatie

4 Er wordt alleen van een discriminatie-aspect gesproken als dit te herleiden is tot een van de discriminatiegronden, genoemd in art. 137c Sr. Het gaat dan om de gronden ras, godsdienst, levensovertuiging, hetero- of homoseksuele gerichtheid of lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap. Uitingen die betrekking hebben op een genderidentiteit die niet correspondeert met het geslacht dat bij de geboorte is toegewezen, wordt ook als discriminatieaspect gezien.

Discriminatie. Deze meldingen zijn in principe geen onderdeel van de registratiecijfers die in dit rapport worden gepresenteerd. Blijkt uit de omschrijving van het incident op het meldformulier dat discriminatie inderdaad mogelijk een rol speelt en dat het gaat om een van de gronden zoals genoemd in het wetboek van strafrecht? Dan adviseert de politie de melder altijd om aangifte te doen. Als een melder besluit om aangifte te doen, komt dit terecht in de BVH en daarmee ook in de cijfers in dit rapport. In andere gevallen verwijst de politie melders bijvoorbeeld door naar een ADV, het Juridisch Loket en/of andere instanties.

Instroom van discriminatiefeiten bij het OM

Jaarlijks rapporteert het OM over de feiten die terecht zijn gekomen bij het OM omdat deze mogelijk strafbaar zijn op grond van een van de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht, of die om een ander strafbaar feit gaan waarbij mogelijk een discriminatieaspect heeft gespeeld.[5] Het gaat hierbij om aanzienlijk lagere aantallen feiten dan er discriminatie-incidenten geregistreerd worden door de politie. Hiervoor zijn verschillende redenen. In de eerste plaats bevatten de door de politie geregistreerde discriminatie-incidenten naast aangiften ook meldingen, waarmee burgers de politie op de hoogte stellen van een situatie. In veel gevallen heeft een melding geen verdere actie van de politie nodig. Daarom zal zo'n melding bij het OM terechtkomen. Daarnaast is het na een melding of aangifte mogelijk dat er geen verdachte wordt gevonden of dat er onvoldoende bewijs is. Verder kan het zijn dat een incident bij de politie staat geregistreerd als specifiek discriminatiefeit, maar dat bij de beoordeling of onderzoek door het OM blijkt dat niet is voldaan aan één of meer onderdelen van het strafrechtelijke discriminatiefeit. Bij commune feiten (die door iedereen kunnen worden gepleegd) met een mogelijk discriminatieaspect, die in de politiesystemen als discriminatie-incident staan, kan na opsporing blijken dat het discriminatieaspect niet aannemelijk kan worden gemaakt. Tot slot is een belangrijk uitgangspunt voor de afhandeling van discriminatiezaken dat strafrechtelijke middelen niet altijd de meest betekenisvolle oplossing bieden voor een slachtoffer.[6] Daarom kan, na goedkeuring van de officier van justitie en in overleg met het slachtoffer, ook een niet-strafrechtelijke opvolging gegeven worden aan een discriminatie-incident. Denk aan een interventie door de wijkagent of de inzet van mediation.

B2.3 Antidiscriminatievoorzieningen

Mensen die discriminatie hebben ervaren of waargenomen kunnen hiervan melding maken of een klacht indienen bij een antidiscriminatievoorziening (ADV). Sinds de introductie van de Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (Wga) in 2009 moet elke gemeente zijn burgers toegang bieden tot een ADV. Over de ontvangen meldingen moeten gemeenten jaarlijks rapporteren aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Voor de rapportage over 2023 konden gemeenten volstaan door gegevens over de meldingen aan te leveren voor dit landelijke rapport.

Meldingen en klachten bij ADV's gaan over allerlei discriminatiegronden. Daarbij kan het zowel om gronden gaan die wettelijk zijn vastgelegd in het Wetboek van Strafrecht of de gelijkebehandelingswetgeving (bijvoorbeeld 'ras' of seksuele gerichtheid), als om gronden die niet in de wet zijn opgenomen (zoals uiterlijk). Meldingen kunnen gaan over een incident of situatie die tegen een persoon is gericht (de melder of iemand anders), maar ook over een

5 Openbaar Ministerie (2022), *Strafbare Discriminatie in Beeld 2021*. Amsterdam: Openbaar Ministerie (OM).
6 Openbaar Ministerie (2019), *Aanwijzing Discriminatie*, 1 januari 2019.

gebeurtenis die niet tegen specifieke personen is gericht, zoals een artikel in de media of een regeling die voor een bepaalde groep nadelig is. Bij de registratie van meldingen en klachten bij ADV's staat het perspectief van de melder centraal. Van de geregistreerde meldingen en klachten bij een ADV is vaak niet juridisch of objectief aangetoond dat het ging om discriminatie.

De meeste ADV's registreren meldingen en klachten met een speciaal daarvoor ontwikkeld registratieprogramma. Alle klachten en meldingen worden geregistreerd, behalve als onvoldoende gegevens beschikbaar zijn of de melding niet gaat over (ervaren) discriminatie. De meeste ADV's hebben een regionale functie, waarbij het werkgebied overlapt met een voormalige politieregio. Daarnaast is er een aantal lokale ADV's.

Een melding doen van discriminatie kan via de website Discriminatie.nl, met de app Discriminatie Melder of door contact op te nemen met de ADV in de gemeente waar iemand woont (telefonisch via 0800-0880 of persoonlijk). Bij een melding via Discriminatie.nl of Discriminatie Melder wordt de melder automatisch doorverwezen naar de ADV in de regio. Een klachtbehandelaar neemt contact met de melder op als de melder dat wil, bespreekt de situatie met de melder en adviseert de melder over de mogelijkheden en wat de ADV voor de melder kan doen. De ADV doet onderzoek naar wat er is gebeurd en kan de melder ondersteunen en begeleiden of bemiddelen tussen partijen.

B2.4 College voor de Rechten van de Mens

Mensen die discriminatie hebben ervaren kunnen contact opnemen met het College. Juridisch medewerkers van het College beantwoorden alle vragen en meldingen over discriminatie telefonisch of via e-mail. Afhankelijk van de situatie verwijzen ze een melder door naar de klachtenprocedure bij het College of naar een andere organisatie, zoals de Nationale ombudsman, een gemeentelijke ombudsman, de Inspectie Belastingdienst, Toeslagen en Douane, Het Juridisch Loket of antidiscriminatievoorzieningen. Het College registreert alle vragen en meldingen, ook als de melder geen vervolgstappen wil zetten.

Bij het College kan iedereen met een discriminatieklacht een verzoek om een oordeel indienen. Binnen deze procedure toetst het College of een situatie of gedraging die iemand is overkomen, in strijd is met de bepalingen van de gelijkebehandelingswetgeving. Als het College de klacht mag behandelen, wordt een onderzoek gestart. Daarna is er een zitting en doet het College uitspraak, en bepaalt of het gaat om discriminatie. Soms komt er geen zitting, bijvoorbeeld omdat een verzoeker het verzoek intrekt. Zo'n verzoek kan uiteindelijk leiden tot een juridisch oordeel, waarin het College vaststelt of daadwerkelijk sprake is geweest van discriminatie. De procedure bij het College is gratis en de klager (de verzoeker) is niet verplicht om juridische ondersteuning in te schakelen. Dat geldt ook voor de partij tegen wie de klacht is gericht (de verweerder). ADV's kunnen melders helpen bij de procedure bij het College.

Alle verzoeken die het College ontvangt, worden geregistreerd. In dit rapport zijn deze cijfers van het College opgenomen. Daarnaast hebben we gekeken naar de vragen en meldingen die het College ontving. Voor meer informatie over de oordelen die door het College zijn uitgesproken, verwijzen we

de lezer naar het jaarverslag en de Monitor Discriminatiezaken van het College. Mensen die discriminatie hebben ervaren, kunnen met vragen of een klacht terecht bij het College via www.mensenrechten.nl/contact.

B2.5 Meld.Online Discriminatie

Discriminerende uitingen op internet kunnen gemeld worden bij het Meld.Online Discriminatie (voorheen MiND). Dat kan via een digitaal meldformulier. Meld.Online Discriminatie onderzoekt vervolgens of de uiting (nog) online staat en of deze strafbaar zou kunnen zijn op basis van artikel 137c t/m 137e van het Wetboek van Strafrecht en de bijbehorende jurisprudentie. Is een uiting mogelijk strafbaar? Dan probeert het meldpunt de uiting offline te krijgen door een verzoek in te dienen bij de beheerder of moderator van de website. Als dat – ook na herhaald verzoek – niet gebeurt, doet de organisatie aangifte. Het OM kan hierop besluiten een strafrechtelijk onderzoek te starten. Alle meldingen die het meldpunt ontvangt, worden geregistreerd. In dit rapport verwijzen we op verschillende plaatsen naar deze cijfers. In het jaarverslag van de organisatie is ook informatie beschikbaar over de uitingen die door het meldpunt als mogelijk strafbaar zijn ingeschat, de acties die zijn ondernomen naar aanleiding van zulke uitingen en de resultaten daarvan. Discriminerende uitingen kunnen gemeld worden bij Meld.Online Discriminatie via de website www.meldonlinediscriminatie.nl.

B2.6 Nationale ombudsman

Mensen met klachten over overheidsinstanties kunnen bij de Nationale ombudsman terecht. Dat geldt ook voor inwoners van het Caribisch deel van Nederland. De ombudsman behandelt klachten over gedragingen van zowel rijksoverheid als aangesloten decentrale overheden. Een deel van de klachten die de Nationale ombudsman ontvangt, gaat over discriminatie.

De Nationale ombudsman verwijst burgers die nog niet bij de overheidsinstantie zelf hebben geklaagd eerst naar de klachtprocedure van de instantie zelf. In het klachtrecht (titel 9 van de Awb) is namelijk geregeld dat burgers eerst bij de overheidsinstantie zelf moeten klagen. Alleen in bijzondere situaties, waarin dit niet van de burger gevraagd kan worden, kan de ombudsman de klacht direct in behandeling nemen. De ombudsman kan bij klachten bemiddelen, een praktische oplossing geven door een interventie in te zetten, of een onderzoek doen naar en oordeel geven over de klacht. Oordelen van de Nationale ombudsman zijn te vinden op de website www.nationaleombudsman.nl.

De Nationale ombudsman registreert een klacht als een klacht over discriminatie wanneer een burger aangeeft dat die dit zo ervaren heeft. Het gaat dus om discriminatie-ervaringen.

Burgers met klachten over discriminatie door de overheid kunnen contact opnemen met de Nationale ombudsman via 0800 33 555 55, het webformulier op www.nationaleombudsman.nl en de socialemediakanalen (Whatsapp, X, Facebook).

B2.7 Kinderombudsman

De Kinderombudsman zorgt voor verbeterde naleving van kinderrechten in Nederland, ook in het Caribisch deel van het land. Iedereen – kinderen, ouders, professionals en hulpverleners – kan zelf een klacht voorleggen aan

de Kinderombudsman of om hulp en advies vragen bij situaties waarvan ze vermoeden dat kinderrechten niet worden nageleefd. Een deel van de klachten die de Kinderombudsman ontvangt, gaat over discriminatie.

Als een officiële klacht niet naar tevredenheid is afgehandeld, dan kan de Kinderombudsman die klacht in behandeling nemen. Net als de Nationale ombudsman kan de Kinderombudsman in klachten bemiddelen, een praktische oplossing geven door een interventie in te zetten of een onderzoek doen naar (en oordeel geven over) de klacht.

De Kinderombudsman registreert een klacht als een klacht over discriminatie wanneer een ouder, professional of kind zelf aangeeft dat die dit zo ervaren heeft. Hierbij gaat het dus om discriminatie-ervaringen; niet om vastgestelde discriminatie.

In dit verslag zijn de klachtcijfers op het terrein van discriminatie opgenomen. Daarnaast hebben we de klachtcijfers verder geanalyseerd. Het komt voor dat een klacht wel geregistreerd is als een klacht over pesten, maar niet als een klacht over discriminatie. In de analyse is daarom ook gekeken naar de klachten over pesten.

Mensen met een klacht over de schending van kinderrechten (in de vorm van discriminatie of op een andere manier) kunnen contact opnemen met de Kinderombudsman via 0800 876 54 32 of ombudswerk@kinderombudsman.nl.

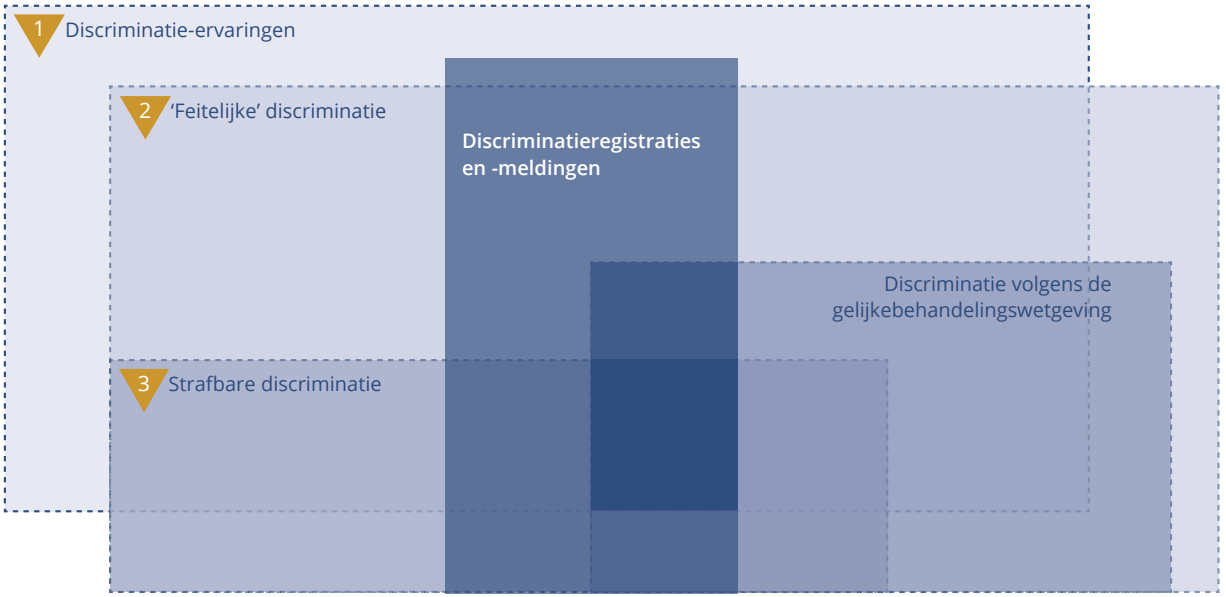

Figuur B2.2 Onderdelen van discriminatie

B2.8 Definities van discriminatie

Discriminatie is geen eenvoudig begrip. Het kent verschillende definities. Figuur B2.2 geeft weer hoe de registraties in dit rapport zich verhouden tot verschillende onderdelen van het fenomeen discriminatie:

- Discriminatie-ervaringen
- 'Feitelijke' discriminatie
- Strafbare discriminatie
- Discriminatie volgens de gelijkebehandelingswetgeving
- Discriminatie-ervaringen

▶ Discriminatie-ervaringen

Hieronder vallen alle gevallen waarin een persoon zelf het gevoel heeft door een ander gediscrimineerd te zijn. Het hoeft hierbij niet te gaan om feitelijke en/of strafbare discriminatie.

▶ 'Feitelijke' discriminatie

Hieronder vallen alle gevallen waarin onderscheid wordt gemaakt tussen personen op basis van een (verondersteld) persoonskenmerk dat er in die situatie niet toe doet. Dit kan wel of niet als discriminatie herkend en/of geïnterpreteerd worden door de persoon om wie het gaat.

▶ Strafbare discriminatie

Hieronder vallen alleen incidenten die binnen het strafrecht aangemerkt zijn als discriminatie. Bij deze gevallen gaat het altijd om feitelijke discriminatie, maar niet altijd om discriminatie-ervaringen, omdat de herkenning en de betekenisgeving van het slachtoffer hierin niet van essentieel belang zijn.

▶ Discriminatie volgens de gelijkebehandelingswetgeving

Hieronder vallen incidenten die op grond van deze wetgeving als verboden onderscheid zijn aangemerkt. Ook hier gaat het om feitelijke discriminatie en niet altijd om discriminatie-ervaringen. Er bestaat een gedeeltelijke overlap tussen strafbare discriminatie en discriminatie volgens de gelijkebehandelingswetgeving.

Figuur B2.2 laat zien dat discriminatieregistraties en -meldingen, die centraal staan in dit rapport, gedeeltelijk overlappen met de andere onderdelen van het fenomeen discriminatie. Incidenten die niet gemeld of geregistreerd worden, komen niet voor in de registratiesystemen en vallen buiten dit rapport. De figuur is schematisch en geen realistische weergave van de omvang van de onderdelen.

DISCRIMINATIEREGISTRATIES	TOTAAL 2020	TOTAAL 2021	TOTAAL 2022	TOTAAL 2023
Politie				
Discriminatie-incidenten	6.141	6.580	6.738	8.990
ADV's				
Meldingen	5.477[1]	6.922	5.281	6.351
Meld.Online Discriminatie				
Meldingen	843	339	247	483
College voor de Rechten van de Mens				
Verzoeken om een oordeel	638	739	670	581
Nationale ombudsman				
Meldingen	157	321	284	253
Kinderombudsman				
Meldingen	13	10	26	19

Tabel 1 Overzicht van discriminatie-incidenten bij politie, meldingen bij ADV's, Meld.Online Discriminatie, de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman en de verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens, 2020-2023

Noot
1 In tabel 1 zijn de 4.098 meldingen die in 2020 bij de ADV's binnenkwamen naar aanleiding van het uitzenden van het liedje *Voorkomen is beter dan chinezen* op Radio 10 niet meegeteld. Dat is in het hele rapport het geval, tenzij anders vermeld.

NOTA BENE

▶ De cijfers in dit rapport zijn afkomstig uit verschillende databronnen. Voor de politieregistraties is gebruikgemaakt van de daartoe opgestelde databestanden (zie bijlage 1 voor de toelichting). De ADV-cijfers zijn voor dit rapport aangeleverd door de ADV's. Door data beschikbaar te stellen voor deze rapportage, voldoen gemeenten en ADV's in 2023 aan de rapportageverplichting in het kader van de Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen. Het College voor de Rechten van de Mens, de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman hebben hun cijfers aangeleverd voor dit rapport. De cijfers van MOD zijn overgenomen uit de jaarverslagen van deze organisatie. De cijfers van 2020-2022 zijn overgenomen uit de voorgangers van dit rapport.

DISCRIMINATIEGROND - POLITIE	TOTAAL 2020	%	TOTAAL 2021	%	TOTAAL 2022	%	TOTAAL 2023	%
Antisemitisme[2]	517	8%	627	10%	549	8%	880	10%
Geslacht	41	1%	53	1%	61	1%	102	1%
Godsdienst	180	3%	183	3%	173	3%	272	3%
Handicap	96	2%	153	2%	149	2%	154	2%
Herkomst	2.657	43%	2.789	42%	2.890	43%	4.186	47%
Levensovertuiging	4	0%	6	0%	2	0%	3	0%
Seksuele gerichtheid	1.981	32%	2.114	32%	2.152	32%	2.545	28%
Onbekend/Overig	665	11%	655	10%	762	11%	848	9%

Tabel 2 Discriminatie-incidenten politie naar discriminatiegrond in 2020-2023

DISCRIMINATIEGROND - ADV	TOTAAL 2020	%	TOTAAL 2021	%	TOTAAL 2022	%	TOTAAL 2023	%
Antisemitisme[3]	82	1%	75	1%	69	1%	154	2%
Arbeidscontract	28	1%	37	1%	46	1%	32	1%
Arbeidsduur	5	0%	4	0%	6	0%	3	0%
Burgerlijke staat	29	1%	28	0%	27	1%	32	1%
Geslacht	453	8%	395	6%	564	11%	649	10%
Waarvan tegen transgender personen	*99*	*2%*	*78*	*1%*	*149*	*3%*	*183*	*3%*
Godsdienst	391	7%	253	4%	299	6%	399	6%
Waarvan tegen moslims[4]	*307*	*6%*	*165*	*2%*	*230*	*4%*	*285*	*4%*
Handicap/chronische ziekte	810	15%	1.017	15%	659	12%	768	12%
Herkomst	2.842	52%	2.352	34%	2.576	49%	3.124	49%
Leeftijd	321	6%	357	5%	225	4%	232	4%
Levensovertuiging	17	0%	36	1%	17	0%	35	1%
Nationaliteit	118	2%	137	2%	181	3%	173	3%
Politieke gezindheid	16	0%	36	1%	37	1%	51	1%
Seksuele gerichtheid	256	5%	279	4%	353	7%	529	8%
Overig/niet-wettelijk	447	8%	2.162	31%	538	10%	522	8%
Onbekend	113	2%	107	2%	120	2%	172	3%

Tabel 3 ADV-meldingen naar discriminatiegrond in 2020-2023[5]

ADV-MELDINGEN OVER HERKOMST	TOTAAL 2022	%	TOTAAL 2023	%
(Nederlanders) *met migratieachtergrond*	1.547	60%	1.930	62%
Nederlanders *zonder migratieachtergrond/wit*	168	7%	230	7%
Uiterlijke kenmerken: donker/zwart	589	23%	730	23%
Uiterlijke kenmerken: Aziatisch	115	4%	171	5%
Roma/Sinti/woonwagenbewoners	70	3%	92	3%
Anders	77	3%	154	5%

Tabel 4 ADV-meldingen over herkomst naar subgrond in 2022 en 2023 [6]

Noten

2|3 Antisemitische incidenten vallen juridisch gezien onder discriminatie op grond van herkomst en/of onder discriminatie op grond van godsdienst. Omdat dit onderscheid bij de registratie lastig is te maken, is ervoor gekozen om antisemitisme apart weer te geven.
4 Omdat een groot deel van de incidenten met de discriminatiegrond godsdienst betrekking heeft op het islamitische geloof is dit deel van de incidenten apart inzichtelijk gemaakt.
5 De percentages zijn berekend over het totaal aantal meldingen. Per melding kunnen meerdere discriminatiegronden zijn geregistreerd, waardoor de optelsom van de percentages hoger dan 100% kan zijn.
6 De percentages zijn berekend over het totaal aantal meldingen die geregistreerd zijn onder de discriminatiegrond herkomst. Per melding kunnen meerdere subcategorieën van de grond herkomst worden geregistreerd, waardoor de optelsom van de percentages hoger dan 100% kan zijn. Bij ongeveer 5% van de meldingen over herkomst in 2022 en ongeveer 3% van de meldingen over herkomst in 2023 is geen subgrond geregistreerd.

DISCRIMINATIEGROND- EN WIJZE POLITIE	BEDREIGING	BEKLADDING	BESPUGEN	GEWELD	GEWELD ICM UITLATING	PESTERIJ	UITLATING	VERNIELING	WEIGERING	ONBEKEND/OVERIG
Antisemitisme	80	58	6	3	40	6	648	32	1	6
Geslacht	9	3	3	2	20	4	46	3	9	3
Godsdienst	43	8	2	4	27	3	168	8	4	5
Handicap	14	0	2	0	19	4	92	1	16	6
Herkomst	442	57	19	19	547	67	2.862	45	42	86
Levensovertuiging	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Seksuele gerichtheid	358	16	28	10	385	32	1.632	63	10	11
Onbekend/overig	13	352	1	3	5	11	245	193	7	18

Tabel 5 Discriminatie-incidenten politie naar grond en wijze in 2023

DISCRIMINATIEGROND- EN WIJZE ADV	BEDREIGING	GEWELD	OMSTREDEN BEHANDELING	VIJANDIGE BEJEGENING	ONBEKEND/OVERIG
Antisemitisme	15	6	15	126	7
Geslacht	51	17	361	226	11
Waarvan tegen transgender personen	*20*	*10*	*53*	*107*	*5*
Godsdienst	45	18	169	194	10
Waarvan tegen moslims	*37*	*18*	*112*	*161*	*2*
Handicap/chronische ziekte	14	7	609	138	7
Herkomst	229	110	1.320	1.684	53
Leeftijd	4	0	172	30	4
Nationaliteit	5	2	119	30	3
Niet-wettelijke gronden	17	8	352	99	26
Seksuele gerichtheid	91	73	96	351	9

Tabel 6 ADV-meldingen naar discriminatiegrond en -wijze in 2023[7]

Noot

7 Deze tabel is gebaseerd op informatie uit ADV-net over 2023. ADV-net is het programma dat door vrijwel alle regionaal opererende ADV's wordt gebruikt om hun meldingen te registreren. ADV's die niet met ADV-net werken, gebruiken eigen registratieprogramma's en hebben hun meldcijfers los aangeleverd. Die informatie is echter beperkter en laat geen uitspraken toe over de verbanden tussen discriminatiegronden, -terreinen en -wijzen. In 2023 is 92% van alle meldingen in ADV-net geregistreerd.

WIJZE VAN DISCRIMINATIE - POLITIE	TOTAAL 2020	%	TOTAAL 2021	%	TOTAAL 2022	%	TOTAAL 2023	%
Bedreiging	638	10%	718	11%	711	11%	961	11%
Bekladding	210	3%	350	5%	369	5%	494	5%
Bespugen	43	1%	49	1%	41	1%	61	1%
Geweld	40	1%	27	0%	23	0%	41	0%
Geweld i.c.m. uitlating	659	11%	726	11%	776	12%	1.043	12%
Pesterij	84	1%	94	1%	113	2%	127	1%
Uitlating	3.924	64%	4.069	62%	4.149	62%	5.694	63%
Vernieling	392	6%	343	5%	329	5%	345	4%
Weigering	56	1%	79	1%	104	2%	89	1%
Onbekend/overig	95	2%	125	2%	123	2%	135	2%

Tabel 7 Discriminatie-incidenten politie naar wijze van discriminatie in 2020-2023

WIJZE VAN DISCRIMINATIE - ADV	TOTAAL 2020	%	TOTAAL 2021	%	TOTAAL 2022	%	TOTAAL 2023	%
Bedreiging	289	5%	313	5%	306	6%	443	7%
Geweld	138	3%	127	2%	159	3%	242	4%
Omstreden behandeling	3.127	57%	4.959	72%	3.153	60%	3.435	54%
Vijandige bejegening	2.421	44%	2.082	30%	2.265	43%	2.856	45%
Overig	55	1%	43	1%	48	1%	92	1%
Onbekend	58	1%	41	1%	75	1%	77	1%

Tabel 8 ADV-meldingen naar wijze van discriminatie in 2020-2023[8]

Noot

8 Percentages zijn berekend over het totaal aantal meldingen. Per melding kunnen meerdere wijzen van discriminatie zijn geregistreerd. De optelsom van de percentages kan daardoor hoger dan 100% zijn.

MAATSCHAPPELIJK TERREIN - ADV	TOTAAL 2020	%	TOTAAL 2021	%	TOTAAL 2022	%	TOTAAL 2023	%
Arbeidsmarkt	1.083	20%	1.106	16%	1.132	21%	1.266	20%
Buurt/wijk	536	10%	457	7%	430	8%	492	8%
Collectieve voorzieningen	718	13%	1.905	28%	859	16%	1.109	17%
Commerciële dienstverlening	883	16%	899	13%	637	12%	759	12%
Horeca/amusement	147	3%	461	7%	258	5%	287	5%
Huisvesting	397	7%	257	4%	256	5%	339	5%
Media en reclame	273	5%	230	3%	192	4%	208	3%
Onderwijs	254	5%	318	5%	298	6%	414	7%
Openbare ruimte	489	9%	390	6%	404	8%	596	9%
Politie/OM	185	3%	178	3%	185	4%	176	3%
Privésfeer	78	1%	83	1%	92	2%	83	1%
Publieke/politieke opinie	203	4%	173	2%	167	3%	258	4%
Sport/recreatie	118	2%	345	5%	259	5%	257	4%
Overig	61	1%	63	1%	60	1%	63	1%
Onbekend	66	1%	57	1%	61	1%	59	1%

Tabel 9 ADV-meldingen naar maatschappelijk terrein in 2020-2023[9]

Noot

9 De percentages zijn berekend over het totaal aantal meldingen. Per melding kunnen meerdere terreinen zijn geregistreerd. De optelsom van de percentages kan daardoor hoger zijn dan 100%.

DISCRIMINATIEGROND- EN TERREIN ADV	ANTISEMITISME	GESLACHT	*Waarvan tegen transgender personen*	GODSDIENST	*Waarvan tegen moslims*	HANDICAP/CHRONISCHE ZIEKTE	HERKOMST	LEEFTIJD	NATIONALITEIT	NIET-WETTELIJKE GRONDEN	SEKSUELE GERICHTHEID
Arbeidsmarkt	6	213	16	80	48	104	547	84	23	66	45
Buurt/wijk	17	20	12	19	15	18	287	2	4	29	68
Collectieve voorzieningen	10	99	42	37	28	251	417	35	34	113	66
Commerciële dienstverlening	7	51	17	33	25	110	325	29	28	94	27
Horeca/amusement	3	31	7	6	2	34	148	7	9	18	25
Huisvesting	2	20	5	9	4	43	150	8	19	52	9
Media/reclame	10	18	8	22	18	9	96	6	5	6	19
Onderwijs	7	19	7	48	38	59	235	4	3	22	9
Openbare ruimte/publiek domein	59	60	35	43	35	15	227	1	0	19	165
Politie/OM	0	6	3	8	5	8	131	3	6	8	1
Privésfeer	2	8	2	4	2	8	33	1	1	11	9
Publieke/politieke opinie	26	28	13	33	30	4	139	6	3	5	37
Sport/recreatie	2	18	1	11	10	33	126	8	2	19	16

Tabel 10 ADV-meldingen naar discriminatiegrond en terrein in 2023[10]

Noot

10 Deze tabel is gebaseerd op informatie uit ADV-net over 2023. ADV-net is het programma dat door vrijwel alle regionaal opererende ADV's wordt gebruikt om hun meldingen te registreren. ADV's die niet met ADV-net werken, gebruiken eigen registratieprogramma's en hebben hun meldcijfers los aangeleverd. Die informatie is echter beperkter en laat geen uitspraken toe over de verbanden tussen discriminatiegronden, -terreinen en -wijzen. In 2023 is 92% van alle meldingen in ADV-net geregistreerd.

POLITIE-EENHEID - POLITIE	AANTAL 2020	PER 1000[11]	AANTAL 2021	PER 1000[12]	AANTAL 2022	PER 1000[13]	AANTAL 2023	PER 1000
Amsterdam	762	0,72	823	0,77	851	0,79	1.158	1,03
Den Haag	728	0,38	919	0,47	874	0,45	1.140	0,57
Limburg	323	0,29	326	0,29	361	0,32	442	0,39
Midden-Nederland	697	0,35	871	0,43	803	0,39	1.062	0,51
Noord-Holland	523	0,34	446	0,29	561	0,36	666	0,42
Noord-Nederland	522	0,30	566	0,33	529	0,31	639	0,36
Oost-Brabant	321	0,22	384	0,27	372	0,26	618	0,42
Oost-Nederland	906	0,28	958	0,29	1.036	0,32	1.373	0,41
Rotterdam	891	0,50	908	0,51	897	0,50	1.223	0,67
Zeeland-West-Brabant	468	0,31	379	0,25	454	0,30	669	0,43
Landelijk totaal	**6.141**	**0,36**	**6.580**	**0,38**	**6.738**	**0,39**	**8.990**	**0,50**

Tabel 11 Discriminatie-incidenten politie per politie-eenheid en naar aantal per 1.000 inwoners in 2020-2023

POLITIE-EENHEID	AANTAL INWONERS[14]
Amsterdam	1.124.101
Den Haag	1.983.660
Limburg	1.128.367
Midden-Nederland	2.076.143
Noord-Holland	1.584.722
Noord-Nederland	1.757.677
Oost-Brabant	1.475.694
Oost-Nederland	3.318.041
Rotterdam	1.821.246
Zeeland-West-Brabant	1.541.640
Landelijk totaal	**17.811.291**

Noten

11 Bij de berekening van de promillages van 2020 is gebruikgemaakt van de inwoneraantallen per 1 januari 2019.

12 Bij de berekening van de promillages van 2021 is gebruikgemaakt van de inwoneraantallen per 1 januari 2021.

13 Bij de berekening van de promillages van 2022 is gebruikgemaakt van de inwoneraantallen per 1 januari 2021.

14 Inwoneraantallen per 1 januari 2021 (bron: CBS).

POLITIE-EENHEID - ADV	AANTAL 2020	PER 1000[15]	AANTAL 2021	PER 1000[16]	AANTAL 2022	PER 1000[17]	AANTAL 2023	PER 1000
Amsterdam	901	0,85	802	0,75	684	0,64	856	0,76
Den Haag	574	0,30	699	0,36	575	0,30	629	0,32
Limburg	418	0,37	534	0,48	381	0,34	453	0,40
Midden-Nederland	720	0,36	969	0,47	801	0,39	952	0,46
Noord-Holland	342	0,22	621	0,40	422	0,27	508	0,32
Noord-Nederland	559	0,32	748	0,43	585	0,34	617	0,35
Oost-Brabant	293	0,20	375	0,26	242	0,17	395	0,27
Oost-Nederland	670	0,21	953	0,29	659	0,20	861	0,26
Rotterdam	587	0,33	703	0,39	533	0,30	647	0,36
Zeeland-West-Brabant	413	0,28	496	0,33	399	0,26	433	0,28
Landelijk totaal	**5.477**	**0,32**	**6.922**[18]	**0,40**	**5.281**	**0,30**	**6.351**	**0,36**

Tabel 12 ADV-meldingen per politie-eenheid en naar aantal per 1.000 inwoners in 2020-2023

Noten

15 Bij de berekening van de promillages van 2020 is gebruikgemaakt van de inwoneraantallen per 1 januari 2019.

16 Bij de berekening van de promillages van 2021 is gebruikgemaakt van de inwoneraantallen per 1 januari 2021.

17 Bij de berekening van de promillages van 2022 is gebruikgemaakt van de inwoneraantallen per 1 januari 2021.

18 In 2021 zijn 22 meldingen direct door Discriminatie.nl behandeld en niet doorgestuurd naar een ADV. Daardoor zijn deze meldingen niet op regionaal niveau terecht gekomen.

DISCRIMINATIEGROND - POLITIE	AMSTERDAM	DEN HAAG	LIMBURG	MIDDEN-NEDERLAND	NOORD-HOLLAND	NOORD-NEDERLAND	OOST-BRABANT	OOST-NEDERLAND	ROTTERDAM	ZEELAND-WEST-BRABANT
Antisemitisme	172	189	26	92	36	34	43	92	167	29
Geslacht	21	10	6	13	6	4	7	16	10	9
Godsdienst	39	36	12	28	26	10	16	42	34	29
Handicap	15	14	7	18	19	13	14	29	19	6
Herkomst	498	464	200	516	336	282	286	635	632	337
Levensovertuiging	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0
Seksuele gerichtheid	362	287	132	303	163	198	203	411	300	186
Onbekend	51	140	59	91	80	97	48	148	61	73

Tabel 13
Discriminatie-incidenten politie per politie-eenheid naar discriminatiegrond in 2023

DISCRIMINATIEGROND - ADV	AMSTERDAM	DEN HAAG	LIMBURG	MIDDEN-NEDERLAND	NOORD-HOLLAND	NOORD-NEDERLAND	OOST-BRABANT	OOST-NEDERLAND	ROTTERDAM	ZEELAND-WEST-BRABANT
Antisemitisme	48	10	9	24	15	8	1	12	24	3
Arbeidscontract	3	5	2	6	4	5	1	0	1	5
Arbeidsduur	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0
Burgerlijke staat	1	5	5	9	0	3	3	4	1	1
Geslacht	95	62	49	106	57	60	21	96	60	43
Waarvan tegen transgender personen	*29*	*14*	*22*	*30*	*19*	*18*	*4*	*23*	*11*	*13*
Godsdienst	69	51	28	62	34	21	13	38	61	22
Waarvan tegen moslims	*55*	*31*	*22*	*47*	*30*	*13*	*11*	*25*	*41*	*10*
Handicap/chronische ziekte	91	75	67	99	72	81	53	124	46	60
Herkomst	434	308	221	428	242	306	244	389	342	210
Leeftijd	27	21	16	27	23	26	16	35	19	22
Levensovertuiging	1	6	1	9	3	4	3	3	5	0
Nationaliteit	20	21	16	25	6	12	13	30	14	16
Politieke gezindheid	8	5	3	9	3	3	1	14	5	0
Seksuele gerichtheid	84	36	48	105	47	61	20	61	38	29
Niet-wettelijke gronden	29	70	33	90	44	58	27	80	49	42
Onbekend	55	23	2	15	4	5	4	26	32	6

Tabel 14
ADV-meldingen per politie-eenheid naar discriminatiegrond in 2023[19]

Noot
19 Per melding kunnen meerdere discriminatiegronden zijn geregistreerd.

WIJZE VAN DISCRIMINATIE - POLITIE	AMSTERDAM	DEN HAAG	LIMBURG	MIDDEN-NEDERLAND	NOORD-HOLLAND	NOORD-NEDERLAND	OOST-BRABANT	OOST-NEDERLAND	ROTTERDAM	ZEELAND-WEST-BRABANT
Bedreiging	134	105	59	123	56	68	80	139	114	83
Bekladding	37	69	13	81	47	62	11	107	46	21
Bespugen	19	14	6	5	4	2	7	0	0	4
Geweld	3	2	4	8	5	6	2	7	4	0
Geweld in combinatie met uitlating	152	119	60	123	56	89	89	130	122	103
Pesterij	23	7	8	26	21	7	7	10	13	5
Uitlating	724	753	250	638	425	357	379	906	867	395
Vernieling	38	45	33	33	37	27	35	44	14	39
Weigering	14	9	1	8	6	7	2	17	15	10
Onbekend/overig	14	17	8	17	9	14	6	13	28	9

Tabel 15 Discriminatie-incidenten politie per politie-eenheid naar wijze van discriminatie in 2023

WIJZE VAN DISCRIMINATIE - ADV	AMSTERDAM	DEN HAAG	LIMBURG	MIDDEN-NEDERLAND	NOORD-HOLLAND	NOORD-NEDERLAND	OOST-BRABANT	OOST-NEDERLAND	ROTTERDAM	ZEELAND-WEST-BRABANT
Bedreiging	96	35	59	50	31	62	13	25	43	29
Geweld	70	32	8	29	24	26	10	14	12	17
Omstreden behandeling	447	328	243	519	275	312	222	495	343	251
Vijandige bejegening	468	276	291	395	240	253	173	335	254	171
Overig	16	6	4	9	6	5	1	12	24	9
Onbekend	15	10	0	7	3	5	4	18	12	3

Tabel 16 ADV-meldingen per politie-eenheid naar wijze van discriminatie in 2023[20]

Noot
20 Per melding kunnen meerdere wijzen van discriminatie zijn geregistreerd.

MAATSCHAPPELIJK TERREIN - ADV	AMSTERDAM	DEN HAAG	LIMBURG	MIDDEN-NEDERLAND	NOORD-HOLLAND	NOORD-NEDERLAND	OOST-BRABANT	OOST-NEDERLAND	ROTTERDAM	ZEELAND-WEST-BRABANT
Arbeidsmarkt	170	129	73	162	95	137	73	174	152	101
Buurt/wijk	54	58	41	65	43	58	18	77	42	36
Collectieve voorzieningen	120	117	111	171	83	139	76	123	88	81
Commerciële dienstverlening	101	88	47	129	56	61	45	103	82	47
Horeca/amusement	48	21	19	39	20	28	13	40	32	27
Huisvesting	30	18	29	53	14	17	31	73	45	29
Media en reclame	32	11	11	36	17	36	5	28	19	13
Onderwijs	65	43	35	72	45	35	22	51	27	19
Openbare ruimte	103	59	37	111	64	52	26	61	58	25
Politie/OM	33	22	10	32	15	14	3	23	10	14
Privésfeer	6	17	9	5	9	6	3	10	9	9
Publieke/politieke opinie	39	17	12	28	20	6	63	30	38	5
Sport/recreatie	34	24	22	41	15	23	10	41	26	21
Overig	2	4	3	6	11	2	5	16	11	3
Onbekend	19	7	0	2	1	3	2	13	8	4

Tabel 17 ADV-meldingen per politie-eenheid naar maatschappelijk terrein in 2023[21]

Noot
21 Per melding kunnen meerdere maatschappelijke terreinen zijn geregistreerd.

MET DANK AAN

Dit rapport is tot stand gekomen met dank aan: de anti-discriminatievoorzieningen, Discriminatie.nl (de landelijke vereniging van antidiscriminatievoorzieningen), Meld.Online Discriminatie, het College voor de Rechten van de Mens, de Nationale ombudsman, de Kinderombudsman en de Nationale Politie.

De begeleidingscommissie: Marcel Coenders (Sociaal en Cultureel Planbureau), Pierre van Steen, Winnie van Blanken (Nationale Politie), Warsha Kanhai (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties), Marjolein Franken (Ministerie van Justitie en Veiligheid), Milou van Hout (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid), Tim Peute (College voor de Rechten van de Mens), Frederique Janss (Discriminatie.nl), Mitchell van de Velde (Meld.Online Discriminatie), Marit Hopman (Nationale ombudsman en Kinderombudsman).

COLOFON

Utrecht/Rotterdam, april 2024
Dit rapport is geschreven door Movisie en Art.1 in opdracht van de Nationale Politie en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Tekst
Niels van Kleef (Movisie)
Laura Jak (Movisie)
Bauke Fiere (Art.1)

Uitgave
Movisie en Art.1

GRAFISCH ONTWERP © 2024, GO PUCK

Discriminatie.nl